

Çanakkale’inde Vurdular Beni

Dünyayı Durduran
Şehitlerimizin
Aziz Hatırasına

İSMAİL BİLGİN

İSMAİL BİLGİN

Çanakkale İçinde Vurdular Beni

TARİH VE İNSAN DİZİSİ: 3

ÇANAKKALE İÇİNDE VURDULAR BENİ

ISBN: 978-605-279-233-9

Genel Yayın Yönetmeni: Melike Günyüz

Yayın Koordinatörü: Zeynep Gülsüm Sağlam

Yazan: İsmail Bilgin

Resimleyen: Reza Hemmatirad

Grafik: Ayşe Adaş

Kapak Tasarım: Huriye Taştan

© 2013, Erdem Yayınları Tic. AŞ

Tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak

kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın

hiçbir yolla çoğaltılamaz ve kullanılamaz.

İstanbul, 2020

ERDEM YAYINLARI TİC. AŞ

Başak Mah. Mevlana Celaleddini Rumi Cad. No: 26

Bodrum Kat 34480 Başakşehir/İstanbul

T: 0212 486 34 00 F: 0212 486 34 01

bilgi@erdemyayinlari.com.tr www.erdemyayinlari.com.tr

Yayıncı Sertifika Numarası: 40018

İSMAİL BİLGİN

Çanakkale İçinde Vurdular Beni

Resimleyen

Reza Hemmatirad

İsmail Bilgin (do. Gelibolu, 1964)

İlkokulu ve ortaokulu Evreşe bucağında, liseyi Gelibolu'da bitirdi.

İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümünden mezun oldu. Üniversiteye devam ederken iki yıl süreyle Türkiye Çocuk dergisinde çalıştı. Mezuniyetinin ardından yine iki sene süreyle otoyol inşaatında mühendislik yaptı ve daha sonra İstanbul Üniversitesinde asistan oldu. 1993 yılında yüksek lisansını, 1999 yılında doktorasını tamamlayarak jeoloji doktoru unvanını aldı.

2000 yılında, akademik hayatını sürdürdüğü İstanbul Üniversitesinden ayrıldı. Hâlen bir kamu kurumunda çalışmaktadır. Yayımlanmış makaleleri bulunan yazarın, edebî çalışmalarının yanı sıra bilimsel çalışmaları da sürmektedir.

İstanbul'da yaşayan yazar evli ve iki çocuk babasıdır.

Yazarımızın yayınevimiz tarafından yayınlanan eserleri: *Masal Ormanı* (masal), *Çanakkale İçinde Vurdular Beni*, *Çanakkale'nin İsimsiz Kahramanları*, *Tarihimizi Yazanlar*, *Kurtuluş Savaşı Hikâyeleri*, *Esaretten Kurtulan Nefer*, *Dünyayı Sırtlayan Yiğitler*, *Düşmana Korku Salanlar*, *Destan Yazanlar*, *Denizaltıyı Vuran Kahraman*, *Düşmana Göğüs Gerenler*, *Cesur Hemşire*, *Korkusuz Pilot*, *Zafer Getiren Mayınlar*, *Bedeli Çanakkale'de Ödenmiştir*, *Ertuğrul Gazi*, *Osman Gazi ve Orhan Gazi...*

ÖN SÖZ

Çanakkale içinde vurdular beni

Ölmeden mezara koydular beni

Of gençliğim eyvah!..

Çanakkale Savaşı bir asıra yakındır anlatılagelmektedir. Bir asır değil bin asır da geçse anlatılmaya devam edecektir. Kahramanlık dolu bu öyküler dilden dile, gönülden gönüle dolaşacaktır.

Şimdiye kadar çok kitap yazıldı. Her biri başka bir yönüyle anlattı tarihe geçmiş bu eşsiz destanı. Ama bu destanı gençlere anlatmak için bir kitap

yazılmadı. Oysa Çanakkale kahramanlarının hepsi gencecikti. Daha lise sıralarındayken koşmuştu kimisi cepheye. Çoğu şehit oldu şereflice. Büyük bir cesaret örneği göstererek düşmana “Dur!” dediler.

Bugün topraklarımızda hür bir şekilde yaşayabiliyorsak işte bu kahraman gençlerimizin sayesinde.

Onları rahmetle anıyoruz. Bu eseri Çanakkale Zaferi’nin 90. yılı anısına bütün gençlerimize armağan ediyoruz. Hürriyetimize kastedecek düşmanlara karşı onlar kadar dayanıklı ve cesur olmaları dileğiyle...

İÇİNDEKİLER

[Ben Size Ölmeyi Emrediyorum 8](#)

[Zığındere Sargı Yeri 28](#)

[İstanbul Liseli Küçük Hasan 48](#)

[Binbaşı Lütfi Bey 64](#)

[Binbaşı Mahmut Sabri 76](#)

[Kan Kardeşler 92](#)

[Bedeli Çanakkale’de Ödenmiştir 104](#)

[Yarbay Hasan Bey ve Küçük Köpeği 124](#)

[Çanakkale İçinde Vurdular Beni 138](#)

[Çanakkale’deki Gelincik Yaraları 148](#)

[Esir Bir Anzak Subayı 160](#)

[Fenerbahçeli Asteğmen Arif 180](#)

[Anafartalar Kahramanı 200](#)

BEN SİZE ÖLMİYİ EMREDİYORUM

Yarbay Mustafa Kemal, Bigalı köyündeki iki katlı komuta evinde durum değerlendirmesinde bulunuyor, masaya açtığı haritalara dikkatle bakıyordu. Dalıp gitmişti... Ağzındaki sigarasının külü eğilmiş, neredeyse yere düşecekti. Beyninde dolanıp duran soruya cevap bulmaya çalışıyordu. Düşman nereye çıkacaktı? Son zamanlarda İtilaf Devletlerinin gözetleme ve keşiflerini arttırdıkları yönünde haber ve raporlar geliyordu. Düşmanın en yakın zamanda bir çıkarma yapacağı belliydi ama nereye çıkacaklardı?

Ayakta bir süre durduktan sonra emir erinin yapmış olduğu şekersiz kahveyi aldı. Sedire oturdu. Gecenin en koyusunda, sanki dışarısını görecekmiş gibi perdeyi aralayıp baktı. Karanlığa dalan gözlerinde geçmişte yaşadıkları yavaş yavaş canlanmaya başladı.

O zamanlar, Sofya'da ateşemiliter olarak bulunuyordu. Birinci Dünya Savaşı çıkmıştı. İşte tam o sırada Alman Askerî Eğitim Daire Başkanı Liman Paşa'nın, Çanakkale'yi savunacak ve yeni kurulacak bir ordunun başına geçeceğini haber alır almaz, bunun yanlışlığını askerî yetkililere yazdığı mektuplarla anlatmaya çalışmıştı. Kendisi Almanların yenileceğini düşünüyordu. Ne yazık ki Osmanlı Devleti, Almanlarla birlikte savaşa

girecekti. Artık çok geçti. Sofya’da durmasının bir anlamı yoktu. Burada oturup kalma düşüncesinde değildi. Daha aktif bir görev istemeliydi. Cephede savaşmak istediğini belirten birçok mektup yazmıştı. Ancak bu mektuplara ilk önceleri cevap verilmemişti. O ise ısrarlarını sürdürmüştü. Sonunda kendisine Harbiye Nazırı Vekili İsmail Hakkı’dan bir telgraf gelmişti.

“19. Tümen Komutanlığına tayin edildiniz. Hemen İstanbul’a geliniz...”

Telgrafi aldığı anda gizli bir sevinç duymuştu. Bu sevinç daha aktif bir göreve başlama heyecanından kaynaklanıyordu. Hemen ertesi sabah yola çıkmış ve İstanbul’a gelmişti. Ancak kendisine 19. Tümen’in nerede olduğuna dair çelişkili cevaplar veriliyordu. Yarbay Mustafa Kemal yaptığı araştırmalarda 19. Tümen’in Tekirdağ’da yeni kurulmuş bir tümen olduğunu öğrenmişti. İstanbul’dan Tekirdağ’a gelmiş, derhâl tümenin eğitimiyle bizzat ilgilenmeye başlamıştı. Kısa sürede tümenin en hazır alayının 57. Alay olduğunu anlamıştı. Bu alayı Hüseyin Avni Bey komuta ediyordu. Alayın askerleri de genellikle Tekirdağ ve yakın illerden gelmiş erattan oluşuyordu. Yaptıkları eğitimlerden sonra 25 Şubat 1914 tarihinde Maydos’a gelmişler, oradan da Bigalı köyüne geçmişlerdi. Boğaz’a saldırı başladığında 19. Tümen her iki kıyıya yardım edebilmek için ihtiyatta bekletilmişti. Yarbay Mustafa Kemal 18 Mart’taki zafere çok sevinmişti. Fakat İtilaf Devletlerinin bu kez karadan saldıracağını tahmin ediyordu. Bu yüzden sevinci kısa sürmüştü. Hiç vakit geçirilmeden savunma hazırlıklarına başlanılmalıydı. Ancak bu hazırlıkları yürüten 5. Ordu Komutanı Liman Paşa, Osmanlı subaylarının hazırlamış olduğu savunma taktiğini tamamen değiştirmişti. Paşa’ya göre kıyılar zayıf birliklerle tutulacak, geride bekleyen

asıl kuvvetler karaya çıkmaya çalışan düşmanın üzerine atılacak ve düşmanı denize dökenecekti. Paşa ayrıca çıkarmanın Gelibolu Yarımadası'nın en dar yeri olan Bolayır'a yapılacağını sanıyor, buna göre de tertibat aldırıyordu.

Yarbay Mustafa Kemal, Liman Paşa ile aynı düşüncede değildi. O, Balkan Savaşı sırasında Bolayır'da ve Yarımada'nın en uç noktalarında bulunmuştu. Bu coğrafyayı iyi tanıyordu. Yarımada'nın en önemli yerlerinin Seddülbahir ile Arıburnu mıntıkaları olduğunu biliyordu. Defalarca üst düzey komutanlarına, çıkarmanın yapılacağı yerler hakkında düşüncelerini belirtmişti ama kendisinin görüşlerine değer veren çıkmamıştı.

Sigarasından derin bir nefes çekti. Dalgın dalgın dışarı bakmaya devam ediyordu. Bigalı köyüne çöken karanlığı Osmanlı Devleti'nin kaderine benzetiyordu. Vatan zor günler yaşıyordu. Binlerce şehit verilerek, bu topraklar vatan yapılmıştı. Şimdi ise aziz vatana saldıracak, dünyanın dört bir yanından gelen ordular denizde bekliyor, sanki bir avcının sabırsızlığını yaşıyorlardı. “Bu vatani savunmak için elimizden ne gelirse, yapacağız. Zira alnımızda Balkan yenilgisinin kara lekesi var. Onu silmeli, şerefli bir zafer için canımızı vermekten dahi sakınmamalıyız. Ölmekte tereddüt etmemeliyiz... Belki askerlerime, benim için zor da olsa, ölmeyi emredeceğim. Onları bir emirle, bir el işareti ile ölüme yollayacağım. Ama bizlerin ölmesi vatana hayat verecektir... 18 Mart'ta denizde kazanılan zafere, yeni bir zafer de karada eklemeliyiz.”

Bu şekilde düşününce rahatlamıştı sanki. Ancak aklındaki soru hâlâ beyninin kıvrımlarında geziniyordu. Düşman nereye, ne zaman çıkacaktı? Katlamış olduğu haritayı tekrar masaya serdi. Bir yandan haritaya bakarken bir yandan da Yarımada'nın coğrafyasını düşünüyordu. Düşünmekten

yorulmuştu. Başı ağrıyordu. Ağrısına iyi gelir, diye bir şekersiz kahve daha istedi. Sonra masanın başından kalktı. Tekrar pencerenin önüne geldi. Yine gözlerini karanlığa dikti...

Neden sonra aniden bir şey hatırlamış gibi masanın önündeki haritaya baktı.

– Seddülbahir’den ve Arıburnu’ndan gelecekler! Neden? Çünkü bu iki yer de Yarımada’nın stratejik önemi olan Alçıtepe, en yüksek yeri olan Conkbayırı’na ve Kocaçimen Tepe’ye yakındır. Buralarını hızla ele geçirirseniz, Yarımada’ya hâkim olursunuz...

Artık zor bir bulmacayı çözmüştü sanki. İyice rahatlamıştı.

Kendine yine sordu.

– Ya düşman Arıburnu’ndan saldırırsa ben ne yaparım?

– Ne yapacağım, en kısa sürede Conkbayırı’na gitmenin yolunu ararım.

Zihnindeki sorulara cevap bulmuş, rahatlamış ve uykusu gelmişti. Elbiseleri ile yatağa uzandı.

Gelibolu Yarımadası’nda aylar hızla geçip gitti...

* * *

Gelibolu Yarımadası’na nisan ayı başında akın akın asker geliyordu. Geceleri, her yerde siperler kazılıyor, tel örgüler çekiliyor, sahillerde kazıklardan engeller oluşturuluyordu. Sanki büyük bir fırtınanın geleceğini hisseden karıncalar gibi askerler olanca gücüyle, bu kopacak savaş kasırgasına hazırlanmak istiyordu. Yapılan son keşiflerden, çıkarmanın pek yakında yapılacağı anlaşıyordu. Artık gece demeden, gündüz demeden elden gelen her şey yapılmalı, savaşa iyi hazırlanılmalıydı.

Yarbay Mustafa Kemal Komutanlığını yaptığı 19. Tümen'in hazırlıklarını gözden geçiriyordu. Emrindeki komutanlarla birlikte sık sık durum değerlendirmesi yapıyordu. Eratın moralleri yüksek tutulmaya çalışılıyor, eğitim bütün hızıyla ama büyük bir disiplinle gerçekleştiriliyordu. 19. Tümen araziye tanımak için geceleri uzun yürüyüşlere çıkıyordu. Bütün yorucu çalışmaları büyük bir gayretle yapan erlerine Mustafa Kemal çok güveniyordu. Onların vatani savunmak için canlarından kolayca vazgeçeceklerini adı gibi biliyordu. Komutanlarıyla yaptığı toplantılarda hep Balkan Harbi'ne dikkat çekiyordu.

– Arkadaşlar, Balkan Harbi lekesini alnımızdan silmeliyiz. Belki de çok yakında tutuşacağımız savaş bizim için büyük bir fırsattır... Bizler, büyük bir milletin askerleriyiz. Bu milletin tarihi nice zaferlerle doludur. Bizler de yeni

bir zafer kazanmalıyız. Kazanmak zorundayız.

Onun bu yüreklendirici ve moral verici konuşmaları yanındakileri etkiliyor, canla başla çarpışacaklarına dair kendilerine söz veriyorlardı...

Nice gece ve gündüz, Türk askerlerinin Gelibolu Yarımadası'nda büyük bir zafer kazanma kararlılığı içinde geçip gitti.

Geceler gündüzleri kovalarken İtilaf Devletleri 25 Nisan'ın karanlığında yüzlerce gemi, binlerce askerle Yarımada'ya çıkmak için geliyordu. Aylarca bu çıkarma için hazırlanmış, Avustralya'dan bile asker getirmişlerdi. Gelenler kahraman olacaktı. Yüzyıllardır tarih yazan bir devletin karşısına, tarih sahnesine daha dün çıkan milletlerin askerleri dikilmeye çalışılıyordu... Kendilerine çok güveniyorlardı. Çünkü son model silahları vardı. Cephaneleri, yiyecekleri, içecekleri boldu. Zaten Balkan Harbi'nde mağlup olmuş Çatalca'ya dek çekilmiş olan Türkleri kolayca yenecekler; İstanbul'da geçerli olacak, daha önceden bastırılıp kendilerine verilmiş paralarını harcayacaklardı.

25 Nisan'ın karanlığı denizdeki gemileri saklıyordu ama karaya doğru yaklaşmakta olan gambotların ve çekicilerin sesi suda yankılanıp duruyordu. Kuşlar göçüp gitmek için uzaklara doğru kanat çırpıyorlardı. Siperlerde düşmanı bekleyen askerler ise silahlarını sıkıca kavramış, içlerinden bildikleri duaları okuyorlardı...

* * *

Yarbay Mustafa Kemal Bey, o gece de her zamanki gibi geç yatmıştı. Bigalı civarındaki Maltepe ve Mersintepe'deki birliklerini denetlemişti. Bir süre daha haritasına baktıktan sonra uykuya dalmıştı. Uykunun en koyu yerinde emir subayı hızla kapıyı vurdu. Kalkıp kapıyı açtığı anda, emir subayı

heyecanla,

– Efendim! Gelen bazı raporlar çıkarmanın bu seher başlayacağını gösteriyor, dedi.

– Son durum nedir?

– Arıburnu taraflarından bazı top sesleri duyuldu ama sonra top atışları kesildi.

– Ya!

– Evet efendim. Şimdi büyük bir belirsizlik var.

– Belirsizlik çok uzun sürmez. Hazırlıklı olmalıyız. Özellikle Arıburnu’na yönelik hazırlık yapmalıyız.

Yarbay Mustafa Kemal artık alaca karanlığa dönen havaya baktı. Bir süre ne yapacağını düşündü. Aklına, hemen Gelibolu’da bulunan Kolordu Komutanı Esat Paşa’yı aramak geldi. Ancak bundan vazgeçti. Biraz daha beklemeyi uygun gördü. Aslında beklemek öyle zordu ki saniyeler dakikalara, dakikalar ise saatlere dönüyor, zaman geçmek bilmiyordu. Kendisi ise hiç vakit kaybetmek istemiyordu. Derhâl tedbir almalıydı. 25 Nisan sabahı, saat altı sularında Esat Bey’le son durum hakkında konuşmuştu. Ancak Esat Paşa da durumu net olarak bilmiyordu. “Bir süre bekleyip çıkarmanın nerede yapılacağını öğrendikten sonra tedbir alacağız.” demişti.

Yarbay Mustafa Kemal odanın içerisinde dolanırken emir subayı yine kapıyı çalıp içeriye girdi.

– Efendim, Halil Sami Bey’in raporlarına göre çıkarma başlamış.

– Başlamış mı?

– Evet. Düşmanın Seddülbahir ile Arıburnu’na iyice yüklendiği

bildiriliyormuş.

– Liman Paşa’dan haber var mı?

– Kendisi Bolayır’daymış.

– Paşa, düşmanı yanlış yerde bekliyor. Şu anlaşılıyor ki daha önce de tahmin ettiğim gibi düşman hızla hareket edip Yarımada’nın stratejik tepelerini ele geçirmek istiyor. Hemen Maltepe’deki gözetleme yerine gitmem lazım.

Çizmelerini aceleyle ayağına geçirip dışarı çıktı. Hızlı adımlarla gittiği gözetleme yerinden dürbünle etrafı taramaya başladı. Bir şey göremedi ama artık hiç kuşkusu yoktu; düşman tahmin ettiği yerden çıkarma yapıyor, Arıburnu’na asker çıkarıyordu.

– Efendim, Şefik Bey 27. Alay’la birlikte Arıbur-nu’na hareket etmiş.

– Geç kalmasa bari. Biz de hazırlanalım. Alay komutanlarına durumu bildir. Benden Conkbayırı’na doğru her an gitmek için emir beklesinler.

Mustafa Kemal Bey yine Bigalı’daki komuta evine geldi. Telefonun başına geçip haber beklemeye başladı. Bir yandan da haritaya bakıyordu. “Gerekirse, en kısa yoldan Arıburnu’na nasıl gidebiliriz?” diye düşünüyordu.

Bildiği kadarıyla Kabatepe mevki ve Arıburnu civarı zayıf birliklerle savunulmaya çalışıyordu. Kısa bir süre muhakeme yaptı. Düşman, saat dört buçuktan beri çıkarma yapıyorsa sahile epey büyük bir kuvvet yığmış olmalıydı. Bu kadar büyük kuvvete sahilde zayıf birlikler ne kadar dayanabilirlerdi? Bunu düşününce endişelendi. Emir subayına sordu:

– Şefik Bey’den haber var mı?

– Yok efendim.

- Son durum hakkında yeni bir şey biliyor muyuz?
- Bilmiyoruz efendim... Emir subayı henüz sözünü bitirmişti ki bir başka subay içeri girdi.
- Halil Sami Bey, bir tabur askeri yardıma çağırıyor efendim.
- Bir tabur mu?
- Evet.
- Bir tabur kuvvet yeterli olmaz.
- Ne yapacağız efendim?
- Elbette bir şeyler yapacağız, burada bekleyecek değiliz ya!

Mutlaka bir şeyler yapmalıydı. Burada eli kolu bağlı oturmak demek, çok kıymetli zamanın boşa gitmesi demekti. Yarbey Mustafa Kemal Bey harekete geçmeyi düşünüyordu. Bunun için de komutanlarından izin almalıydı. Birkaç kez Esat Paşa'yı arattırdıysa da kendisine ulaşamamıştı. Haber vermek için burada beklemenin bir gereği yoktu. Kararını vermiş, her şeyi göze almış, tümenin harekete hazır olması için gereken emri vermişti bile... Meydana gelebilecek bir başarısızlıkta kendisine en ağır cezanın verileceğini iyi biliyordu. Ama o kendisini düşünmekten, kendi canının kaygısına düşmekten çok vatani için endişeleniyordu. Bu yüzden her şeyi göze almıştı.

Komuta evinden dışarı çıktı. Birinci piyade alayı ile dağ bataryasının derhâl Kocaçimen Tepe'ye gitmesini istedi. Bir yandan da diğer komutanlarını emir almaları için yanına çağırttırmıştı. Sabırsızdı. Yitirilen bir dakikanın bile telafisi olmayabilirdi. Bu yüzden hemen yola çıkmak için acele ediyordu. Ayrıca telefonda, Esat Paşa'ya verilmek üzere bir not bıraktı.

Sonra çok güvendiği 57. Alay'ın olduğu yere gitti. Alay eratına kısa bir konuşma yaptı:

– Askerler! Belki birkaç saat sonra düşmanla savaşa tutuşacağız. Şunu biliniz ki eğer düşmanı denize süremezsek düşman Yırmada'ya tutunur. Diğer birliklerimizin durumu tehlikeye düşer, belki de İstanbul yolu açılır. İşte bu yüzden sizden düşmanı denize dökmenizi istiyorum.

Bundan sonra baştabibi, yaveri ve emir subayı yanında olduğu hâlde Bigalı Deresi'nden Kocaçimen Tepe yönüne doğru yürümeye başladı. Daha önce yola çıkan dağ topçusunun kumandanını yol bulması için göndermişti. Batarya topçu komutanı Kocaçimen'e kadar gitmişti. Bataryasını ve diğer eratı götürecek iken, yolu bulamamış ve geri dönmesi de epey zaman almıştı.

Yarbay Mustafa Kemal, Bigalı Deresi'nden atla yukarılara doğru giderken kâh çalıkların içinden kâh taşların arasından ilerlemeye çalışıyordu. Arıburnu'nda neler olduğunu tahmin etmeye çalışıyor “Acele etmeliyiz. Mümkün olan en kısa sürede Kocaçimen taraflarına varmalıyız. Şefik Bey'in 27. Alay'ı düşmanla savaşa tutuşmuş olmalılar. Onlara da destek vermeliyiz. Tahminime göre düşmanın sayısı bizim askerlerimizin sayısından çok fazla...” diyordu içinden.

Kocaçimen'e kestirmeden giden yolu da kendisi bulmalıydı. Hemen atını hızlandırarak askerin önüne geçti. İlerlemeye başladı. Uzun ve yorucu yolculuktan sonra Kocaçimen'e doğru yaklaşmaya başlamışlardı. Baş tabibi, yaveri, emir subayı ve kendisi, erattan bir hayli ileride bulunuyordu. Eratın yorgunluğu da artmıştı. Ancak Mustafa Kemal göreceği manzarayı çok merak ediyordu. Bunun için hızla tepeye tırmanmaya başladı. Tepeye çıkar

çıkılmaz ufka baktı. Denizde birçok zırhlı gördü. Hemen geriye döndü. Erler onun arkasından geliyordu. Yürüyüş kolu iyice uzamıştı. Alay ve batarya kumandanlarından, eratın gelmesini burada beklemelerini, bir süre de dinlenmek için mola vermelerini istedi. Erat, on dakika kadar dinlenecek, daha sonra da kendisini takip edecekti.

Komutanlarının da on dakika dinleneceğini sanan yaveri ve emir subayı yanılmışlardı. Mustafa Kemal Bey, Aptalgeçidi'nden Conkbayırı'na doğru gitmeyi düşünüyordu. Vaziyeti anlamaya çalışacaktı. Bu yüzden yine yaveri, emir subayı ve baştabibi yanında olduğu hâlde atla ilerlemeye başladı. Ancak bitki örtüsü o kadar sıkı ki atla ilerlemenin imkânı yoktu. Hemen atlarından indiler ve yaya olarak ilerlemeye başladılar. Mustafa Kemal, Conkbayırı'nın güneyinde 261 rakımlı tepeye gözlerini dikmiş, hızla yürüyordu. Tepede bazı karaltılar gördü ve onların ne olduğunu merak etti. O yöne doğru gitti. Sahili gözetlemekte olan bazı erlerin hızla geriye doğru çekildiklerini fark etti. Hemen onlara doğru yürümeye başladı. Neler olduğunu düşünüyor, erlerin neden geri çekildiklerini merak ediyordu. Sahil kesimi görülmediği için tepelerin eteklerinde neler olduğunu da bilmiyordu. Bu saatlerde ise Anzak askerleri hızla ilerlemeye çalışıyor, önlerindeki zayıf Türk gözetleme takımını ileri atıyorlardı. Ancak bu durumdan Mustafa Kemal'in haberi yoktu. Hemen geri çekilmekte olan erlerin önüne çıktı.

– Niçin kaçıyorsunuz, dedi.

Askerler biraz mahcup biraz da çekinerek,

– Efendim düşman, dediler.

– Nerede, diye sordu.

– İşte, diyerek elleriyle 261 rakımlı tepayı gösterdiler...

Şimdi Mustafa Kemal kendi askerlerinden ziyade düşmana daha yakındı. Düşman ilerleyerek sırtta gelirse askerleri zor duruma düşecekti. Çünkü kendi eratı dinleniyordu. İşte o zaman hemen beyninde bir şimşek çaktı. Geri çekilmekte olan askerlere bağırdı.

- Düşmandan kaçılmaz!
- Cephamız kalmadı.
- Cephanız yoksa süngünüz var!

Askerler bu emir üzerine hemen kendilerini yere atıp mevzilendiler. Tepeye çıkmakta olan Anzak askerleri, karşılarındaki Türk askerlerinin yere yattığını görünce onlar da kendilerini yere attılar.

İşte bu an, Mustafa Kemal Bey'in beklediği andı. Hemen emir subayını yanına çağırdı.

– Conkbayırı'na ilerlemekte olan piyade alayı ile dağ bataryası hemen bulunduğum yere gelsin, dedi.

Bir süre bu hâlde bekledi. Artık yapılacak tek şey, neredeyse tepeye çıkacak olan Anzak askerlerine ateş açtırmak ve onların bu ilerleyişini durdurmaktı. Az sonra gerideki askerleri bulunduğu yere geldi. 57. Alay 2. Tabur Komutanı Yüzbaşı Ata Bey'den, bütün taburuyla öndeki bölümü desteklemesini ve düşmana şiddetli ateş açılmasını istedi.

* * *

Bu sırada 27. Alay düşmanla savaşa tutuşmuştu. Savaşın en kritik anlarından biriydi. Çünkü 27. Alay'ın cephe genişliği bir hayli artmıştı. Düşmanın ateşi de gittikçe artıyordu. Mustafa Kemal Bey ise 57. Alay ile düşmanın sol tarafına hücum etmeyi düşünüyordu. Böylece hem 27. Alay'a yardım etmek hem de onların üzerindeki ateşin etkisini azaltmak ve

düşmanı durdurmak istiyordu.

Düşman ise sekiz taburluk bir kuvvet ile ilerlemeye devam ederek Kemalyeri'nin batı yamaçlarına dek gelmişti. Şiddetli çarpışmalar sürerken Mustafa Kemal 57. Alay'ı düşmanın sol tarafına yönlendirmeyi düşünüyordu. Yapılacak bu hücum çok önemliydi. Eğer söz konusu hücumda düşman durdurulamazsa durum daha da kötüleşecekti. Mustafa Kemal hemen ardındaki komutanlara döndü. Onlara yüksek sesle şu kesin emrini verdi:

– Ben size taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum! Biz ölünceye kadar geçecek zaman içerisinde yerimizi başka kuvvet ve komutanlar alabilirler.

Bu emirden sonra 57. Alay'ın erleri dağdan inen bir sel gibi tepelerden akan kızgın lav gibi düşmanın üzerine atılıyor, susuz aslanlar gibi düşmanla çarpışıyorlardı. Türk askeri hücumla kalkmış, askerin hançeresi “Allah! Allah!” diye bağırmaktan yırtılacak gibi oluyordu. Erler toprakları ve taşları âdeta titretircesine düşmanın üzerine koşuyor, komutanlarının verdiği ölme emrini yerine getirmek için birbiriyle yarış ediyorlardı. Bu vatan ve bu bayrak için düşman üzerine atılıyorlardı. Çok geçmeden de bozguna uğrayan Anzak askerleri tepelerden uçarcasına sahile doğru kaçmaya başlıyordu.

İşte o gün Mustafa Kemal'in ileri görüşlülüğü, cesareti ve kararlılığı sayesinde çok önemli bir başarı elde edilmişti. Aksi hâlde Conkbayırı'na kadar çıkan ve hatta bazı Anzak askerlerinin Boğaz'ı gördüğü bir anda, Conkbayırı ve Kocaçimen düşman eline geçebilirdi.

Mustafa Kemal ise Conkbayırı'nda ölmeyi emrettiği askerlerinin düşmanı

durdurduğunu ve sahile dek sürdüğünü görüp kendi kendine şöyle diyordu:

– Ölmeyi emrettiğim bu askerlerin cesareti ile inşallah zafer Çanakkale’de bizim olacaktır!

* * *

Öyle bir mahşerde ancak bir Türk subayı, emrindeki askerlere ölmeyi emredebilir, ancak Türk erleri komutanlarının ölme emrini yerine getirebilirdi. Öyle de olmuştu zaten!

ZİĞİNDERE SARGI YERİ

Çanakkale’de şehit düşen İstanbul Tıp Fakültesi öğrencileri nezdinde
bütün şehitlerimize...

Haziran sıcakları iyice bastırmıştı. Mor renkli ballı babalar, kırmızı gelincikler, sarı hardallar ve katırtırnakları çiçeklerini dökmeye yüz tutmuştu. Kekiklerin küçük çiçekleri güneşe doğru açılıp saçılma telaşındaydı. Ara sıra Saroz Körfezi’nden iyot kokulu ılık bir rüzgâr Yarımada’nın içlerine doğru esiyor; sonra Seddülbahir, Kirte, Arıburnu mıntıkalarında açılmış olan ter ve kan kokulu siperleri bir ulağın heyecanıyla dolaşıyordu. Zeytin kokulu ılık rüzgâr, askerlere, Çanakkale’ye gelirken geride bıraktıklarından haber getiriyormuş gibi esiyordu. Siperlerde bekleyen neferler, yüzlerini okşayan rüzgârı, memleketlerinde esen harman yeline benzetiyorlardı. Sadece harman yeline benzetmiyorlardı elbette... “Nazlı yârin saçlarını okşamışsa bu rüzgâr okşamıştır, belki de bir tel saçını getirmiştir.” de diyorlardı. Siperlerin, o ter, barut ve taze açılmış toprak kokan havasını solurken kara bulutlara bakıp “Acep memleketten kara

haber mi var?” diyerek kendi canlarını düşünmeden sevdikleri için kaygılanıyorlardı. Hâlbuki on dakika sonra hepsi hücumla kalkacaklardı. Geri dönüşleri olur muydu? Rüzgâra bel bağlayıp yârin saçından bir tek tel getirmesini hasretle beklemeleri hep bundandı işte...

Sonra süngüler kontrol edildi. Susuzluktan kurumuş, çatlamış dudaklar duaya durdu. Eller, silahları daha sıkı kavradı. Sonra siperlerden susuz aslanlar gibi çıktılar. Haçereleri yırtılırcasına kükrediler: Allah Allah!..

Onlar bir daha dönmek üzere düşman siperlerine doğru atıldılar...

* * *

Doktor Mehmet Nazif, 10 Mart'ta, gelmiş olduğu Çanakkale Merkez Hastanesinde, 23 Nisan'da ise Soğanlıdere Çadır Hastanesinde görev yapmıştı. Şimdi de Zığındere'deki¹ sargı yerinde görev yapması isteniyordu.

Haziran ayı başında Kirte'den, Zığındere Vadisi'ne doğru yürürken düşünceliydi. “Nerede kıyamet kopacaksa ilk önce oraya doktor, sıhhiye erleri ile sedyecileri gönderiyorlar. Belli ki yakında Zığındere'de de kıyamet kopacak.” diye düşündü. Önündeki tepeyi tırmandığında, erler az ilerideki vadinin içine ve yamaçlarına çadırlar kuruyordu. Kurulan çadırların üzeri dallar ve otlarla kamuflle ediliyordu. Doktor Mehmet Nazif, elindeki torbasını sırtına vurup yardıma koştu.

Neferlerle birlikte kurdukları çadırların içine ottan ve samandan yastıklar seriliyordu. Daha sonra yatakların üzerine beyaz çarşaflar konuyordu. Doktor Mehmet Nazif bu beyaz çarşaflara bakarken daldı gitti... Yatakların üzeri yaralı doluydu. Beyaz çarşaflar, gazilerin kanlarıyla kırmızıya boyanmıştı. Asit fenik kokuları her tarafa yayılmıştı. Erlerin yüzleri baruttan dolayı yemyeşildi. Hâlâ yüzleri barut kokuyordu. Kimisinin bacağı,

kimisinin kolu yoktu. Morfin yeterli değildi. Ara sıra yaralıları sedyeye bağlayıp ameliyat ediyordu. Neferlerin feryatları, bir tokat gibi kulağında patlıyor, yürek yakan manzaraya aldırmadan onları ameliyat etmeye çalışıyordu. Sedyelerle getirilen yaralılara ilk önce sıhhiyeler müdahale ediyordu. İçeride kanın, acının, barutun yoğurduğu ağır bir hava gittikçe kesifleşiyordu. Sedyeciler devamlı yaralı taşıyordu. Şehit olanlar sargı yerinin arkasında açılan mezarlara gömülüyordu. Yurdun her yerinden Çanakkale'ye, Gelibolu'ya gelen erler, bir bir vuslata kavuşuyordu.

Bir sıhhiye, elini Doktor Mehmet Nazif'in omzuna koyup,

– Doktor neyiniz var? Dalıp gittiniz, dedi.

– Haklısınız. Daldım...

– İsterseniz dışarı çıkınız.

Hiç itiraz etmedi.

– Çıkayım, dedi.

Çadırın içine, yataklara, beyaz çarşaflara uzun uzun baktı. Dalıp gittiği bu sahneleri daha önce de defalarca yaşamıştı.

Pembe çiçeklerini iştahla açmış zakkumun başına oturdu. O sırada sarı bir kelebek geldi. İlk önce zakkumun pembe çiçeklerine kondu. Sonra Doktor Mehmet Nazif'e doğru uçtu.

– Hoş geldin! Biliyor musun, hastanemize ilk sen geldin. Yazık, kanadını bir mermi delip geçmiş. Dur, yarana bir bakalım.

Kelebek kıpırdamadı. Sonra uçuverdi. Gitti, tekrar pembe zakkum çiçeğine kondu. Kanatlarını ağır ağır açıp kapamaya başladı.

Doktor Mehmet Nazif gülümsedi.

– Sen bizim askerlere çok benziyorsun. Onlar da bir türlü hastaneye,

sargı yerine gelmek istemezler. Her şeye rağmen, siperlerde kalmayı tercih ederler... Sonra kalktı. Zığındere boyunca açılmış zakkumların arasından geçerek yürümeye başladı.

Zığındere, uzun bir vadiden ibaretti. Kirte'nin hemen bir iki kilometre batısından başlıyor, derinleşerek İkiz Koyu kuzeyindeki Şarapnel Burnu'nda Saroz Körfezi'ne ulaşıyordu. Burada dar bir kumsal vardı. İlk çıkarma sırasında İngilizler buradan saldırmışlar, bir süre ilerledikten sonra da durdurulmuşlardı. Haziran başından bu yana birçok yaralı Türk erleri ile İngiliz, Fransız, Gurkha, Senegalli yaralıları işte bu vadiye tedavi edilmeye çalışılıyordu...

* * *

Kirte'de, Zığındere'ye geçip düşmanı karşılamak için hazırlanan erlerin çoğu, son kez abdest almak amacıyla köydeki çeşmenin başına sıralanmışlardı. Fakat sıra o kadar uzamıştı ki bekleyenler geri dönmek zorunda kalmıştı. Erlerin bazıları mataralarındaki içme suyunu idareli kullanarak abdest almaya çalışıyordu. Bazıları su bulamamanın verdiği sıkıntıdan dolayı buram buram terlemeye başlamıştı. Ancak buna da bir çözüm bulmakta gecikmediler. İçlerinden tecrübeli bir nefer, arkadaşlarına dönerek şöyle dedi:

– Arkadaşlar, biz Kanal'dayken abdest almak için su bulamamıştık.

– Ne yaptınız o zaman?

Yeri göstererek,

– Toprakla teyemmüm ettik.

– Hay aklınla bin yaşa!

Neferler bu pratik çözüm sayesinde abdestlerini teyemmüm ederek

aldılar. Sonra birçoğu çalı dibine giderek yanlarında taşıdıkları temiz iç çamaşırlarını giymeye, bazıları ise ailesine mektup yazmaya başladı. Erin biri ise göğsünden küçük bir kâğıt çıkardı ve onu arkadaşına gururla gösterdi.

– Bak.

– Nedir o?

– Kızımın ayak izi.

– Ayak izi mi?

– Evet, ben cephedeyken bir kızım olmuş. Hanımım da onun ayağını bir boyaya bastırıp kâğıda geçirivermiş. Biliyor musun, bu ayak izini tam bir aydır göğsümde saklıyorum. Bunca kan ve barut arasında sanki kızımın o güzelim kokusunu alıyor gibi oluyorum.

– İnşallah kızına kavuşursun.

Er derin bir soluk aldı.

– İnşallah, dedi.

Bu arada çavuşun biri davudi sesiyle erata seslendi.

– Haydi toplanın, cenaze namazı kılmaya!

– Cenaze namazı mı?

– Evet.

– Kimin namazı ki bu arkadaş?

Onun bu sorusunu Çavuş cevapladı.

– Kimin olacak, kendimizin cenaze namazı...

Bunu duyan er kısa bir süre şaşkınlık geçirdi. Sonra gidip arkadaşlarının yanında, kendi cenaze namazını kılmak için safa girip el bağladı.

* * *

28 Haziran günü İngilizler ve Fransızlar, 11. Türk Tümeni'nin mevzilerine doğru taarruza geçtiler. Daracık vadinin yamaçlarında hızla ilerlemeye çalışıyorlardı. Bir yandan da İtilaf donanması amansız bir ateşe ara vermeden devam ediyor, Türk siperlerini hallaç pamuğu gibi atıyordu. İnsan boyunca 38'lik mermiler büyük bir gürültüyle infilak ediyor, içlerinde on bin adet misket mermisi bulunan bombalar patlayınca sanki dolu yağıyor; çiçeklere, ağaçların dallarına, erlerin vücutlarına yapışan bu misketler tok sesler çıkarıyordu.

Şiddetli ateşten dolayı siperler dümdüz oluyor, canlı canlı siperlere gömülen erler neden sonra mezardan kalkıyorlarmış gibi toprağın altından çıkıp “Allah! Allah!” nidaları ile yaklaşmakta olan düşmanın üzerine atılıyorlardı.

Bu manzarayı gören İngiliz ve Fransız askerleri şaşırıyorlar; gözleri korkudan büyüyor, dizleri titriyordu.

Biraz daha gerideki Türk siperlerinde askerlerine son konuşmayı yapan genç bir komutan, silah sesleri arasında olanca sesiyle bağıyordu:

– Arkadaşlar! Düşmana bir kartal gibi saldıracağız. Düşman ile aramızdaki mesafe tamamen şehit ve yaralılarımızla doludur. Onların üzerine basarak hücumla kalkacağız. İleri gideceklere şehitlik mertebesi, geriye kaçanlar için ise tabancamdan çıkacak kurşunlar var. Allah yardımcımız olsun!

– Amin!

Bir süre önce teyemmüm edenler, son mektuplarını yazanlar, kendi cenaze namazını kılanlar, kızının ayak izini, nazlı yârin bir tutam saçını koynunda saklayanlar, siperlerden çıkmak için gözlerini, komutanların

vereceği işarete dikmiş beklıyorlardı. İstisnasız, hepsinin dudaklarında dualar vardı. Gönüllerini âdeta kabaran bir deniz gibiydi...

* * *

Mehmet Nazif yaralı erlerle dolu çadıra hüçün ile baktı. Devamlı yaralı geliyordu. Sedyeciler yaralı taşımaktan, sıhhiyeler de çadırlar arasında koştırmaktan yorgun düşmüşlerdi. Yeşil sedyeler kana bulanmış, kan içinde kalmıştı. Bu kanlı sedyeyi gören yaralının sedyeye yatası gelmezdi. Mehmet Nazif taşınan yaralılara bakarken çadırın ilk günkü boş hâlini hatırladı. Ot dolu yatakları çimenlerin, papatyaların, gelinciklerin, ballı babaların, yaban güllerinin arasına sermişlerdi. O zaman çadırın içi çiçek ve çimen kokuyor, kelebekler çadırlara geliyordu. Oysa şimdi her yer kan ve barut kokuyordu. Yaralar kanıyor, ot dolu yataklar kana bulanıyordu. Kan her yeri kaplıyordu. Seddülbahir, Arıburnu, Conkbayırı, Kocaçimen Tepe kan ile sulanıyordu.

Bir er, Doktor Mehmet Nazif'e bağırdı:

- Doktor! Bir Fransız yaralı...
- Çabuk yatırın!
- Yatak yok efendim.
- Yarası daha hafif bir Türk askerini çimenlere uzatın, onun yerine de Fransız yaralıyı yatırın.
- Peki efendim.

Bu gelen, ilk düşman yaralısı değildi. Türk askerleri ile birlikte yaralanıp kendi siperlerine gidemeyen, alınamayan, taşınamayan Fransız ve İngiliz erleri ve subayları da sargı yerine taşınmaya başlanmıştı. Hatta aynı yatakta yan yana yatan Türk ve Fransız erlerinin ya da subaylarının yaralarından

akan kanlar birbirine karışıyordu. Daha önce karşılıklı mermi sıkanlar şimdi hastanenin aynı yatağını paylaşıyorlardı. Sadece yatağı mı? Yiyeceği, yarayı, ilacı, sargıyı da paylaşıyorlardı.

Bir macera, bir heves için Gelibolu Yarımadası'na gelenler, Türklerin gönül zenginliğini görünce nasıl vahşi bir sefere çıktıklarını, nasıl bir vahşet içinde olduklarını anlıyorlardı. Kim bilir, belki de bundan utanıyorlardı.

Zığındere'nin en ucuna kurulmuş sargı yeri çevresinde on binlerce misketin bulunduğu mermiler patlıyor, hızlarını iyice yitiren mermiler ara sıra çadırların üzerine düşüyordu.

Mehmet Nazif ilk önce mermilerden tedirgin olmuştu ama daha sonra bu sesleri kanıksamıştı. Ağır yaralıları ameliyat ederken düşen bu mermilere aldırımıyordu artık. Sabahtan beri bu yirmi birinci ameliyatıydı. Elindeki eldivenler parçalanmaya başlamıştı.

En sonunda sıhhiyeye,

– Şu eldivenleri çıkarıver, dedi.

– Ama...

– Sen çıkar!

Sıhhiye, doktorun emrini yerine getirdi. Eldivenlerini çıkardı. Çıplak el ile ameliyata devam eden Mehmet Nazif'in ayakta duracak hâli kalmamıştı. Ama gayret etmeliydi. İstanbul Tıp Fakültesi ve İstanbul Lisesi öğrencilerini, Balıkesir keşşafalarını² dahi 19 Mayıs taarruzunda yitirmiş olan orduda doktor sıkıntısı çekiliyordu. Yaradaki kanamayı durdurmaya çalışan Nazif içinden de söylenmeden edemiyordu. “Hastalığa çare, derde derman bulacak tıbbiyeliler, bir seher vaktinde vatanın kanayan derin yarasına canlarıyla, kanlarıyla derman olmak için cepheye koştular. Derman ve çare

için bir bir toprağa düştüler.”

Gerçekten de doktor Mehmet Nazif iki gündür hiç durmadan yaralıları ameliyat ediyordu. Uykusuz ve yorgundu ama işini de yapmak mecburiyetindeydi. “Gayret etmeliyim.” dedi.

Zığındere’de çarpışmalar gittikçe şiddetleniyordu. Türklerin ön siperlerini ele geçiren İtilaf Devletlerine ait kuvvetler hızla ilerlemeye başlamışlardı. Önde ise palalarıyla Senegalli askerler ve Hintliler geliyordu. Bunlar ele geçirilen siperlerdeki yaralı Türk askerlerini o geniş palaları ile şehit etmekten çekinmiyorlardı. Türkler de biraz geri çekilerek karşı koymaya çalışıyorlardı. Bu arada sargı yeri üzerinde bir balon ve tayyare devamlı uçuyor, ağaç dallarıyla kamufle edilen bu yerin ne olduğunu anlamaya çalışıyordu.

* * *

Çadırın bir köşesinde yatmakta olan mavi gözlü genç bir İngiliz subayı devamlı inliyordu. Ara sıra kendisini kaybediyordu. Onun yanında yatmakta olan Türk erinin ise bu iniltilerden dolayı yüre-

ği burkuluyordu. İngiliz subay ameliyat sırasının gelmesi için bekletiliyordu. Ayıldığı ve kendinde olduğu vakitlerde göğsünden bir resim çıkarıp Türk neferine gösterdi.

– Annem, dedi İngilizce.

Türk eri onun annesi olduğunu anladı.

O da Türkçe,

– Kurtulacaksın merak etme, dedi.

İngiliz subay bayılacak gibi oldu, kanaması durmuyordu. Bunun üzerine Türk neferi gömleğini yırttı. Subayın yarasını sardı. İngiliz subay bu hareket üzerine erin elini tuttu.

– Çok teşekkür ederim, dedi.

Türk nefer ise subaya arkasını döndü. Baş ucundaki papatyaları,

gelincikleri ve otları topladı. Kendi yarasına bastırđı. Yüzünü ter basmıştı. Sonra dua eder gibi “Allah’ım, benim memleketimde kimim kimsem yok. Ben geri dönmesem de olur. Ama bu genç subayın annesi var. Annesi onu bekliyordur. O kurtulup geri dönsün. Annesine kavuşsun.” dedi.

– Sıradakini getirin, dedi Mehmet Nazif.

Az önce yarasını bir Türk neferin sardığı İngiliz subayını almak istediler. Annesinin fotoğrafına bakakalmıştı. Yanındaki Türk neferini çevirdiklerinde, yarasına bastırđığı papatyaların, gelinciklerin ve çimenlerin kırmızıya döndüğünü hayretle gördüler. İkisi de aynı yatakta can vermişlerdi.

Mehmet Nazif’in önüne bu kez bir başka yaralıyı getirmişlerdi. Hemen ceketini çıkardılar. Göğsüne saklamış olduğu bir kâğıt kana bulanmıştı. Mehmet Nazif bu kâğıtta ne olduğunu merak etti. Açıp baktığında, kâğıtta bir bebeğin ayak izini gördü. Doktor bir tuhaf oldu. Elleri titredi... Sonra kendini toparladı. Ne yazık ki yaralı er ameliyat masasında son nefesini verdi. İki kurşunla delinmiş kâğıdı yine erin göğsüne sıkıştırdı. Üzgün bir şekilde, “Onu çamların altına gömün.” dedi. Doktor Mehmet Nazif bir kez daha yıkılmıştı.

Yaralı sayısı gittikçe artıyordu. Türkler, İngilizler, Fransızlar... Zığındere’de savaşan derileri, dilleri ve dinleri farklı, yaralanan er ya da subay kim varsa buraya getiriliyordu. Keşif tayyaresi ise burasını bulmak için ısrarla dolanıyordu. Öte yandan İtilaf Devletlerinin Zığındere’deki ilerlemesi yavaş da olsa devam ediyordu.

Tayyare, Saroz’daki zırhlılara bombalamaları için koordinat ve işaret verdi. Az sonra kıyamet koptu. 38’lik mermiler sargı yerindeki çadırların

tam üzerinde infilak ediyordu. Toprakla birlikte yaralı askerler havaya uçuyordu. Her bombada sarsılan Mehmet Nazif yine de ameliyat masasından ayrılmamaya çalışıyordu. “Bir mermi beni buluncaya dek işime devam edeceğim.” diyordu kararlılıkla.

Neden sonra kulağına bazı yabancı sesler ve haykırışlar geldi. Dikkat kesildi. Etrafındaki sıhhiye erlerinin, sedyecilerin çadırları terk ettiğini gördü. Meraklandı. Dışarı çıktı. Geniş palaları ile yaralı çadırlarına yaklaşmakta olan Senegalli askerlerle sıhhiyeciler ve sedyeciler kıyasıya dövüşüyorlardı. Bir yandan da zırhlıların bombardımanı devam ediyordu. Sargı yeri hallaç pamuğu gibi havaya savruluyordu.

Sıhhiyecileri kolayca şehit eden Senegalliler çadırlara girmeye ve yaralıları öldürmeye başlamışlardı. Gördüğü manzara karşısında âdeta kanı donan Mehmet Nazif elinden makası, pensi ve sargı bezlerini attı. Yerdeki tüfeği alarak çadırdan çıktı. Senegalli askerlere doğru hızla koşmaya başladı. Beyaz önlüğü kan içindeydi. Yüzü kızarmış, kalbi heyecan içinde ve damarları bağırmaktan şişmiş bir hâlde, gelmekte olan Senegalli askerlere doğru koşuyordu.

– Gelin bakalım caniler! Bunlar benim yaralılarımla! İçlerinde İngiliz’i var, Fransız’ı var... Her çeşit insan var. Ben doktorum. Onlar benim yaralılarımla. Onlara el sürdürür müyüm sanıyorsunuz! Gelin bakalım!

Mehmet Nazif, her önüne çıkana ateş ediyor, kâh süngüsüyle kâh tüfeğiyle karşı koymaya çalışıyordu. Ancak çok yakınında bir bomba infilak etti. Yumurta iriliğindeki yüzlerce misket mermisi bir bir vücuduna saplandı. Doktor Mehmet Nazif sendeledi, dizleri üstüne çöktü. Yere düşmek istemiyor, kalkıp silahını almak için uğraşıyordu. Ama kanının

çekildiğini, üşüdüğünü hissediyordu. Üzerine ayakla basıp geçenleri hayal meyal hatırlıyordu. Az sonra tüfeğinin yanına düştü. Son sözleri “Allah” ve “yaralıları” oldu. Öylece kalakaldı. Üzerine, beyaz gonca güllerin düştüğünü, her tarafın misk gibi koktuğunu hissetti. Gülümsedi. Bir eli göğsüne doğru açık kalakaldı.

* * *

Zığındere’ye yapılan saldırı Türkler tarafından püskürtüldükten sonra sargı yerindeki şehitleri gömmek için toplayan erler, beyaz gömleği kandan gözükmeyen doktorun açık avucunda sarı bir kelebek ve kelebeğin kanatlarında bir kurşun deliği olduğunu gördüler. Ancak buna bir anlam veremediler.

Bir asker:

– Bak bir kelebek...

Yanındaki arkadaşı:

– Burada ne işi var onun?

– Kelebek, doktorun ameliyat yapan ellerini öpmeye gelmiş.

Barut kokusunun hâlâ gitmediği sargı yerinde gelinciklerin, ballı babaların, papatyaların ve çimenlerin üzeri kana bulanmıştı.

* * *

Şimdi sargı yerinde, insanı titreten o topraklarda rüzgâr şehitlerimize ilahiler söylüyor, yağmur şehitlerimizin yaralarını yıkıyor, servi ağaçları Mevleviler gibi dönerek baş uçlarında nöbet tutuyorlar. Sargı yerini bir düğün yerine, vuslat anına çeviriyorlar.

* * *

Yıllar sonra insanı titreten bu toprakları ziyaret edenler, bir başka

atmosfere geldiklerini anlıyor, hâlden hâle girip sargı yeri şehitliğinde³ yazılmış şu satırları okuyup ürperiyorlar:

“Bu gördüğünüz ıssız vadide, her ağacın ve her taşın altını biraz kazdığınızda, binlerce gencecik şehidin kemikleri bulunur. Mart ve nisan yağmurlarında bu kemikler ortaya çıkar, sonra çiçekler ve çimenler arasında kaybolurlar. Tekrar gelecek baharı beklerler. Derelerden, vadilerden toplanan şehit kemikleri Fatihalarla toprağa gömülmüşlerdir. Şehitliği gezerken bastığınız her zerre toprakta, vatan ve bayrağımız için ölen kahraman ecdadımızdan ve senden bir parça bulunmaktadır.”

Zığındere Sargı Yeri Şehitliği Kıtâbesi

İSTANBUL LİSELİ KÜÇÜK HASAN

İstanbul Lisesi binasının sıvaları dökülmeye başlamıştı. Uzun zamandır boyanmayan okul kir içinde kalmıştı. Yağmur ve kar, duvarlara nüfuz etmiş, bir romatizmalı hasta gibi nem ve rutubet duvarlarda ilerlemişti. Bu durum öğrencileri ve öğretmenleri üzüyordu. Okullarının böylesine bakımsız olması onları hüznün içinde bırakıyordu. Ancak ellerinden bir şey gelmiyordu. Şimdi herkes Çanakkale Cephesi’ne dikkat kesilmişti. Yapılacak her şey savaş sonrasına ertelenmişti.

Her gün okula gidip gelen öğrenciler, okullarının içler acısı hâlini görünce “Bir şeyler yapmalıyız.” diye düşündüler. Okullarını kendileri boyamaya karar verdiler. Bunun için de para toplamak için sözleştiler. Daha sonra durumu öğretmenlerine söylediler. Öğretmenleri de onların bu fikrine katılıp ellerinden geleni yapacaklarını ifade ettiler. İstanbul Lisesi öğrencileri

ile öğretmenleri para toplamaya başladılar. Tanıdıkları hayırsever ve zengin iş adamlarından badana için nakdî yardım topladılar.

Sıra, okulun boyanmasına gelmişti. Baharın bütün coşkusu ile geldiği bir ayda, ilk önce duvarları bir güzel temizlediler. Kabaran yerleri kazıdılar. Dökülen yerleri çimentoyla sıvadılar. Artık sıra boyamaya gelmişti. Bunun için boyanacak renk hakkında karar verilmesi gerekiyordu. Bazıları mavi olsun dedi, bazıları yeşil, bazıları beyaz, bazıları da sarı. Sarı olmasını en çok Küçük Hasan istiyordu. Lise birinci sınıfa giden Hasan:

– Okulun her yanını sarıya boyayalım, dedi.

Diğer arkadaşları:

– Neden, diye sordular.

– Güneş sarıdır. Bir düşünün, biz gençler de bu vatanın parıldayan güneşleri değil miyiz? Karanlığı boğan yıldızları değil miyiz? Biz gelecek değil miyiz? Eğer bizler gelecek isek bizlere ve okulumuza en çok sarı renk yakışır. Sarı berekettir. Işıktır. Yol göstericidir...

Onun bu duygulu konuşması, öğrenciler ve öğretmenler tarafından çok beğenildi. Neticede okulun sarıya boyanmasına karar verildi ve işe başlandı. Sarı boya bulunarak öğrencilerin ve öğretmenlerin elbirliği ile İstanbul Leyli Sultanîsi (İstanbul Lisesi) kısa sürede sarıya boyandı. Eski binanın yerinde şimdi yepyeni bir bina vardı.

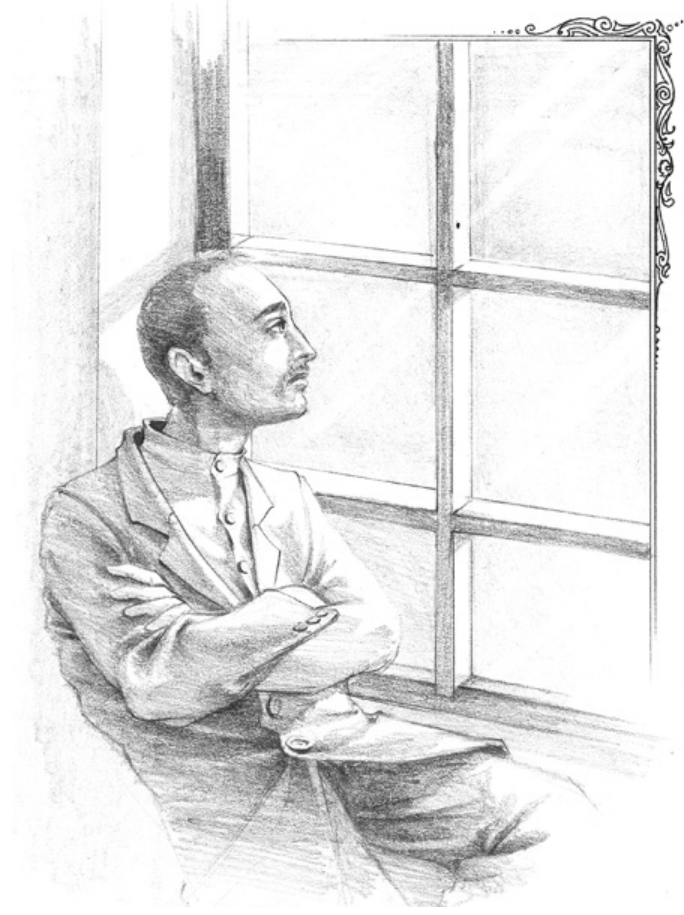
* * *

Çanakkale Savaşı başlamış ve bütün hızıyla devam ediyordu. Cepheye gitmek için gönüllüler ile kendilerini güneşe benzeten İstanbul Lisesi öğrencileri, vatan güneşinin batmaması için topraklara bir güneş gibi, bir yıldız gibi düşmeye karar vermişler, kuyrukta bekliyorlardı. Elbette

gönüllü yazılan sadece İstanbul Lisesi öğrencileri değildi. Tıbbiyeliler de gönüllüydü. Bütün bu gönüllü öğrenciler hemen silah altına alınıp kısa bir eğitimden sonra mayıs ortalarına doğru Arıburnu'na, cepheye gitmek için Çanakkale'ye geldiler. 18 Mayıs akşamında ileri hatlara sokuldular. Toplam 600 metrelik cepheye sıkıştılar. Şimdi her on beş santimetreye bir er düşüyordu. Sessizce bekliyordlardı. Zaten hücum da sessizce yapılacaktı. Tıbbiyeli öğrenciler kollarına beyaz, İstanbul Lisesi öğrencileri de sarı kurdele bağlamışlardı. Onları sevinç içinde cepheye giderken gören diğer erler bu gençlere acımadan edemiyorlardı. Gece saat 03.30'da sessiz bir şekilde taarruza kalkacaklardı. Komutanları kurdelelerin siperlere bırakılmasını istedi, çünkü kurdeleler ay ışığında parlıyordu. Bu emir üzerine tıbbiyeliler ve İstanbul Lisesi öğrencileri kollarındaki kurdeleleri çıkarıp siperlere, çantalarının yanına bıraktılar. Siperlerde beyaz kurdelelerle “Vatan”, sarılarla da “Sağ olsun” yazmışlardı.

İstanbul Lisesinden elli kadar öğrenci gönüllü olarak kabul edilmişti. Ancak birisi vardı ki yaşının küçük olması sebebiyle kapıdan geri çevrilmişti. Bu öğrenci Küçük Hasan'dan başkası değildi. Hasan bundan dolayı büyük üzüntü duyuyordu. Sonra okuluna döndüğünde, koca okulda sadece beş altı kişi kaldıklarını görünce hayret etmişti. Kendisi sınıflara girmiş, boş sıralara hüznle bakmıştı. Oysa o da arkadaşlarıyla, ağabeyleriyle beraber cepheye gitmeyi ne kadar istemişti.

Gerçekten Hasan yaşından da küçük gösteriyordu. Sarı saçları ve mavi gözleriyle, zayıf elleri ve

kollarıyla hemen dikkati çekiyordu. İncecik bacakları sanki her an kırılacakmış hissini uyandırıyor. Belki biraz daha yapılı olsaydı onu da alabilirlerdi ama kendisi ne yazık ki geri çevrilmişti işte.

Küçük Hasan yine de her gün okula gidiyor, birkaç öğretmeni ile birlikte ders işlemeye çalışıyor. Öğretmenlerin tek düşüncesi cepheye giden öğrencilerdi. Onların boş sıralarına hüznle bakıyorlardı. Çok geçmeden şehit haberleri gelmeye başladı. 19 Mayıs seherinde yapılan hücumda çok sayıda öğrencinin şehit düştüğü haberi yürekleri dağlamıştı. Bundan sonra da şehit haberleri okula gelmeye devam etti.

Gelen kara haberlerle sarsılan öğrenciler ve öğretmenler onların anısına bir şeyler yapmayı planlıyorlardı. Ama dua etmekten başka ellerinden bir

şey gelmiyordu. Şehit haberlerini duydukça Küçük Hasan “Kapıları ve pencerelerin çerçevelerini siyaha boyayalım.” diye bir teklifte bulundu.

Onun bu teklifi diğer öğrenci ve öğretmenleri tarafından da beğenildi. İlk önce okulun ana kapısı siyaha boyanmaya başlandı. Daha sonra da giriş kapıları. Derken sıra pencerelere gelmişti. Birinci ve ikinci kattaki pencereler de siyaha boyandı. İstanbul Lisesi binası artık sarı siyahtı...

Bir süre sonra siyaha boyanacak yer de kalmadı. İşte bu arada Çanakkale’den gemiler dolusu gelen yaralıları hastaneler almaz oldu. Zaten içinde az sayıda öğrenci bulunan İstanbul Lisesinin de hastaneye çevrilme zarureti doğdu. Kısa sürede sıralar birleştirilip yatak hâline getirildi.

Bu duruma en çok Küçük Hasan üzüldü. Şehit arkadaşlarının hatırasını yaşatmak istedikleri okulları hastaneye çevrilmişti. O, okuluna geliyor gibi hastaneye geliyordu. Daha sonra yaralılara yardım etmeye başladı. Bu işte bir sıhhiye kadar ustalaştı. Ancak can değirmeni denen, nice delikanlıların güneş gibi hayatlarının battığı Çanakkale’ye hep asker yollanıyordu.

Küçük Hasan arkadaşlarının ve ağabeylerinin, hatta öğretmenlerinin şehit düştüğü cepheye gitmek istiyordu. Orada çarpışmak, cephede diğer öğrenciler gibi can vermek ve o topraklarda şehit düşmek istiyordu.

Ne zamandan beri tekrar gönüllü yazılmayı düşünüyordu. Bunun için sık sık Harbiye Nezaretinin olduğu Beyazıt’a gidiyor, son durum hakkında bilgi almaya çalışıyordu.

Kendisine,

– Çanakkale’de savaş olanca hızıyla devam ediyor. Yeni asker alımına yakında başlanacak, deniyordu.

Küçük Hasan ise ne yapıp edip Çanakkale’ye gidecekti. Bu duygu sadece

Küçük Hasan'da değil, cepheye gidememiş ve askerliğe alınmamış öğrencilerin hepsinde vardı. İstanbul halkı ve öğrenciler için İstanbul Lisesinin ayrı bir yeri vardı artık. Onlar defterlerini kitaplarını bırakarak vatan güneşinin batmaması için Çanakkale'ye koştular. Sadece onlar mı? Değil elbette, okuyan okumayan birçok genç Çanakkale'ye koşmuştu. Tıbbiyeliler dahi hekim olduklarını unutarak silaha sarılmışlardı. Yara saracak eller, tetik çekmek için Çanakkale'ye gitmişti.

Küçük Hasan günlerdir düşünüp duruyordu. Artık ne olursa olsun gönüllü olarak kabul edilmeliydi. Zaten ilk müracaatının üstünden epey bir zaman geçmişti. Yaşı artık gönüllü olmak için uygundu.

Hemen bir dilekçe yazdı.

“Ben, İstanbul Lisesi öğrencilerinden Küçük Hasan. Yaşım tutmadığı için beni arkadaşlarımdan ayırmış, gönüllü olarak kabul etmemiştiniz. Şimdi ise yaşım gönüllü olmama engel değildir. Bu kez de beni gönüllü olarak almazsanız tek başıma Çanakkale'ye gitmeye kararlı olduğumu bildiririm.

Gönüllü olarak alınmam hususunda gereğinin yapılmasını arz ederim.”

Çok geçmeden cevap geldi. Gönüllü olma isteği kabul edilmişti. Küçük Hasan o gün çok sevindi. Hemen öğretmenlerine gitti ve durumu bildirdi. Bu habere öğretmenleri hem üzölmüş hem de sevinmişlerdi. Artık bir elin parmağı kadar İstanbul'da kalan öğrencileri de bir bir cepheye gidiyorlardı. Küçük Hasan öğretmenlerinden ayrılırken,

– Hocam sizlerden bir ricam var, dedi.

Öğretmeni şaşırdı ve merakla sordu:

– Nedir Hasan'ım?

– Efendim ben hastane olarak kullanılan okulumuzu bir kez daha ziyaret

ettim. İkinci katta yolun arkasına gelen bir yerde küçük bir pencerenin çerçeveleri siyah boyanmamış.

– Yani?

– Eğer benim şehit haberimi alırsanız o pencerenin çerçevelerini siyaha boyar mısınız?

Bu istek öğretmeni çok şaşırtmıştı. Ne diyeceğini bilemedi. Âdeta gönlü titredi. Zorlukla,

– Boyarım tabi Hasan, dedi.

– Teşekkür ederim efendim, bugüne dek bize hocalık yaptınız. Üzerimizde hakkınız vardır. Helal ediniz.

– Helal olsun Hasan’ım! Bizim hakkımız sizin gibi cepheye koşan öğrencilerin hakkı yanında çok küçük kalır. Asıl siz hakkınızı helal ediniz.

– Helal olsun!

Küçük Hasan uzaklaşırken onun arkasından bakan öğretmenin gözleri dolu dolu olmuştu. Âdeta kimsenin duymamasını istercesine mırıldandı.

– Güle güle... Büyük işler yapmak için büyük vazifeye soyunan Küçük Hasan güle güle...

* * *

İstanbul Liseli Küçük Hasan, Kilye Koyu’na geldiğinde sanki ayrı bir dünyaya ayak basmıştı. Bu koyda birçok asker durmadan cepheye akıyor, yararlananlar Akbaş’ta toplanma yerinde bekletiliyordu. Daha sonra buradan gemilerle İstanbul’a yollanıyordu.

Küçük Hasan ise temmuz ayının sıcağında birliği ile Maydos’a doğru yürüyordu. Oradan da Kirte’ye (Alçıtepe’ye) geçecekti. Alınan haberlere göre birlik Zığındere Muharebesi’nde ihtiyat kuvveti olarak görev yapacaktı.

Küçük Hasan hızlı yürümeye çalışıyordu. Giydiği botlar ayağına vuruyordu. Her adım atışında topuğu acıyor, derisi soyuluyordu. Günlerdir yaptıkları yolculuklardan burnu ve kulakları kızarmış, âdeta

derileri kalkmış ve soyulmaya başlamıştı. Elinde tuttuğu tüfeği neredeyse boyu kadardı. Bu yüzden tüfeğin ucu yürürken taşlara sürtüyordu. Namlusu sürten tüfeğini kimi zaman ters çeviriyor yine de yürümeye devam ediyordu.

Zayıf kollarını kuvvetle sallarken incecik, güneş görmemiş bilekleri gözüktüyordu. Onun bu hâlini gören diğer askerler bileklerinin kolaylıkla kırılacağını sanıyordu. Hele gözleri, Saroz Körfezi'nin, Çanakkale Boğazı'nın sularından alınmış iki damlaydı sanki. Güneşin yakıcı sıcağı altında yürürken bazen terler gözlerini yakıyordu.

Küçük Hasan'ın başındaki enveriye⁴ bol geliyor, en hafif rüzgârda başında sağa sola dönüp duruyordu. Küçük Hasan hem tüfeğini tutmaya hem de sağa sola dönen enveriyesini düzeltmeye çalışıyordu. Yoruluyordu ama diğer askerler gibi hızla yürümeye gayret ediyordu. Fakat topuğuna vuran botlar hızla yürümesine her seferinde mani oluyordu.

Birliğe on dakika mola verilmesi emredildi. Erler hemen sırtlarındaki çantalarını yere koydular. Tüfeklerini çattılar. Mataraları içinde sıcaktan kaynamış sularını içtiler. Bazı erler gibi Küçük Hasan da botlarını çıkarmış, ayağındaki yaraya bakıyordu. Yarasını bir bezle güzelce sardı. Sonra bir ağacın altında dinlenmeye başladı.

Bu yollarda daha önceden, arkadaşlarının ve ağabeylerinin yürüdüğünü düşünüyordu. Bazen uzaklardan gelen top sesleri ile irkiliyordu. Cepheden daima yaralı askerler taşınyordu.

Küçük Hasan yürüyüşe başlayacakları sırada çantasında özenle sakladığı bir sarı kurdeleyi çıkardı ve sağ koluna bağladı. Sırasına girerek yürümeye başladı. Uzun bir yürüyüşten sonra Kirte'ye vardılar. Oradan da hiç dinlenmeden hemen sargı yerine yakın bir yerde siperlere girdiler.

Türklerin 11. Tümen'i, Fransızların hücumuna karşı koymaya çalışıyordu. Ancak durum gittikçe kritik hâle geliyordu. Bu yüzden de ihtiyat olarak belirlenen askerlerin de muharebeye sokulması gerekiyordu.

Küçük Hasan'ın içinde bulunduğu birlik de ileri hatlara sokuldu.

Askerlerin haykırışlarına, sık sık atılan mermi ve bomba sesleri karışıyordu. Zırhlılar tarafından devamlı bombalanan siperler hallaç pamuğu gibi sağa sola savruluyordu.

Fransızların üstüne doğru hızlı bir hücumla kalkmışlardı. Küçük Hasan da diğer erlerle taarruz ediyor, o cılız ayaklarının bastığı yerlerin âdeta titrediğini hissediyordu. Olanca gücüyle, süngüsü ileride olduğu hâlde “Allah! Allah!” diye bağırıp duruyordu. Şimdi Türk askerleri dağdan inen kayalar gibi Fransızlara karşı hücumla kalkmışlardı. Her erin sinirleri gerilmiş, saçları diken diken olmuştu. Kalpleri sanki duracakmış gibi çarparcasına Fransızların üzerlerine atıyorlardı. Haykırışlar toz duman içinde kayboluyordu sanki. Sağda solda misket bombaları patlıyordu. Küçük Hasan ise bu kargaşa içinde olanca gücüyle koşuyordu. Elindeki tüfeğiyle ateş etmeye çalışıyordu. İlk önce çekingen bir şekilde tetiğe giden eli daha sonra alışmıştı. Gücü yettiği kadar vuruşmaya gayret ediyordu. Ancak yanında patlayan bir misket bombasından sıçrayan mermilerden yaralandı.

Küçük Hasan, vücudunun çeşitli yerlerine sıcaklıklar yayıldığını hissediyordu. Gücü azalıyordu. Kalkmak istiyor, ancak kalkamıyordu. Gözlerini aralamak, aydınlığa bakmak istiyordu ama karanlık gittikçe artıyordu. Etrafındaki seslerin azaldığını duyuyordu. Sonunda tüfeği zayıf ellerinden düştü. Sonra da düştüğü yerde toprak ve barut kokusu duydu. Sarı çiçeklerin nefis kokusunu hissetti. Gözleri bir daha hiç açılmamacasına kapandı. Şimdi geri püskürtülen Fransızların çekildiği meydanda, şehitlerin arasında, kolunda sarı kurdele bağlı küçük bir asker yatıyordu. Bu asker

İstanbul Liseli Küçük Hasan'dı.

* * *

Çok geçmeden İstanbul'a Küçük Hasan'ın şehit olduğu haberi ulaştı. Bu haber üzerine öğretmeni Hasan'a söz verdiği üzere ikinci kattaki küçük bir pencerenin çerçevesini gözyaşları içinde siyaha boyadı.

BİNBAŞI LÜTFİ BEY

I. Tabur Komutanı Binbaşı Lutfi Bey'in⁵ en sevdiği şey, atlarla ilgilenmekti. Onlara su verir, tımar eder, kuru üzüm ve şeker bile yedirirdi. Atlar, Lutfi Bey'in hoşuna giderdi. Onlarda bir soyluluk, bir ayrıcalık bulurdu.

Zaten küçüklüğünden beri atları severdi.

Tabur Komutanı Binbaşı Lutfi Bey görev yaptığı Seddülbahir'deki siperlerde yine dalıp gitmişti. Atlar aklına gelince hep böyle olurdu. Hep geçmişe, çocukluğuna dönerdi. O günleri hayal eder, o günleri tekrar tekrar yaşardı. İnsan cephedeyken hep geçmişi ve en çok sevdiği şeyleri hatırlardı. Annesini, çocuğunu, yemekleri, çiçekleri, temiz bir yatağı, kesintisiz bir uykuyu özlerdi. Binbaşı Lutfi Bey de cephe hayatında değişiklik yapmak ve dinlendirilmek için geri çekildiklerinde atlarla ilgilenirdi. Hemen tabur atlarının bağlandığı yere gider, atların bakımından sorumlu erlerin elinden kaşağıyı alır, sırayla atları tımar etmeye çalışırdı. Bazı atların sırtında yaralar olurdu. Lutfi Bey onların yaralarını kontrol eder, durumlarıyla yakından ilgilenirdi. Sık sık erlere sorardı:

- Atların suları verildi mi?
- Verildi Komutan'ım.
- Yeteri kadar mı?
- Yeteri kadar Komutan'ım.
- Otları samanları da verildi mi?
- Verildi Komutan'ım.
- Yeteri kadar mı yoksa idare edecekleri kadar mı verdiniz?

- Yeteri kadar verdik Komutan'ım.
- İyi. Ya nalları?
- Kontrol edildi. Düşenlerin yerine yenileri çakıldı.
- İyi iyi.

Daha sonra gider, sırayla atların başlarını, burunlarını ve yelelerini okşardı. Cebine koyduğu şekerleri, kuru üzümleri atlara yedirirdi. Bundan da çok mutlu olurdu.

Sonra beğendiği bir atı alır, bir süre koştururdu.

Çocukluğunda atları sulamaya götürdüğü günleri hatırlardı. Her şeyi en ince ayrıntısına dek tekrar yaşardı sanki. Atları sulamaya götürürken arkadaşları ile yarışa tutuşurlardı. Yarışta, atların yeleleri rüzgârda savrulurdu. Onlar da atların üzerinde kendilerini sınır boyundaki akıncılar gibi hissedерlerdi. Derelerden, tepelerden geçip giderler, nice kaleleri fethetmek için sanki birbirleriyle yarış ederlerdi.

Lütfi Bey yarışları hep önde bitirirdi. O, atın üstünde oturmazdı; atın yelesine sıkıca tutunur, boynuna doğru eğilir, gözlerini ileriye dikip âdeta uçar, giderdi. Atların kuru toprakta çıkardığı nal seslerinden ayrı bir gurura kapılırdı. Eysersiz de binebilirdi atlara. Dereye doğru uçarcasına giderdi. Sular içinde bir süre koşar sonra da atını serin dere sularıyla yıkar ve ona topladığı taze otları kendi eliyle yedirirdi. Arkadaşlarıyla sohbet ede ede de geri dönerdi.

Lütfi Bey atları severdi. Ne ki atlar da onu seviyordu sanki.

Cephede dahi Lütfi Bey'in atlarla ilgilenmesi, diğer komutanların da dikkatini çekiyordu. Hatta ona için için kızıyorlardı ama sevdiklerinden kendisine bir şey diyemiyorlardı. Kendi aralarında şunları söylüyorlardı:

- Atlarla ilgileneceğine erlerle ilgilense daha iyi ya!
- Eğitim ve talim işini bizim üzerimize yıktı.
- Kendisi hep atlara bakıyor.
- Atları çok seviyor.
- Cephede bile atları bu kadar seven birini görmedim.
- Alay Komutanı'na durumu söyleyelim.
- Neyini anlatacağz, o görmüyor mu?
- Görüyor elbette.

Daha sonra durumu Alay Komutanı Ali Bey'e bildirmeye karar verdiler. Komutanların Lütfi Bey hakkında söylediklerini dinleyen Ali Bey onlara,

– Sizler gibi ben de Lütfi Bey'in atlarla yakından ilgilendiğini görüyorum. Ancak onu rahat bırakın. O atları çok sever. Ayrıca disipline çok önem veren cesur bir subaydır.

Lütfi Bey gerçekten de çok disiplinliydi. İşini büyük bir titizlikle ve en kısa sürede yapardı. Komutanları onun daima kendi birliklerinde bulunmasını isterdi. Bu yüzden de Ali Bey onun atlarla ilgilenmesine aldırmaz etmezdi.

Bir gün Alay Komutanı Ali Bey, emrindeki komutanlarla toplantı yaptı. Pek yakında Seddülbahir'e yakın yerdeki Kerevizdere'nin ağzına hücum edeceklerini anlatıyordu. Bu yüzden hazırlıkların en kısa sürede bitirilmesini istedi. Çünkü Fransızlar, Kerevizdere'den Senegalli askerlerle birlikte ilerlemeyi düşünüyorlar, sık sık hücum ediyorlardı. Bu durumdan haberdar olan Türk karargâhı da karşı bir hücumla Fransızların geri püskürtülmesini istiyordu. Son hazırlıklar yapılırken Lütfi Bey kendi taburunu denetledi. Eksiklikleri tespit etti. Kısa sürede bütün hazırlıklar bitirildi.

2. Tümen'in birlikleri Kerevizdere'nin sırtlarında mevzilendi. Hücumu

kalkacak birlikler ise derenin başında saklandı. Şafak sökmeden saldırıya geçeceklerdi. Ancak 21 Haziran'ın seherinde Boğaz'daki zırhlılar, Kerevizdere ve civarını amansız bir şekilde bombalamaya başladılar. Dereler, tepeler hallaç pamuğu gibi göğre doğru savruluyordu. Bu beklenmedik durum karşısında 2. Tümen'in hücumu kalkacak askerleri şaşırmışlardı. Bombar-

dımandan şu anlaşılıyordu ki Fransızlar da hücumu geçecekti. Hep böyle olurdu. İlk önce donanma, hücum yapılacak yeri amansız bir şekilde top ateşine tutar, binlerce top mermisi topraklara düşer; daha sonra bombardıman kesilir, bu kez İtilaf Devletlerinin askerleri hücumu kalkardı.

Şimdi top mermileri siperlerdeki Türk askerlerinin üzerine düşüyor, büyük zayıat verdiriyordu. Siperlere gökten taş toprak yağıyordu. Kimse başını dahi kaldıramıyordu. Lütfi Bey de tabur erleriyle birlikte siperler

içinde bu şiddetli bombardımandan korunmaya çalışıyordu.

Neden sonra bombardıman kesildi. Bunun ne anlama geldiğini iyi bilen 2. Tümen Komutanı Süleyman Askeri Bey tetikte olunması için emir verdi. Alay Komutanı Ali Bey ise durumu anlamaya, şehit ve yaralı sayılarını öğrenmeye çalışıyordu. Tabur Komutanı Lütü Bey ise siperdeyken dahi geride bağı bulunan atları düşünüyordu.

Saat tam altıda iri kıyım Senegal askerleri ön safta ilerlemeye başladılar. Türklerin süngüsü ne denli ünlü ise onların da geniş palaları o kadar ünlüydü. Üstelik kendileri çok acımasızdı. Korumasız kalan erlere ve yaralılara bile merhamet etmiyorlardı. Senegal askerlerinin arkasından üç tabur Fransız askeri hızla geliyordu. Onların yaklaştığını gören Alay Komutanı Ali Bey:

– Bekleyin, dedi. Daha da yaklaşınlar.

Türk erlerinin ise elleri tetikte, kulakları komutanlarındaydı. Onun vereceğı işaretle saldıracaklardı. Saatlerce süren bombardımandan sonra siperlerde Türk askerlerinin öldüğünü düşünen Fransız ve Senegal askerleri daha rahat hareket ediyorlardı. Senegalli öncü birliklerinin iyice yaklaşmasıyla Ali Bey emrindekilere,

– Ateş, diye haykırdı.

Onun bu haykırışını duyan askerler siperlerden ok gibi fırlayıp saldırıya geçtiler. Az sonra toz duman içinde çatışma başladı. Türk erleri süngüleri ile saldırıyor, Senegalli askerler de palalarıyla bu saldırıya karşı koyuyorlardı. Geriden gelen Fransızlar ise sürüp giden bu boğuşmayı görmüşler, Senegallilere yardıma geliyorlardı. İşte bu esnada Tabur Komutanı Lütü Bey ortaya çıktı ve haykırdı

– Haydi aslanlarım, gün bugündür.

Daha sonra Fransızlar ve Türkler de birbirlerine girdi. Şimdi ortalık mahşer yerine dönmüştü. Bu mahşerde hayatta kalmak isteyenler, birbirini öldürmek için kıyasıya dövüşüyorlardı. Ancak Fransız askerlerine devamlı takviye geliyordu. Artan bu kuvvet karşısında Türk askerleri dövüşerek geri çekilmeyi düşünürken Alay Komutanı Ali Bey ise bütün kızgınlığı ile bağırıp çağırıyordu.

– Geri çekilmeyin, vuruşalım! Olduğunuz yerden ayrılmayın! Karşı koyun!

Fransızlar devamlı yardım alıyorlardı. Senegalli askerler yardımın arttığını görünce daha cesurca savaşıp ilerlemeye başladılar. Zor durumda kalan bazı Türk askerleri hızla geri çekiliyordu. Bu durumu gören Alay Komutanı Ali Bey, Lütfi Bey’e haykırdı:

– Lütfi Bey! Bu iri kıyım Senegallileri durdurmalıyız! Yoksa kaçışlar başlayacak. Bu da çözülmeyi arttırır!

– Karşı koymaya çalışıyoruz efendim!

Lütfi Bey taburu ile birlikte hızla ilerlemekte olan Senegallileri durdurmaya çalışıyordu ama bu çok zor oluyordu. Çünkü şiddetli ateş altındaydılar. Sayıca fazla üstünlükleri yoktu. Tabur erleri yine de elinden geleni ardına koymuyor, saldırıyı durdurmak için bütün güçleriyle çarpışıyordu.

Muharebe kritik bir hâle gelmişti. Senegallilerin ilerlemesi yavaşlamıştı. En kısa zamanda Türklere takviye kuvveti gelmeliydi. Lütfi Bey durumun iyiye gitmediğini görmüştü ama yapacak bir şey yoktu.

İşte tam bu sırada taburunda çözülmeler arttı. Erleri geriye doğru hızla

çekilmeye başladılar. Bu durumu gören Lutfi Bey'in kanı donmuştu sanki. Askerin önüne geçerek şöyle haykırdı:

– Nereye gidiyorsunuz! Yerinizden kıpırdamayın!

Bir yandan da tabancasını çekmişti.

– Gideni vururum!

Fakat asker büyük bir panik hâlinde geri çekilmeye devam ediyordu. İşte bu tabloyu gören Binbaşı Lutfi Bey'in yüreği kanadı, kalbi nasır bağladı sanki. Âdeta bir heykel gibi donmuş kalmıştı. Şimdi hiçbir şey duymuyor ve görmüyor gibiydi. Ne yapacağını bilmiyordu. O da şaşırmış, donmuş kalmıştı işte. Erleri, bir bir yanından geçip gidiyordu. Uzakta Senegalli askerlerin geldiğini görüyordu. Bazen bu tablodan sıyrılıp kaçan her erin yakasına yapışıyordu.

– Gitmeyin! Durun vuruşalım!

Fakat ona hiç kimse kulak asmıyordu. Savaş sahnesinin ortasında öylece kalakalmıştı. Böyle geri çekilirlerse ne olurdu? Bu vatanın durumu ne olurdu? Elbette vatan toprakları düşmanın eline geçerdi. Bu avantajı iyi kullanacak bir düşman kuzeye doğru rahatlıkla ilerleyebilir ve böylece Yarımada'daki askerlerin durumu tehlikeye girerdi. İstanbul yolu düşmana açılırdı. İstanbul düştü mü koca vatan da düşerdi. Kutsal bilinen her şey ayaklar altına alınır ve çiğnenirdi. Kısa sürede bunları düşünen Lutfi Bey en sonunda çaresiz bir şekilde ellerini açıp olanca gücüyle bağırdı.

– Yetiş ya Muhammed, kitabın gidiyor!

Bu haykırışından sonra çekilmekte olan erler çivilenmiş gibi oldukları yerde kalakalmışlardı. Hepsinin kulaklarında Lutfi Bey'in hançeresi yırtılırcasına bağırdığı söz yankılanıyordu. “Yetiş ya Muhammed, kitabın

gidiyor!”

Erler bu haykırışın etkisiyle durmuşlardı. Şimdi hiçbir şey düşünmüyorlar, geri dönüp vuruşmak istiyorlardı. Binbaşları kutsal kitaplarının elden gittiğini söylemişti. Öyleyse onlar da ellerinden geleni yapmalıydılar. Bu yüzden geri dönüp vuruşmalıydılar. Sanki sihirli bir el onları değiştirmiş, her birini susuz bir aslan yapmıştı. Bu sefer hepsi düşmanın üzerine doğru akmaya başlamıştı. Tabur erleri toplanmış ve olanca güçleriyle Senegal ve Fransız askerlerinin üzerine atılıyorlardı.

İşte o an, Alay Komutanı Ali Bey, Lütfi Bey’e,

– Hay diline sağlık Binbaşı’m! Çok şükür toparlanıyoruz, dedi.

O gün, Lütfi Bey’in son bir çare olarak söylediği yürekten gelen sözleri, erler üzerinde büyük bir tesir yapmış ve geri çekilme durmuştu.

BİNBAŞI MAHMUT SABRİ

Bir er koşarak geldi. Binbaşı Mahmut Sabri'nin karşısında selam vererek durdu.

– Size bir rapor var Komutan'ım, dedi.

– Ver bakalım Salih.

Mahmut Sabri, erin uzattığı raporu aldı. Bir solukta okudu. Şunlar yazıyordu:

“Komutanlığımı yaptığımız 3. Tabur, Seddülbahir sahilini müdafaa için görevlendirilmiştir. 22 Nisan'da Tekeburnu ile Eskihisarlık Tepe arasındaki muntıkada görev yapmak üzere, en kısa sürede söz konusu olan yere hareket ediniz.”

Mahmut Sabri bu rapor üzerine derhâl taburunun hazırlanması için emir verdi. Sarafim Çiftliği'ndeki çadırlı ordugâhında ne zamandır beklemekte olan tabur hemen hazırlıkları bitirip hızla yürümeye başladı. Kısa sürede dokuz kilometre yürüyerek Kirte köyüne ulaştı. Ancak güneye doğru yaklaşıldıkça denizdeki zırhlılar şiddetli bombardımana devam ediyorlardı. Mahmut Sabri, taburunun yürüyüşünü tamamlamasını istiyordu. Fakat bombardımanın artması nedeniyle gündüz yürümenin imkânsız olduğunu görünce hemen bir emir verdi.

– Gece karanlığına kadar Kirte'de dinlenilecek! Herkes ağaçların altında ve çalılıkların içinde saklanacak! Asla sigara içilmeyecek!

Mahmut Sabri, uçak ve balonların keşiflerinden çekiniyor, görünmek istemiyordu. Taburunu görürse düşmanın kısa sürede şiddetli bir bombardımana başlayacağını iyi biliyordu.

Çevredeki ağaçların ve çalılıkların içine gizlenen erler gece karanlığının bir an önce çökmesi için dua ediyor, hareket özgürlüğünü tekrar kazanmak istiyorlardı. Yarımada'nın üzerine karanlık çökünce Mahmut Sabri tekrar yürüyüş emrini verdi.

Altı kilometre daha yürüyerek Seddülbahir köyüne vardılar. Derhâl iş bölümü yaparak yaklaşık beş kilometre uzunluğundaki sahili savunmak için hazırlıklara başladılar. Gece geldikleri bu yerde, kısa bir süre araziye gezen Binbaşı Mahmut Sabri sahilin iyi bir şekilde tahkimatının yapılması gerektiğini düşündü. Askerlerine sahile siper kazmaları emrini verdi. Ayaklarının tozuyla erler gecenin koyu karanlığında siper kazdılar. Daha önce yapılmış avcı siperlerini birbirine bağladılar. Mevcut siperleri daha da derinleştirdiler. Sabah olduğunda güneşin doğmasıyla birlikte İtilaf Devletlerine ait uçak ve balonlar gökyüzünde keşif yapmaya başladılar.

Mahmut Sabri derhâl siperlere girilmesini istedi. Askerler siperlere ve saklanabilecekleri yerlere saklandılar. Sıkıcı bekleyişten sonra yine akşam karanlığı çöktüğünde, sahile koşup siper kazmaya devam ettiler. Sahile ve deniz içine, gidebildikleri yere kadar dikenli tel çekmeye başladılar.

Binbaşı Mahmut Sabri yapılan çalışmaları denetliyordu. Siper kazmaktan yorulan bir er görse, hemen gidip elindeki kazma ya da küreği alıyor, erlerle birlikte siper kazmaya başlıyordu. Erler ise ne kadar yorgun olurlarsa olsunlar, çok sevdikleri kumandanlarına kazma ve kürek vermek istemiyorlardı.

Binbaşı daha sonra sahile iniyor, dikenli tel çekmekte olan erlerinin yanına sokuluyor, onların kanayan ellerini gördükçe acımadan edemiyordu. O da eline kalın bir çaput sararak tel çekmeye başlıyordu. Daha sonra

siperlerde tertibat alan askerlerin arasına karışıyor, onlarla sohbet ediyor, cesaretlendirici ve moral verici konuşmalar yaparak güven aşlamaya çalışıyordu.

24 Nisan günü öğleden sonra kendisi şöyle bir emir düzenlemişti. Bu emirde şunlar yazılıydı:

“İleri takımların ihtiyat (yedek) cephaneleri yanında bulunacak ve adı geçen takımların geriden su almalarının müşkül (zor) olmasından dolayı gece yarısından sonra su mataraları ile su tenekeleri doldurulmuş olacak. İkinci günün akşamına kadar icabında adı geçen cephane ve su ile idare edeceklerdir. Düşmanın çıkarma teşebbüsünde acele edilmeyip kayık ve şalopeler sahile iki yüz üç yüz metre yanaştıktan sonra şiddetle ateş açılacaktır. ‘Silah başına’ işareti verilince ihtiyat bölükleri batıdan ve güneyden muhafazalı sırtın doğu eteğinde toplanacaklardır. Sargı mahalli Harapkale Mıntıkası’ndaki zeminliklerdir.”

Mahmut Sabri’nin bu emri yazmasının nedeni, 24 Nisan öğleden sonra düşmanın sıkı bir keşifte bulunması ve geceleri gemilerin durmadan bombardımana devam etmesiydi. Bu yüzden Binbaşı Mahmut Sabri çıkarmanın çok yakın bir zamanda yapılacağını anlamış, bölük ve takımların dikkatli olması ve hazırlıklarını bitirmesi için yukarıdaki emrini yazdırmak zorunda kalmıştı.

24 Nisan’ı 25 Nisan’a bağlayan gece kısa bir bombardıman olmuş, daha sonra da ortalığı büyük bir sessizlik kaplamıştı. Bu sessizlik, sanki fırtına öncesi sessizliğe benziyordu. O gece Mahmut Sabri hiç uyumadı. Sadece o gece değil, 23 Nisan’dan beri hiç uyumamıştı. Hızla hazırlıkların yapılmasına nezaret etmiş, denetlemelerde bulunmuş ve erlerine yardım etmişti.

Mahmut Sabri derin bir siperin köşesine kıvrılmış dinlenmeye çalışıyor, ara sıra kapanmak üzere olan gözlerini açık tutmak için büyük bir gayret sarf ediyordu. Çok yorgun ve uykusuzdu. Bu yüzden uyumaya başladı. Kısa bir rüya gördü. Mahmut Sabri Seddülbahir sırtlarının sırf gelinciklerle bezendiğini, bu çiçeklerin arasında askerlerin yürüdüğünü ve denize doğru koştuğunu görüyordu. Askerleri tam denize girecek iken büyük bir gürültüyle yerinden sıçradı. Ne olduğunu anlamaya çalıştı. Denizdeki zırhlılar amansız bir şekilde Seddülbahir ve civarını bombalıyorlardı. Erleri gibi Mahmut Sabri de şaşkındı. Hayatında bu kadar yoğun bir bombardıman görmemişti. Hemen siper ve tel çekmekte olan erlerin siperlere girmesini istedi. Sürüp giden amansız bombardıman biraz sonra durdu. Ortalığı yine büyük bir sessizlik kapladı. Mahmut Sabri askerlerini, daha önceden planladığı gibi sahili geniş bir bakış açısıyla gören yerlere yerleştirip onların çok dikkatli olmalarını istedi. Hemen bir iki komutanıyla birlikte ne olup bittiğini anlamak için Harapkale Tepe'ye gitti. Dürbünüyle ufku taramaya başladığında zırhlıları, bunların ardındaki nakliye gemilerini ve birçok şalopenin ve kayığın asker dolu olduğu hâlde sahile yaklaşmakta olduğunu gördü.

– Gelin bakalım. Gelin de başınıza ne dertler açacağımızı görün, dedi.

Hızla geri dönüp son hazırlıkları gözden geçirdi. Siperleri gezerek askerlerine çıkarmanın başladığını bildirdi. Erlere kendisinden işaret gelinceye dek beklemelerini istedi.

Gittikçe kıyıya yaklaşan düşman şalope ve kayıkları ağır ağır ilerlemeye çalışıyordu. Seddülbahir siperlerindeki 3. Tabur'un elleri tetikte, kulakları ise ateş emrini verecek olan komutanlarındaydı. Heyecanlı ve kararlıydılar.

Düşman yaklaşır yak

laşmaz ateşe başlayacak ve asla düşmanın karaya ayak basmasına izin vermeyeceklerdi.

Mahmut Sabri dürbünüyle çıkarmayı yapacak İngiliz askerlerini gözetleyip daha da yaklaşımlarını bekliyordu. Acele etmemesi gerektiğini düşünüyordu.

Bir süre daha geçtikten sonra kayıklar iyice yaklaşmışlardı.

Mahmut Sabri olanca gücüyle bağırdı:

– Ateş!

Bu haykırışın ardından ateş edildi. Şiddetli ateşe rağmen ısrarla ilerlemeye çalışan kayıkların daha da ilerlemelerine izin verilmiyordu. Kıyıya çıkmaya çalışan İngiliz askerleri kayıklarda vuruluyor, akıntıya kapılan kayıklar ve öldürülen askerler Çanakkale Boğazı'ndan aşağıya doğru sürükleniyordu.

Ancak düşman vurmakla bitmiyordu. Hâlâ gerideki nakliye gemilerinden kayıklara askerler bindiriliyor, kıyıya doğru gönderiliyordu. Uzun bir süreden beri suskun olan donanma, siperlere ve siperlerin arkasına doğru amansız bir ateşe başlıyor, bu arada büyük bir gemi Ertuğrul Koyu'na yaklaşmaya çalışıyordu. Bu geminin adı River Clyde'ydı. Eski bir kömür gemisi olan geminin içinde yaklaşık 2500 İngiliz askeri vardı. Ağır ağır koya yaklaşmakta olan gemi büyük bir gürültüyle kayalıklara bindirip durdu.

Binbaşı Mahmut Sabri bu koca geminin ne yaptığını anlamaya çalışıyordu. Geminin ön tarafına konulan makineli tüfeklerle ateş ederek kıyıya çıkmak isteyen askerlere destek sağlamaya çalışılıyordu. Bu kadar büyük bir geminin sahile oturması nedendi acaba? Sahile asker mi, cephane mi çıkaracaklardı? Biraz sonra geminin her iki yanından ipler sarkıtıldı. Tahta iskeleler konuldu. Birçok asker bu iplerden ve tahta iskelelerden kayıklara doğru koşmaya başladı. O sırada Mahmut Sabri olanca gücüyle bir kez daha haykırdı:

– İnen askerlere ateş edin!

Ertuğrul Koyu'nda mevzilenen Yahya Çavuş ve takımı amansız bir ateşle gemiden inmeye çalışanları bir bir vuruyordu. Onların çok isabetli atışlar

yaptığını gören Mahmut Sabri sevindi.

– Yaşa Yahya Çavuş! Yaşa, dedi.

Ancak vurulanların yerini başkaları alıyordu. Türk askerleri ateş etmekten yorulmuştu. Yanlarında yeterli sayıda makineli tüfek yoktu. Sahilde top da yoktu. Çünkü sahil daima zayıf kuvvetlerle korunmaya çalışılacak, çıkarma başladıktan sonra gerideki kuvvetler hızla gelip karşı koyacaktı. Bu taktik, Türk subaylarının itirazına rağmen Liman Paşa tarafından ısrarla istenmişti.

Mahmut Sabri “Keşke elimizde toplar olsaydı.” dedi içinden. “Yine de elimizden geldiği kadar karşı koymalıyız. Çok şükür ki sahile daha ayak basan olmadı. Ancak bu şekilde nereye kadar dayanabiliriz?” Düşman durmadan çıkarmaya devam ediyordu. “Bu şekilde devam ederse hâlimiz ne olacak? Ne olursa olsun şimdi hâlimizi düşünecek zaman mı?”

Bir er koşarak geldi.

– Efendim, mermi stoğumuz hızla azalıyor.

– Tamam, ben alaydan mermi isterim.

Mahmut Sabri telefonun başına geçip 26. Alay karargâhına telefon etti.

– Bana acele mermi yollayınız. Düşman çıkmak için çok sayıda askerle sahile yaklaşıyor. Gücümüz yettiğince dayanmaya çalışıyoruz.

Eskihisarlık Tepe’deki bir komutan ise Mahmut Sabri’den, yana yıkıla destek istiyordu.

– Komutan’ım, bana acele yedek kuvvet yollayınız. Cephanemiz hızla azalıyor.

Mahmut Sabri ise Komutan’a,

– Olanca gücünüzle karşı koyunuz, ben de alaydan yedek kuvvet istedim.

Onlar buraya gelir gelmez size yardım yollayacağım. Allah yardımcınız olsun, diyordu.

Ancak saatler ilerledikçe düşman karaya ayak basmaya çalışıyor, çoğu vurulup orada kalıyordu. River Clyde'den çıkmaya çalışan askerler ise Yahya Çavuş ve takımı tarafından vurulmaya devam ediyordu. Ama düşman şimdi Yahya Çavuş'un bulunduğu siperlerin batısına doğru çıkarma yapmaya başlamıştı. Oradan da ilerlemeye çalışıyordu.

Bunu gören Mahmut Sabri bu durumun hemen Yahya Çavuş'a bildirilmesini istedi. Çünkü düşman ilerlerse Yahya Çavuş ve takımı sarılabilirdi.

Mahmut Sabri artık zor saatlerin başladığını gayet iyi biliyordu. Ancak tabur askerleri iyi dayanıyordu. Akşamüzeri olduğunda sahilde birkaç İngiliz askeri kayalıkların arkasında tutunabilmişlerdi. Karanlık yavaş yavaş çökmeye başladığında Mahmut Sabri, Yahya Çavuş ve takımının akıbetini düşünüyordu. Akşama doğru Yahya Çavuş, Aytepe'nin ele geçirilmesiyle birlikte arkadan sarılacağını anlamış ve sağ kalan iki arkadaşıyla Harapkale'deki bölüğüne çekilmişti.

Gece olduğunda, Mahmut Sabri sorumlu olduğu bölgenin siperlerini tek tek gezdi. Er zayıtı çok fazla değildi ama cephe sıkıntısı gittikçe artıyordu. O gece yine uyuyamadı, uykusuz geçen dördüncü geceydi bu gece. Kendisi bu duruma aldırılmıyordu. Tek düşüncesi, düşmanın kıyıya çıkmasını önlemektir.

Şafak sökerken kıyıda bir kayanın ardına saklanan İngiliz askerlerini görünce kan beynine sıçradı. Demek ki düşman, gece karanlığından faydalanarak kayıklarla asker taşımış ve kıyıya asker çıkarmıştı. Hızla

taarruz yapma niyetleri iyice belli oluyordu.

Sabah olduğuunda Aytepe'nin düştüğünü öğrenen Mahmut Sabri burayı geri almak ve düşmanı zor durumda bırakmak istiyordu. Aksi hâlde kendi taburu da zor durumda kalacaktı. Ayrıca düşman kolayca ilerleme imkânı bulabilecekti. Derhâl bir miktar asker kaydırarak oradaki düşmana taarruz edilmesini istedi.

Mahmut Sabri düşmanın kıyıya çıkmak için ne kadar kararlı olduğunu gördükçe burada uzun bir süre dayanmak için cephaneye ihtiyaçları olduğunu biliyordu. Bu yüzden de sık sık alay karargâhına telefon ederek cephane istiyordu. 26. Alay Komutanı Kadri Bey kendisine en kısa sürede cephane yollamaya çalışacağını söylüyor, dayanmalarını istiyordu.

Mahmut Sabri ise tüfeksiz ve cephanesiz ne kadar dayanabileceklerini düşünüyordu. Çok sayıda düşman ve silahla desteklenen İngilizler epey zorlamaya başlamışlardı. O gün de düşmana başarıyla karşı kondu. Geceleri ise Kadri Bey'in sözünü ettiği cephaneler gelmişti. Gelen cephane yeterli değildi ama hiç yoktan da iyiydi. Mahmut Sabri büyük bir memnuniyetle cephane sandıklarını erleriyle birlikte indiriyordu.

Cephanenin ileri hatlara götürölmesi için erlerine emirler veriyordu. Ancak düşmanın olanca gücüyle kıyıya asker çıkarmaya devam ettiğini de iyi biliyordu. Şafak sökmeye başladığında her iki taraf birbiriyle vuruşmaya başladı.

İleri hatlara sokulup askerlerine moral vermek isteyen Mahmut Sabri o sırada yanında patlayan bir top mermisinden dolayı yaralanmıştı. Yarası o kadar ağır değildi ama daha sonra bir misket parçası da bacağına saplanınca yere yıkıldı. Askerleri tarafından geri siperlere, oradan da en

yakın bir sargı yerine götürüldü.

* * *

Mahmut Sabri ilk çıkarmadan itibaren tam üç gün düşmana karşı koymuş, uykusuz kalmış, askerleriyle siper kazmış ve cephane sandığı taşımıştır. Hastanede olduğu sırada “Seddülbahir Muharebeleri” adı altında kısa bir rapor yazmıştır.

Bu raporunu yazarken asla “ben” kelimesini kullanmamıştır. Hep gidildi, görüldü, şu hazırlıklar yapıldı, diye yazmıştır. Onun raporunun son bölümünü birlikte okuyalım.

“...

Kısaca, tabur ordunun en naçiz taburu olduğu ve vazifesinden başka bir şey yapmadığı ve düşmanın sayı ve silah üstünlüğüne rağmen gayesini gerçekleştirmesi ancak ve Allah’ın yardımıyla olduğunu itirafla beraber, 12 ve 13 Nisan (25-26 Nisan) tarihlerinde Seddülbahir sahilinde mukavemet ve metanetini ve subayların çoğu ile askerlerin yarısından fazlası harp hattından hariç kalıncaya kadar son derece gözü kara fedakârlık gösterdiği, yukarıda anlatılan harp tablolarından anlaşılacağı gibi emsalleri arasındaki yeri zatiâlılarının yüksek görüşlerinin takdirindedir.”

* * *

Mütevazı bir kahraman Binbaşı Mahmut Sabri’nin hiç olmazsa isminin yazıldığı bir plaketin Seddülbahir’e konması, gelen ziyaretçilerin onu tanınması ve hatırlaması en büyük isteğimizdir. Aslında bu bir istek değil gecikmiş bir vefa borcudur.

KAN KARDEŞLER

Candan iki arkadaşları. İzmirliydi. Birinin adı Hüseyin Ragıp, diğerrinin ise Münir'di. İzmir'in Kordon semtinde evleri karşı karşıyaydı. Beraber oyun oynuyorlardı. Tabiri caiz ise içtikleri su ayrı gitmiyordu. Diğer çocuklar bu kadar iyi anlaşılan iki arkadaşla hep gıpta ile bakıyorlardı. Aslında onlar bir tesadüf eseri kan kardeş olmuşlardı. Münir'in ailesi Kordon'a yeni taşındıklarında Hüseyin Ragıp taşınmalarını uzaktan seyredip durmuştu. Münir ilk önce kendisine pek sevimli gelmemişti. Çilli, sarı saçlı bir çocuktı. Pek de sokağa çıkmazdı. Hep pencereden bakar, uzun uzun sokağı seyrederdi. Hüseyin Ragıp ise kendi kapılarının önünde tozlu yolda oynamayı çok severdi. Çocuklar bir süre kendi dünyalarında yaşadılar.

Bir gün Münir, bakkala mum almak için gittiğinde mahallenin çocukları onunla alay etmeye başlamışlardı.

– Çilli horoz!

– Hey sarı! Sen, yeni yetme! Seni bir daha burada görmeyelim.

Münir ise çocukların bu sataşmalarına aldırmamıştı. Çocuklar alay etmeye devam ediyorlardı. Morali artık iyice bozulmuştu fakat Münir sakin olmaya çalışıyordu.

Kapılarının önünde oynamakta olan Hüseyin Ragıp ise çocukların Münir'le alay ettiklerini görmüştü. Oyununu bıraktı ve dikkatle onları izlemeye başladı. Münir'e bakıyordu. Çok kızgındı ama bir şey diyemiyordu. Ancak sabrının tükenmekte olduğu her hâlden belli oluyordu. Çocukların yolunu kesmelerine aldırmıyor, hiçbir şey demeden

yoluna devam etmeye çalışıyordu. Ancak çocuğun biri yakasına yapışınca ona olanca kuvvetiyle bir tokat attı. Bu ani hareketi hiç beklemeyen çocuklar hep birden Münir'i dövmek için üzerine çullanmışlardı. Ancak bu durumu gören Hüseyin Ragıp çocuklara,

– Onu rahat bırakın, diye seslendi.

Daha sözünü yeni bitirmişti ki çocuklardan bazıları da Hüseyin Ragıp'ın üzerine çullanmışlardı. Büyük bir kavga başlamıştı. O sırada sokaktan geçen büyükler, güçlkle de olsa onları ayırabildiler ve onlara nasihat ettiler. Çocuklar üstleri başları yırtık, toz toprak içinde birbirlerinden ayrıldılar. Münir'in yanağı çizilmişti. Hüseyin Ragıp'ın kolunu bir çocuk ısırması ve kanatmıştı.

Münir, Hüseyin Ragıp'a minnet dolu ifadelerle bakıyordu. Hüseyin Ragıp ise kolunun acısından ne yapacağını bilemez bir durumdaydı. İki çocuk bir süre durup birbirlerine baktılar. Sonra Münir:

– Kolun şişecek, biraz buz koyalım, dedi. Babam sıhhiyedir. Bir yere çarptığımızda, bir yerimiz şiştiğinde hep buz koyardı.

Hüseyin biraz buz bulup kolunu ovduktan sonra bilmiyormuş gibi sordu:

– Adın ne senin?

– Münir. Ya seninki?

– Hüseyin Ragıp, bak aklıma ne geldi!

– Ne geldi?

– Bizim memlekette çocuklar birbiriyle kan kardeş olurlardı. Benim ise hiç kan kardeşim olmadı. Sen benim kan kardeşim olur musun?

– Olurum ama nasıl?

– Çok kolay, kanayan yerlerimizi birbirine değdireceğiz, senin kanın

benim kanıma, benim kanım da senin kanına karışacak ve kan kardeş olacağız.

Hüseyin Ragıp devam etti:

– Şimdi söyleyeceklerimi sen de söyleyeceksin.

– Peki.

Hüseyin Ragıp yavaş yavaş andı söylemeye başladı:

– İyi günde de kötü günde de birbirimize destek vereceğimize, ömrümüzün sonuna dek birbirimizi unutmayacağımıza, nerede, nasıl ve hangi hâlde olursak olalım haberleşeceğimize, birbirimizi kardeş bileceğimize, birbirimizden hiçbir şey saklamayacağımıza yüce Kur'an ve damarlarımda dolaşan Türk kanımın üzerine yemin ederim.

Münir de Hüseyin Ragıp'ın dediklerini tekrarladı:

– İşte şimdi kan kardeşliğimiz tamam oldu, dedi Hüseyin Ragıp.

Sonra iki arkadaş candan bir şekilde birbirlerine sarıldılar.

* * *

İki arkadaş, o günden sonra okullarda hep aynı sırada oturdular. Aynı üniversiteye devam ettiler. Başarılı bir şekilde sürüp giden öğrencilikleri sırasında, ilk önce Balkan Harbi patlamış, daha sonra Sarıkamış Harekâtı hazin bir şekilde bitmiş, şimdi de Çanakkale'de sürüp giden bir harp başlamıştı.

İki arkadaş her zaman vatanın hâlini düşünüyorlar, ne yapabileceklerini tartışıyorlardı. Çok geçmeden onlar da silah altına alındılar. Şans bu ya, ikisi de aynı birliğe düşmüştü. Sürüp giden talimlerden ve uzun yürüyüşlerden sonra eğitimlerini tamamlamışlardı. Münir, Çanakkale Anafartalar Cephesi'ne, Hüseyin Ragıp ise Sarıyer İstihkâm Birliği'ne

gönderildi. Böylece hayatlarında ilk kez yolları ayrılacaktı. Hüseyin Ragıp:

- Komutanla konuşup Çanakkale’ye gitmek istediğimi bildireceğim, dedi.
- Kabul eder mi ki?
- Belki eder. Denemekte fayda var.

Hüseyin Ragıp, komutanıyla konuştu. Fakat komutanı bunun şimdilik imkânsız olduğunu ama altı ay sonra belki mümkün olabileceğini söyledi. Hüseyin Ragıp’ın morali çok bozuldu. Zorlukla odadan çıktı. Kendisini merakla bekleyen arkadaşı Münir heyecanla sordu:

- Ne oldu?
- Komutan, şu an değişimin mümkün olmadığını söyledi. Belki altı ay sonra olabilir, dedi.
- Olsun, biz de altı ay sonra birlikte Çanakkale’de çarpışırız.
- Altı ayda kim öle kim kala arkadaşım!
- Orasını Allah bilir. Eceli gelmeyen ölmez. Eceli gelen ise ne yapsa Azrail’in elinden kurtulmaz.
- Öyle ama...
- Bak kardeşim üzülme. Sen Sarıyer’de, ben Çanakkale’de yine vatan için vazife başında olmayacak mıyız?
- Olacağız elbette.
- O zaman ne fark eder?
- Haklısın...

İki arkadaş, İstanbul’un sokaklarında hüznle yürüdüler. Bazen hiç konuşmadılar. Bazen de geçmiş tatlı günleri anıp kahkaha ile güldüler. Bazen Boğaz’dan bir rüzgâr esti, iki arkadaşın saçlarını okşadı. Bazen çiseleyen bir yağmur tutmakta zorlandığı gözyaşlarını yağdırdı durdu.

Şimdi, aynı daldaki iki yaprak gibi rüzgârın kollarında vatanın ayrı yerlerine savrulacaklardı.

Vatan için kutsal vazife onları bekliyordu. Vatanın derdine derman olmak için tereddütsüz gideceklerdi.

* * *

Münir, Çanakkale Anafartalar Cephesi'ne geldiğinde biraz zorlandı. Topların ve makineli tüfeklerin gürültüsüne, yaralanan, şehit düşen arkadaşlarını görmeye dayanamıyordu.

Hangi şartta olursa olsun Hüseyin Ragıp'a mektup yazmaya devam etti. Hüseyin Ragıp da mektuplarını hiç aksatmadı. İki arkadaş birbirlerine neler yaptıklarını anlatıyorlardı.

Münir yine bir gün arkadaşına şu satırları yazıyordu:

“Toprak kerevetimden şimdi kalktım. İçinde barındığımız kocaman oyugun ağzına yaklaşıyor ve harici teftiş ediyorum. Nefis bir bahar sabahı. Toprak, gecenin rutubetiyle ıslanmış. Gözümlün önünde, İngilizlerle dolu topraklar. Üstünde sayısız gemilerin dolaştığı mavi ve engin deniz...

Çimenler küçük tepelere yeşil serpuşlar giydirdikten sonra rüyalı zümrüt dereleri teşkil ederek aşağılara doğru akıyor... Ufkun bakır güneşi vazifesine geç kalmış gibi süratle sema yoluna yükseliyor...

İngilizler bugün galiba geciktiler. Sabah selamı makamında karşılıklı alıp vermeye âdet olan top ve tüfek gürültüsünden henüz eser yok...

Aşağıya iniyor ve toprak peykenin üstüne oturarak sana bu mektubu yazmaya başlıyorum. Karşımda, telefonun yanındaki kırık masaya dirseklerini dayayan arkadaşım, vazifesiyle alakalı evrakı hazırlamakla meşgul...

Mağaramız gayet basit; bir kırık masa, eski ve çarpık bir iskemle ve iki portatif karyola

ile donatılmış...

Dün gece geç vakte kadar devam eden toplar, ikimizi de uykusuz ve yorgun bıraktı. Derin ve uzun bir uykuya ne büyük ihtiyaç hissediyorum... Kumandanım beni çağırıyor. Mutlaka verilecek emirleri var...”

Münir, komutanını gördükten sonra hemen gelip yarıda bıraktığı mektubunu yazmaya devam etti.

“... Kumandanı gördüm ve geldim fakat maatteessüf (ne yazık ki) mektubuma devam edemeyeceğim. İngilizler faaliyete başladılar. Top ve mitralyöz yıldırımları kulaklarımı patlatıyor. Allah’a ısmarladık kardeşim. Kumandanın yanından gelirken bir yamaçtan kopardığım iki laleyi, Çanakkale hediyesi olarak mektubumun içine koydum, sana gönderiyorum. İnşallah yine görüşürüz...”

Sarıyer İstihkâmlarında mektubu âdetâ cepheymiş gibi heyecanla okuyan Hüseyin Ragıp,

– Allah seni korusun arkadaşım, dedi.

Hüseyin Ragıp zaman zaman düşünürdü. “Ne güzel olurdu şimdi omuz omuza savaşmak ve beraber yaralanmak... Belki de beraber şehit olmak...”

Bundan sonra Çanakkale’ye gitmek için her kapıyı zorlamaya başladı. Önüne gelen herkese müracaat etti. Zira cepheye gitmek için altı ay daha bekleyemezdi. O, en kısa sürede Çanakkale’ye gitmek istiyordu. Yetkililer, kendisinin bu kadar istekli olduğunu görünce Hüseyin Ragıp’ı Çanakkale’ye göndermeye karar verdiler.

Hüseyin Ragıp hazırlığını yapıp Çanakkale’ye giden vapura bindi. Maydos’a geldi. Oradan da Anafartalar’a gitmek için birliği ile yola koyuldu. Bir süre sonra görev yeri olan Anafartalar’a geldi.

Epey bir zaman sonra İngiliz siperlerine doğru hücumla kalktıklarında,

Hüseyin Ragıp ve birliğı İngilizleri önlerine katmış ve sahile dek kovalamışlardı. Geri dönerken başka bir yerde yapılmış muharebe sahasından geçerken şehitlere dikkatle bakmaya başladılar. Hüseyin Ragıp şehitlerin gömülmesi için emir verdi. Erlerine de yardım etmeye başladı. Biraz sonra ileride yatan bir subay dikkatini çekti. Bu subayın yüzü gözü kan içindeydi. Matarasındaki suyla şehidin yüzünü yıkadığında bunun, kan kardeşı Münir olduğunu gördü. Hüseyin Ragıp şaşırdı. Beyninden vurulmuşa döndü. Çok sevdiği ve hasretini çektiğı arkadaşı şehit düşmüştü. Doyasıya ağladı. Sonra Münir'in ceket cebinde yarıya kadar çıkmış bir zarf gördü. Alıp zarfı açtı. Kendisine yazılmış bu mektubu okumaya başladı.

“Kardeşim Hüseyin Ragıp,

Buralar lale dolu. Bu mevsimde lale olur mu deme. Bu laleler, askerlerimizin vücudunda açan yaralar...

Çarpışmalarımız gittikçe şiddetleniyor. Yakında genel bir taarruza geçeceğimiz söyleniyor. İçimde senin de buraya geleceğın yönünde bir his var. Bilirsin hislerim çok kuvvetlidir. Bunun için seviniyorum.

Sana kurutulmuş iki lale yolluyorum. İlk geldiğimde onları koparmış ve defterimin arasında koymuştum. Daha önce gönderdiğim laleler gibi bunları da sana gönderiyorum. Laleler ve gelincikler yaralılarımızın ve şehitlerimizin onulmaz yaralarını simgelerler.

Kısa zamanda geleceğini umuyorum. Hoşça kal!”

Hüseyin Ragıp kanlı gözyaşlarını dökerek arkadaşının üzerine kapandı. İşte o anda bir gül kokusu duydu. Bu koku, hâlâ kanayan üç yarasından geliyordu.

Hüseyin Ragıp daha sonra kolunu usturasıyla çizip kanattı. Kanayan kolunu Münir'in üç yarasına bastırdı. Hüseyin Ragıp'ın kanı Münir'e,

Münir'in kanı Hüseyin Ragıp'a bulaşmıştı. İki arkadaş bir kez daha kan kardeş olmuşlardı.

Hikâyemizi güzel bir dörtlükle bitirelim:

“Buradan geçen her gururlu baş eğilsin;

Bu kan, kemik dolu olan toprakları,

Büyük, küçük gemilerin sancakları,

Selamlamayla okşamayı bir borç bilsin.”

BEDELİ ÇANAKKALE'DE ÖDENMİŞTİR

Çanakkale Harbi kışın ağır şartları altında iyice yavaşlamıştı. Her iki taraf da siperlerde soğuktan, kardan korunmak ve hayatta kalmak telaşındaydı. 25 Nisan 1915'te Gelibolu Yarımadası'na çıkan İtilaf Devletleri burada hüsrana uğramışlardı. Sahilde elde ettikleri bir karış yerlerde bütün gayretleriyle, modern silahlarına ve her türlü imkânlarına rağmen zar zor tutunmaya çalışıyorlardı. Her seferinde bin bir ümitle yaptıkları hücumlar, Türkler tarafından durdurulmuş, daracık sahillerde çakılı kalmışlardı.

1915 yılının kasım ayı geldiğinde, aylardır topla dövülen; barutla, kanla ve canla yoğrulan tepelere senenin ilk karı düştü. İtilaf Devletleri askerleri daima tepelerdeki Türk mevzilerini gözlemek zorunda kaldıklarından, bir sabah Türk siperlerinin olduğu tepelerin beyaza büründüğünü görünce şaşırdılar. Karın yanında, ustura gibi keskin ve sert bir soğuk vardı. Daha önce sonbaharda, yağmurlar nedeniyle İtilaf Devletleri askerlerinin bulunduğu siperler suyla dolmuş, Türklerden sonra bir de sel baskınına uğramışlardı. Bu baskında siperlerde uyuyan birçok asker boğulmuştu. Şimdi Türklerden sonra başa çıkılması gereken bir şey daha vardı, o da kış ve kışın getirdiği güçlüklerdi. İtilaf Devletleri artık Gelibolu'dan ayrılmanın planlarını yapıyorlardı.

İtilaf Devletleri askerlerinin kısa sürede çekilip gidecekleri tahmin edilmiyordu. Bu sebeple, Osmanlı Devleti hazırlıklarını bütün hızıyla sürdürüyordu. Yurdun her yanından askerler hâlâ akın akın Çanakkale'ye yollanıyordu. 9 Ocak'ta İtilaf Devletleri Yarımada'yı başarılı bir şekilde boşaltmışlardı. Yaptıkları planlara göre bu çekilme sırasında on on beş bin kayıp öngörülürken bir asker bile kaybetmemişlerdi. Düşmanın çekilmesiyle birlikte, Yarımada'da bulunan Türk birliklerinin Irak, Kafkas

ve Filistin Cephelerine nakilleri gerekmişti. Bu gönderme işini yürütmek ve düzene koymak için Çanakkale'ye subaylar ve subay adayları gönderiliyordu. Çanakkale'ye yollanan subayların içinde üç aylık hızlandırılmış eğitimden geçen Mehmet Muzaffer de vardı. O da 1916 yılının Mart ayında mahşerin yaşandığı topraklara gelmişti.

Mehmet Muzaffer'in, Çanakkale'ye geldiğinde ilk gittiği yerlerden birisi Arıburnu oldu. Çünkü en kanlı çarpışmaların burada olduğunu duymuştu. Daha sonra Anafartalar ve Seddülbahir mıntıklarını da gezmişti. Kendisi savaşa katılamamıştı ama savaşın o feci yüzünü daha sonra Yarımada'yı gezerken yakından görmüştü. Etraf hâlâ barut, kan ve ceset kokuyordu. Hâlâ gömülememiş şehitlerin sağda solda kemikleri bulunuyordu. Yağan her yağmur, bu kemiklerin yeryüzüne çıkmasına sebep oluyordu.

Mehmet Muzaffer çok üzgündü. Kendisi gibi okumuş, yüksek tahsil yapmış birçok subayın, şehit olduğunu düşününce yüreği sızladı. Hele hele düşmana saldıran erleri aklına getirince yüreğinin sızlaması ağrıya dönüştü. O sanki bir başka yere gelmiş de gözlerinin önünde savaş oluyormuşçasına dalmış gitmişti. Yanında bombalar patlıyor, tepeler havaya savruluyordu. Türk askeri "Allah Allah!" diyerek tepelerden düşman üzerine bir çığ gibi iniyordu. Her iki taraf da birbirine amansız bir şekilde saldırıyor, boğaz boğaza, süngü süngüye yapılan boğuşmalar sürüp gidiyordu.

– Haydi Mehmet Muzaffer gidiyoruz!

Kocaçimen Tepe'de yere çömelmiş hâlde dalıp gitmiş olan Mehmet Muzaffer, arkadaşlarının bu uyarısı üzerine oturduğu yerden kalktı.

– Geliyorum!

– Dalıp gittin arkadaşım.

– Evet. O günleri yaşadım. Savaşı gördüm sanki. Yanımda bombalar patladı. Askerler hücumla kalktı. Subaylar, erlerin önünde tabancalarıyla, kılıçlarıyla düşmana saldırdı sanki.

– Geç kaldık arkadaşım. Çanakkale’de harp bitti.

– Çanakkale’de bitti ama Kafkasya’da, Filistin’de, Irak’ta bitmedi.

– Bitmedi ya. Bazı askerlerin ve araç gereçlerin buralara kaydırılacağı söyleniyor. Yakında da zaten bu işe başlayacağız. Alay Komutanı bizi toplantıya çağırmış.

– Desene Çanakkale’de vuruşmak nasip olmadı.

– İnşallah başka bir yerde vuruşacağız Meh-met’im.

– İnşallah...

Alay Komutanı, karargâhında emrindeki subaylara Çanakkale’den çekilecek askerler ve bu askerlerin sayısı hakkında bilgi verdi. Daha sonra kısa sürede tanıdığı ve çok güvendiği, becerisine hayran kaldığı Muzaffer’e dönerek,

– Mehmet Muzaffer, dedi.

– Emredin Komutan’ım!

– Biliyorsun araçların eksiklikleri çoktur. İlk önce bize otomobil, kamyon lastiği gereklidir. Zira araçlarımızın yürümesi için benzinden ziyade lastik lazımdır. Bazı araçlarımızı öküzlerle ve atlarla bir yere kadar çektirdik. Ama Filistin’e, Irak’a ve Kafkasya’ya dek çektirecek hâlimiz yok. Bunun için sana zor bir görev veriyorum. Otomobillerin lastiklerini sen tedarik edeceksin. Bildiğim kadarıyla Çanakkale ve yöresinde lastik yok. Belki İstanbul’da bulabilirsin. Ancak gerekli parayı bize verirler mi bilemem. Yalnız ben sana güveniyorum. Bu işi, bir yolla başaracağını düşünüyorum. Mehmet

Muzaffer, ne yap ne et, otomobil lastiklerini al ve Çanakkale'ye gel!

– Başüstüne Komutan'ım!

– Şimdi beyler, Çanakkale'de şerefli, kutsal ve büyük bir zafer kazandık. Artık sıra diğer cephelerde; Irak'ta, Filistin'de, Kafkasya'da... Bunun için herkes kendisine düşen görevi eksiksiz yapmalıdır. Kaldı ki görevlerinizi eksiksiz yapacağınızdan kuşku yok. Bunu sadece hatırlatmak için sizlere söylüyorum. Allah hepimizin yardımcısı olsun. Toplantı bitmiştir. Herkes derhâl görev başına!

Toplantı dağılmıştı. Subaylar toplantıdan çıkarken yapacakları işleri şimdiden düşünmeye başlamışlardı. Ancak Mehmet Muzaffer'in görevi diğerlerine göre daha ağırdı. Erzak, battaniye, çorap ve bot bulunabilirdi ama araçlar için lastik savaş zamanı nereden bulunabilirdi ki? Onun düşünceli olduğunu gören arkadaşları kendisine takıldılar:

– Mehmet Muzaffer! Arpacık kumrusu gibi ne düşünüyorsun?

– Otomobillerin lastiklerini...

– Böyle bir zamanda lastik bulunabilir mi?

– Belki bizim askerî depolarda bulanabilir.

– Haydi canım... Hiç zannetmem. Komutan bu zor görevi senin üzerine yıkıp işin içinden sıyrıldı.

– Eh ne yapalım, biz de elimizden geleni yaparız.

Mehmet Muzaffer yatağına yattı ama gözlerine uyku girmiyordu. Otomobil ve kamyon lastiklerini nerede ve nasıl bulacaktı? Komutanı da kendisine güveniyordu. O, bu zor işi ona vermişti. Düşündü taşındı, yatağında sağa sola döndü. Sabahı zor etti. Erkenden bağlı oldukları tümenin depolarını tek tek araştırdı. Her şey vardı da bir tek lastik yoktu.

Büyük bir hayal kırıklığı yaşadı. Üzgündü. Durumu bir de Alay Komutanı'na anlattı. Alay Komutanı:

– Mehmet Muzaffer alayın muhasebesinden sana para versinler. Sen İstanbul'a git. Otomobil ve kamyon lastiklerini mutlaka bul ve getir.

– Başüstüne efendim!

Mehmet Muzaffer bazen rüyasında, tekerlek olmadığı için sağda solda araçların kaldığını görüyordu. Araçlar sevk edilemiyordu. Bunları düşününce, yüreğini koyu bir mahzunluk kaplıyordu. “Ne yapıp edip lastik bulmalıyım.” diye ara sıra sayıklıyordu. “Şehitlerimiz, görevlerini yerine getirdiler. Onlar, bu kutsal vatan için canlarını verdiler. Kanlarını akıttılar. Gazilerimiz kollarını, bacaklarını, gözlerini verdiler. Onlar, kendilerine düşeni yaptılar. Ben ordum için, ordunun araçları için lastik bulamayacağım ha! Bulurum! Değil İstanbul'da, dünyanın bir ucunda da olsa o lastikleri bulacağım... Bu da bizim görevimiz. Bu da bize düşen sorumluluğumuz... Elbette ben bu görevi yerine getireceğim!”

Kalktı, gecenin karanlığında canı daha da sıkıldı. Fakat kararlıydı, beyninde hâlâ bulması gereken lastikler vardı.

Ertesi sabah alayın muhasebecisine gitti. Derdini anlattıktan sonra,

– Ben otomobil ve kamyon lastiği alacağım, bunun için para istiyorum efendim, dedi.

Alayın muhasebecisi güldü.

– Asteğmenim, ben askerin karnını zor doyuruyorum. Zaten kalan son paramı akşam harcadım. Ancak sen İstanbul'a git. Sana bir tezkere yazayım. Bu tezkereyi Erkanı Harbiyeye götür. Belki istediğin ödeneği orada sana verirler.

– Başıüstüne efendim!

Mehmet Muzaffer “Bir kez daha elim boş olarak kapıdan çıkıyorum ama bu zorluklar beni yıldırılmaz. İstanbul’a da giderim Fizan’a da. Erkanı Harbiyede de para yoksa dilenirim. Dilenir miyim? Elbette dilenirim! Ordum için, vatanım için dilenirim ne olacak? Parayı da lastikleri de bulacağım.” diye düşündü.

Sonra dağlara taşlara haykırdı:

– Parayı bulacağım!

Gecenin karanlığında karşı vadide bir yankılanma oldu. Söyledikleri kulaklarında çınladı.

İçini hırs bürümüştü. İçinde öyle bir duygu vardı ki taşı dahi sıkırsa un ufak edeceğini, şu oturduğu tepeyi bile sırtına vurup taşıyabileceğini sanıyordu. Kendisini hiç bu kadar kuvvetli hissetmemişti. Biraz sonra uykuya daldı.

Seher vaktinde nöbetçi er kendisini uyandırdı. Mehmet Muzaffer uykulu bir hâlde mırıldandı.

– Ne oldu? Lastikler bulundu mu?

Nefer, gülmemek için kendisini zor tuttu. Mehmet Muzaffer gözlerini ovuştururken er:

– Komutan’ım beni uyandır, demiştiniz de, dedi.

– Sağ ol Ahmet. Uyku sersemiyim de sanki lastik bulmuşsun gibi geldi bana.

– Zararı yok Komutan’ım.

Mehmet Muzaffer doğruldu. Hemen giyindi. Kilye Koyu’na gitmek için atına bindi. Dört nala, ağzına bir lokma koymadan İstanbul’a gidecek gemiye yetişmek için atını tozlu yollarda sürmeye başladı.

Rahat ve güzel bir yolculuktan sonra Eminönü'ne geldi. Hiç vakit kaybetmeden Beyazıt Meydanı'na doğru ilerledi. Cebindeki tezkereyi kontrol etti. İlgili bölüme giderek levazımdan sorumlu komutanın karşısına çıkıp durumu bütün ayrıntılarıyla anlattı. Tezkereyi kendisine uzatırken de,

– Efendim, bize lastik alacak parayı temin edip bana vermenizi, görevin önemine binaen rica ediyorum.

Komutan bu saygılı ve kararlı gencin yüzüne bir şey demeden uzun süre baktı.

– Adın ne senin?

– Mehmet Muzaffer, Komutan'ım!

– Bak Mehmet Muzaffer, sana gerçeği söyleyeyim ki kamyon ve otomobil lastiği alacak param yok. Askerin ayağına postal, sırtına kaput alacak parayı bile bulamıyorum. Çanakkale'den bu iş için gelmişsin ama maalesef sana para veremeyeceğim.

– Veremeyecek misiniz?

– Evet, Mehmet Muzaffer veremeyeceğim.

– Ama...

– Bak Mehmet, sana nasıl görev verildiyse benim de görevim, ilk önce askerlerimi giydirmek ve onların karnını doyurmak için gerekli olan parayı bulmak ve onu idareli kullanmaktır. Diyeceklerimin hepsi bu kadar.

– Peki efendim.

Mehmet Muzaffer selam verip odadan çıktı.

Çaresizliğin getirdiği sıkıntıdan dolayı terlemişti. Harbiyeden çıkınca ceketinin düğmelerini çözdü. Hâlbuki bir subayın düğmeleri daima ilikli olurdu. Ancak Mehmet Muzaffer başka hiçbir şey düşünmüyordu. Alnında

boncuk boncuk terler birikmiş, yüzü kızarmaya başlamıştı. Başı da dönüyordu.

Diğer subaylar, hafiften sendeleyerek yürüyen bu subaya garip garip bakıyorlar, onun bu hâllerine bir anlam veremiyorlardı. Göğsündeki düğmeleri iliklenmemiş subayı acıyarak, biraz da hüznle tepeden tırnağa süzüyorlardı.

Mehmet Muzaffer bir heykel gibi ağırlaşmıştı. Bir anda ateş bastı. Bir kenarda oturdu. Sonra çeşmeye gidip elini, yüzünü yıkadı. Çözmüş olduğu düğmelerini ilikledi. Biraz kendisine gelir gibi olmuş, nihayet toparlanmıştı. Eminönü'ne doğru inmeye başladı. Harbiye Nezaretinden çıkarken Almanların hediye etmiş olduğu iki adet Mercedes Benz kamyonun, lastikleri olmadığını hayal meyal hatırlıyordu.

Beyni zonkluyor, başı ağrıyordu. Ayakları nasır bağlamıştı. “Bir şeyler yemeliyim.” diye düşündü. “Sağlıklı karar verebilmem için bir şeyler yemeliyim.” Karnını doyurduktan sonra esnafları dolaşmaya başladı.

- Otomobil lastiği arıyorum. Nerede bulabilirim?
- Bulamazsın, boşuna arama.
- Bulmalıyım.
- Bulamazsın beyim. Arama.

Esnaf “Lastik bulamazsın.” dedikçe o işi inada bindiriyor, bütün benliğini bir hırs kaplıyor ve “Bulacağım!” diyordu.

O yıllarda otomobil ve kamyon çok ender bulunan araçlardandı. Bu yüzden de lastikler her yerde satılmıyor, sipariş alınarak dışarıdan getiriliyordu. Lastikler karaborsa fiyatına satılıyordu. Ancak bir veya birkaç esnafta lastik bulunabiliyordu.

Azmin elinden ne kurtulurdu? Mehmet Muzaffer de azimliydi. Kararlıydı ve hırslıydı. Daima düşünüyordu. “Komutan’ım bana güvendi. Bu görevi bana verdi. Ben ona nasıl derim ki para yok, lastik yok... Elbet bir yolunu bulacağım. Hayırlısı bakalım...”

Mehmet Muzaffer sora sora Karaköy’e dek geldi. En sonunda bir Yahudi’de lastik bulabileceğini öğrendi. Biraz geç kalırsa eli yine boş kalabilirdi. Aldığı adrese doğru koşarcasına değil, âdeta uçarcasına gitti. Yahudi’yi buldu.

– Bana otomobil ve kamyon lastiği lazım. Sende olduğunu söylediler, dedi.

– Vardır.

– Sahi mi!

– Evet. Neden bu kadar şaşırdınız ve sevindiniz?

– Boş ver... Yani sizde şimdi lastik var değil mi? Yanlış duymuyorum değil mi?

– Kuzum dedim ya, lastik vardır. Sen altından haber ver.

Mehmet Muzaffer altın sözünü duyunca kendine geldi. “Doğru ya, ben şimdi Yahudi’ye ne diyeceğim? Param yok desem benimle konuşmaz bile.” diye düşündü.

– Para işi kolay, dedi. Bir yandan da kendisine soruyordu. “Nasıl kolay yahu! Elinde mangır yok. Yahudi ile otomobil lastiği için pazarlık yapıyorsun. Oğlum Muzaffer iyi misin? Hiç bu kadar iyi olmamıştım. Hatta o kadar iyiyim ki şu Yahudi’ye sarılıp onu öpesim geliyor.”

– Kaç para?

– İki altın.

– İki altın mı? Pahalı değil mi?

– Pahalı ama şimdi savaştayız, lastikleri bulmak zor oluyor. Biz de pahalı alıyoruz.

– Yaa!

Mehmet Muzaffer kısa bir süre düşündü. Onun düşündüğünü gören Yahudi sordu:

– Yoksa paran mı yok. Paran yoksa lastik de yok.

– Hayır hayır param var. Ama...

– Ama ne...

– Altın param yok. Kâğıt olmaz mı?

– Kabul. Ver parayı bakayım.

– Paranın tediye muamelesi akşamüstü bitecek. Ezandan sonra da gelip malları alamam, gece koyacak yerim de yok. Sen iyisi mi lastikleri hazır et. Ben sabah erkenden gelir, paranızı verir, lastikleri de alırım. Yarın öğleden sonra Çanakkale’ye vapurum kalkıyor. Yetiştirmem lazım. Olur mu?

Yahudi ise kârlı bir alışveriş yaptığını düşündüğünden keyifle,

– Olur kuzum olur, neden olmasın, dedi.

– Teşekkür ederim.

Mehmet Muzaffer, dükkândan nasıl çıktığını bilmiyordu. Lastikleri bulmuştu. Onları ne olursa olsun Çanakkale’ye götürecekti. Oradaki araçlara lastikler takılacak, diğer cephelere sevkiyat başlayacaktı.

Kendisine çok güvenen Alay Komutanı’nın karşısına da mahcup bir şekilde çıkmayacaktı. “Komutan’ım, lastikleri aldım ve geldim işte.” diyecekti. Bu sahne gözünün önünde canlanınca gülümsedi. Ancak sonra birden dondu kaldı. Aklı başına geldi. Daha mantıklı düşünmeye, gerçekleri görmeye başladı. Yahudi’ye verecek hiç parası yoktu ki. Yahudi de “Paran yoksa lastik de yok.” dememiş miydi. Demişti. Eee, öyleyse niyeydi bu sevinç! Yine “Eğer adım Mehmet Muzaffer ise o parayı sabaha dek bulurum. Ya bulamazsam? Bulamazsam ne yaparım? Ne mi yaparım. Ben de oturur kâğıt para yaparım. Yapar mıyım? Elbette yaparım. Hay aklınla bin yaşa Mehmet Muzaffer. Bu işi oldu bil oğlum.” dedi içinden.

Hemen yolun üstündeki kırtasiye dükkânına girip para yapmak için kaliteli kâğıt ve çini mürekkebi ile bir miktar boya aldı.

Hızla kalacağı yere geldi. Hemen elini yüzünü yıkadı. Masanın başına geçip önüne koyduğu elli kaimelik kâğıt paraya baka baka 100’lük bir kaime ebatında kâğıt kesti. Harfleri ve rakamları birbirinin aynısı yapmak için

büyük bir gayret sarf ediyordu. Bunun için bütün dikkatini toplayarak kalemi kullanıyor, masaya diktiği çok sayıda mumun verdiği ışık altında çalışmasını geç vakte kadar sürdürüyordu. Artık gözleri yanmaya başlamıştı. Eli yorulmuştu. Sabah ezanı okunurken 100'lük kaimeyi bitirmişti. Pencereye doğru paraya dikkatlice baktı.

– Tebrik ederim seni Mehmet Muzaffer! Çok güzel bir kâğıt para yaptın. Bu işi oldu bil. Alaca karanlıkta da tüccarın eline verdik mi Çanakkale'ye yollanabiliriz.

Hemen giyindi. Harbiye Nezaretinden aldığı iki er ve bir kamyonla Yahudi'nin dükkânına geldi. Kapıyı çaldı. Yahudi, kendisini karşıladı.

- Parayı getirdin mi, diye sordu.
- Getirdim. Yalnız işimiz çok acele. Erler hemen lastikleri yüklesinler.
- Olur kuzum yüklesinler.
- Acele etmem lazım. Kalkacak vapura yetişmeliyim.
- Yetişirsin.
- İnşallah.

Erler, lastikleri arabaya yüklediler. Alaca karanlık içinde Mehmet Muzaffer kalbi küt küt çarparak kâğıt parayı tüccara uzattı. Tüccar hemen parayı aldı.

Dikkatlice baktıktan sonra,

- Ama bu yüzlük kaime, dedi.
- Evet. Elliliklerin yerine savaş sırasında yeni yüzlük çıkarmışlar. Bak gıcır gıcır.

– Tamam tamam.

Mehmet Muzaffer hareket etmekte olan arabaya koşarak atladı.

Giderken de tüccara,

– Eyvallah, dedi.

Tüccar:

– Güle güle, diye uğurladı onu.

Tüccar, paranın arkasına bakmadan onu katlayıp cüzdanına koydu. “Banka açılsın, bozdururum.” diye düşündü. O sırada hükûmet, kâğıt paraların üzerine “Bedeli, Dersaadet’te altın olarak tesviye olunacaktır.” diye yazdırıyordu. Kâğıt para bankaya götürülüp değeri kadar altın alınıyordu.

Mehmet Muzaffer, arabanın içinde sevinç çılgınlıkları atıyordu. Erler ise komutanlarının bu sevinç gösterisine bakıyorlar ama bir şey de anlamıyorlardı.

Mehmet Muzaffer, erlerin kendisine şaşkın şaşkın baktığını görünce,

– Aslanlarım, dedi ve onları öptü.

Askerler daha da şaşırdılar.

Mehmet Muzaffer kendisini tebrik ediyordu.

– Aferin Mehmet Muzaffer! Aferin!

Yahudi tüccar, bankanın açılmasıyla soluğu veznenin önünde almıştı. Hemen yüzlük kaimeyi memura uzattı.

– Karşılığını altın olarak almaya geldim.

Veznedar, parayı alınca çok şaşırdı. Bu sahte bir paraydı.

Yahudi’ye,

– Bu para sahte, dedi.

Yahudi büyük bir şaşkınlıkla,

– Sahte mi? Ama nasıl olur? Bunu bana bir subay verdi. Yeni tedavüle

çıkılmış.

– Hayır, böyle bir şey yok. Bak arkasında ne yazıyor?

– Ver bakayım ne yazıyor?

Yahudi heyecanla parayı alıp arkasını okuduğunda her şeyi anlamıştı. Paranın arkasında “Bedeli, Çanakkale’de altın olarak tesviye edilmiştir.” yazıyordu.

YARBAY HASAN BEY VE KÜÇÜK KÖPEĞİ

İtilaf Devletlerini oluşturan İngiltere, Fransa ve onların sömürge askerleri, Yarımada'nın ucundaki beş yere ve Kabatepe'nin kuzeyine çıkarma yapmak için hazırlanıyorlardı.

Mısır'da ve Ege adalarındaki uzun süren hazırlıklardan sonra 25 Nisan'da planladıkları yerlere çıkmaya başladılar.

Topların ateşiyle, çiçek kaplı dereler ve tepeler hallaç pamuğu gibi savruluyordu. Dereler tepelere, tepeler de derelere dönüşüyordu. İtilaf Devletleri askerleri olanca güçleri ile Yarımada'ya çıkıp ilerlemek, Türkler de canla başla karşı koyarak, onların çıkarma yapmasını ve ilerlemesini durdurmak istiyordu. Ancak Fransızların 27 Nisan günü Hisarlık Tepesi ve Kerevizdere mevkesine asker çıkarmaları savaşın gidişatını değiştirmeye başlamış, Türk askerleri de çaresizlik içinde vuruşa vuruşa geri çekilmeye başlamıştı.

Destek için 5. Tümen'in 17. Alay'ı deniz yoluyla Kilye Koyu'na çıkmıştı. Karaya çıkan erat bir süre dinlenmeyi umuyordu. Çünkü alışkın olmadıkları deniz yolculuğu onları yormuştu. Karaya ayak basınca rahatlamışlardı.

Alay Komutanı Yarbay Hasan Bey'in sert komutu Kilye Koyu'nda yankılandı.

– İstikamet Maydos, Kilitbahir köyü yakınlarında bulunan Havuzlar mevkesi. Ancak Havuzlar'da dinlenilecek. Uygun adım. Marş marş!..

Erler, Alay Komutanı'nın verdiği emir üzerine yürümeye başladılar.

Yürürken bazı askerler etrafa meraklı gözlerle bakıyor, diğerleri ise hem

konusuyor hem de yürüyorlardı.

Bazıları da türkü söylüyorlardı. Erlerin bu tür hareketlerine Yarbay Hasan Bey bir şey demezdi. Onların morallerinin yüksek olmasına dikkat eder, bazen erlerin arasına girer ve onlarla çeşitli konular hakkında konuşurdu.

Alayın yürüyüş kolu uzadıkça uzamış, yürüyüş yavaşlamaya başlamıştı. Yanmış yıkılmış, olan Maydos (Eceabat) Kasabası'ndan geçmişler ve Kilitbahir köyüne doğru yol alıyorlardı ki uzaktan bir düşman uçağı aniden beliriverdi. 17. Alay askerlerine doğru geliyordu.

Yarbay Hasan Bey, uçağın geldiğini görünce askerlerine bağırdı.

– Çabuk dağılın! Ağaçların altına, çalılıklara! Haydi çabuk olun!

Erler kendilerini çalılıklara ve ağaçların altlarına attılar. İyice yaklaşan uçağa görünmemek için yere yattılar. Soluksuz beklediler. Daha sonra uçağın sesi duyulmaz olunca yine komutanlarının emriyle yattıkları yerden kalktılar.

– Haydi davranın!

– Adımlarınızı hızlandırın!

17. Alay askerleri yine yürümeye başlamış Kilitbahir köyüne yaklaşmışlardı. Erat yürüyüşten dolayı yorulmuş ve susamıştı. Bu yüzden köy meydanındaki çeşmeye âdeta hücum etmişlerdi. Erler durmadan su içmeye çalışıyor, çeşme başında birbirlerini itip kakıyorlardı.

Yarbay Hasan Bey ise manzarayı uzaktan izliyor, erlerine hiçbir müdahale ve uyarıda bulunmuyordu. Neden sonra su içmek için çeşmeye sokulmaya çalışan, askerlerden çekinen bir köpek yavrusu gözüne ilişti.

Yavru köpek çeşmeye doğru ilerliyor, askerlere yaklaşıncaya durup

havlamaya çalışıyordu. Erlerin ise bu köpek yavrusuna aldıracağı yoktu. Hâlâ su içmek için birbirlerini itiyorlardı.

Yarbay Hasan Bey gözlerini su içmek isteyen bu küçük yavruya dikti. Daldı gitti. Geçmişte yaşadığı bir olay gözlerinin önünde canlanıverdi.

Daha çocukken, arkadaşlarıyla çelik çomak oynamış, daha sonra da su içmek için çeşmeye doğru yarışa başlamışlardı.

Çeşmeye yaklaştığında, arkadaşlarının su içmek isteyen bir köpeği taşıdıklarını görmüştü. Zavallı köpek bu taşlardan korunmak için acı acı havlayarak kaçıyordu. Ama arkadaşları yavruyu taşlamaya devam ediyorlardı. Onların bu hareketini gören Hasan onlara çıkıştı:

- Hey ne yapıyorsunuz, rahat bırakın o köpeği!
- Sen karışma!
- Niye karışmayacakmışım, o da su içmek istiyor?
- O içemez.
- Neden içemezmiş?
- Biz içtikten sonra içebilir.
- Sizler içtiniz ya...
- Olsun, o köpek su içemez.
- İçer, demiş ve daha sonra arkadaşlarıyla köpek için kavga bile etmişti.

Ama neticede köpek çeşmeden su içememişti. Hasan da yavruyu almış ona bir kapta su vermişti. Kana kana su içen köpek teşekkür etmek ister gibi Hasan'ın karşısına geçip tatlı tatlı havlayıp durmuştu.

Yarbay Hasan Bey bu hatıradan sıyrılıp atını köpeğe doğru sürmüştü. Daha dikkatle köpeğe baktı. Yavru köpeğin gözü ile bir ayağı beyaz, geriye kalan her yeri siyahtı. Omzunda ufak bir yara vardı. İnler gibi sesler

çıkartıyordu.

Hasan Bey atından indi.

Köpeğe doğru yaklaştı.

– Gel bakalım. Korkma, kötü bir şey yapmayacağım.

Köpek de bir süre Hasan Bey’e bakıp yavaş yavaş oradan uzaklaşmaya başladı.

– Kaçma gel. Ben sana su veririm...

Onun bu içten ve tatlı sözleri üzerine köpek sanki onu anlamış gibi durdu. Bir iki kere havladı. Hasan Bey çok dikkatli bir şekilde köpeğe yaklaştı ve başını okşadı. Bu okşayış nedeniyle köpek sakinleşti.

– Çok mu susadın?

Bu sözler üzerine köpek birkaç kere daha havladı. Yarbey Hasan Bey kendi matarasını çıkardı. Matarası boştu. Atından inip çeşmeye doğru yürüdü. Alay Komutanı’nın geldiğini gören askerler kendisine yer açtılar. Hasan Bey matarasını doldurdu. Sonra köpeğin yanına gitti. Eline su dökerek köpeğin su içmesine yardımcı oldu. Bir yandan da köpekle konuşuyordu.

– Yaran çok acıyor mu? Buralarda ne arıyorsun? Yoksa sen de mi Kilitbahir’i terk etmek istemiyorsun? Bak buralarda kimse yok. Bir bir gitmişler. Sen niye gitmedin sahibinle bakayım?.. Sahibin mi yok? Sen gariban mısın?

Onun bu sözlerine aldırmayan köpek susuzluğunu gidermek için Hasan Bey’in avucuna döktüğü suyu hızla içmeye çalışıyordu.

O sırada, askerlerden bazıları da komutanlarının köpeğe su içirdiğini görünce kendi aralarında konuşmaya başlamışlardı:

- Komutan’ımız bir köpeğe su veriyor.
- Az önce su içmek isteyen köpek değil mi o?
- Evet, ta kendisi!
- Biz onu fark etmedik bile.
- Kendi susuzluğumuzdan gözlerimiz dönmüştü sanki.
- Zavallı, çok da susamış.
- Komutan’ımız ona eliyle su veriyor.
- Çok merhametlidir.
- O, herkesi düşünür.
- Altın gibi bir kalbi vardır...

Hasan Bey şimdi de köpeğe ufak bir tayın parçası verdi. Susuzluğunu gideren köpek, bu kez tayına yöneldi. Bir iki kokladı. Sonra çok kurumuş tayını ısıramadı. Bunun üzerine Hasan Bey tayın parçasını suyla ıslattı ve köpeğe verdi. Köpek tayını ancak yumuşadıktan sonra yiyebildi.

– Şimdi hoşça kal! Bizim artık gitmemiz gerek, diyerek askerlerine seslendi.

– Haydi bu kadar su molası yeter! Gidiyoruz! Toparlanın!

17. Alay’ın erleri sıraya girip Kilitbahir köyünü terk etmeye başladıklarında, erlerin arkasından bir köpek çekine çekine geliyordu. Erlerin yanından geçiyor ve sanki kendisine su içiren, karnını doyuran Yarbay Hasan Bey’i arıyordu. Bir süre askerlerin ardında gittikten sonra en önde atıyla ilerlemekte olan Hasan Bey’in yanına geldi ve atın arkasından yürümeye başladı.

Hasan Bey ise köpeğin geldiğini görünce onu gelmemesi için sert bir şekilde birkaç kez ikaz etti ama köpek ısrarla onun arkasından gelmek

istiyordu. Sonunda Hasan Bey de ısrarından vazgeçti. Her şeyi olurluna bıraktı. Köpek yolculuk boyunca hep Hasan Bey'in ardından yürüdü durdu.

Günler geldi geçti. Köpek, Hasan Bey'e alıştı. O da köpeğe "Karabaş" ismini verdi. Artık alay nereye giderse Karabaş da oraya gidiyor, siperlere giriyorsa o da siperlere giriyordu. Hatta bazen ileri hatlara dek sokuluyor, sanki düşman içinde keşiflerde bulunuyordu.

Sürüp giden karşılıklı hazırlıklardan sonra Yarbay Hasan Bey'e bir gece yarısı emir geldi.

Yarın, yani 11 Temmuz günü Kerevizdere'den saldırması muhtemel Fransız birliklerine karşı taarruza geçilecek ve baskın sessiz ve sakin bir şekilde yapılacak.

Yarbay Hasan Bey, 17. Alay erlerine hazırlıklarını bitirmeleri emrini verdi. Bu emirle erler artık düşmana saldıracaklarını anlamışlardı. Bu yüzden bazıları temiz çamaşır giydiler, evlerine son mektuplarını yazdılar. Yarbay Hasan ise çadırında hücumu nereden yapacağını planlıyordu. Çadırının girişinde yatmakta olan Karabaş'a,

– Yarın hücumla kalkacağız Karabaş. Sen bizimle gelmeyeceksin tamam mı? Bu çok tehlikeli. Burada kal ve bizi bekle. Biz, Allah izin verirse geri dönebiliriz. Dönemezsek de sen başının çaresine bak, dedi.

Köpek ise Hasan Bey'in sözlerine itiraz etmek ister gibi sık ve sert bir şekilde havlayıp duruyordu. Onun havladığını gören Hasan Bey:

– İnatçılık etme. Sen burada kalacaksın, diye çıkıştı.

Ama Karabaş yine sert bir şekilde havlamasına devam etti.

Seher vaktinde 17. Alay erleri birbiriyle ve komutanlarıyla helalleşti. Alay eminine özel eşyalarını bıraktılar. Daha sonra siperlerden çıkmaya başla-

dılar. Çok sessiz bir şekilde Kerevizdere yamaçlarından dereye iniyorlardı. Fransızlar da söz konusu dereden Alçitepe'ye doğru ilerlemek istiyorlardı. Düşmana yaklaşınca Yarbay Hasan Bey askerlerine işaret ederek hücum emrini verdi. Şimdi 17. Alay askerleri düşmanın üzerine akmakta idiler. Hepsi bir kahraman, hepsi birer yiğitti. Tek düşünceleri Fransızları geri atmaktı. Boğaz boğaza, süngü süngüye sürüp giden çatışmalarda Fransızlar gerilemeye, daha sonra da olanca güçleriyle sahile doğru kaçmaya

başladılar. 17. Alay askerleri “Allah Allah!..” diyerek, kaçan askerlerin peşlerinden bir çığ, bir sel gibi akıyorlardı. Askerlerin arasında bazen bir köpek havlaması duyuluyordu. Bu ses Karabaş’a aitti. Karabaş, Hasan Bey’in yanından ayrılmıyor, bazen de kaçan düşmanı erler ile birlikte kovalıyordu.

O sabah, Fransızlar geri püskürtülmüştü. Ancak bu başarılı taarruz birçok yiğidin, nice delikanlıların canı pahasına kazanılmıştı. Yarbay Hasan Bey hem sevinçli hem de üzüntülüydü. Sevinçliydi çünkü, düşmanı geriye atmışlardı. Üzüntülüydü çünkü, fidan gibi delikanlılar vatan için toprağa düşmüşlerdi. Hasan Bey takibe son verilmesini istedi. Savaş alanında gezintiye çıkmış, şehitlerin toplanarak hemen gömülmesini, yaralıların da sargı yerine taşınmasını istemişti. Savaş alanında ilerlerken yaralı bir Fransız askeri, son bir gayretle tabancasını ateşlemiş, Hasan Bey’i tam kalbinden vurmuştu. Büyük bir acıyla sendeleyen Hasan Bey ne olduğunu anlamamıştı. Onun vurulduğunu gören Karabaş acı acı havlamış, Türk erleri de Fransız askerini vurmuşlardı. Hasan Bey de ağır yaralanmıştı. Onu geriye doğru taşımaya başladılar. Hasan Bey’in yanında yürüyen Karabaş ise acı bir şekilde devamlı havlayıp duruyordu. Sağa sola koşuyor, acıdan ne yaptığını bilmez bir hâlde dolanıp duruyordu. Sanki her şeyi anlamış gibiydi. Bir süre sonra erleri tarafından taşınmakta olan Yarbay Hasan Bey, kan kaybından son nefesini verdi. O anda Karabaş, dağları ve gökleri inleten bir havlamaya ve çılgınca koşmaya başladı. Derelere, tepelere koşuyordu. Sanki Fransızları arıyordu. Neden sonra tepeler zırhlılar tarafından bombalanmaya başladı. Atılan bir top mermisinin şarapneli Karabaş’ı yaraladı. Karabaş inleyerek Hasan Bey’in vurulduğu yere doğru

ağır ağır yaklaşmaya çalışıyor, kendini toplayıp yürümeye gayret ediyordu.

Yarbay Hasan Bey'i gömmek için mezar kazan askerler Karabaş'ın yaralı bir hâlde geldiğini gördüler. Karabaş ağır adımlarla Hasan Bey'e yaklaşp onun kana bulanmış dizine başını yasladı. Bir iki kere inledi. Daha sonra gözlerini yumdu. Karabaş'ın derin bir uykuya daldığını düşünen askerler, Hasan Bey'i gömmek için harekete geçtiklerinde yanıldıklarını gördüler. Çünkü Hasan Bey gibi Karabaş da aldığı yaradan dolayı ölmüştü.

ÇANAKKALE İÇİNDE VURDULAR BENİ

Uzun süren kıştan sonra dağların arasına âdeta sıkışp kalmış Güzlük köyünde⁶ tatlı bir telaş vardı. Bu telaş bir düğün, bir bayram telaşı değildi. anakkale'ye gidecek yiğitlerin uğurlanmasından dolayı çeşitli hazırlıklar sürüp gidiyordu. Köy odasının kapısının önüne büyük bir bayrak dikilmişti. Köyün meydanında kazanlarda pilav ve helva pişiyor, cepheye gidecek yiğitler köy evlerini tek tek dolaşıp helallik diliyorlardı.

Köylüler buruk bir sevinç yaşıyorlardı. Yiğitlerini cepheye, Çanakkale'ye gönderiyorlardı. Düşmana karşı vuruşacak olan bu gençler onlar için birer gurur kaynağı idi.

Yaklaşık on kadar delikanlı boyunlarına bağladıkları kırmızı çemberlerle büyük kalabalık içinde hemen seçiliyordu. şimdi ise köy meydanında yapılacak bir duadan sonra hep birlikte pilav ve helva yenecek daha sonra gençler yolcu edilecekti. Köyde kalacak diğer delikanlılar ise cepheye

gideceklere gıpta ile bakıyor, onların yerinde olmak için can atıyordu.

Boyunlarına kırmızı çember bağlı delikanlılar nasıl da sevinç içindeydiler. Kendilerinde uzun bir yolculuğa gidecek olmanın tedirginliği yoktu. Onlar bunun kutsal bir vazife olduğunu idrak edebiliyorlardı.

Pilavlar, helvalar yenilip ayranlar içildikten sonra köy büyükleri sıraya giren delikanlıları tek tek öptüler. Daha sonra köy muhtarı kısa bir konuşma yaptı.

Köylüler cepheye gidecek bu delikanlılara vatan vazifeleri için başarı dileyip yüreklerinin pek olmaları için dua ettiler.

On delikanlı, ellerinde bayraklarla köyden ayrılp birliklerine teslim olmak için Kastamonu'ya doğru yürümeye başladılar.

* * *

Aliamcaoğullarından Mehmet oğlu Kadir 42. Alay, 2. Tabur, 2. Bölük'teydi. Bir seher vaktinde düşman siperleri içine susuz bir aslan gibi atılırken şehit olmuştu.

Bahar yaza döndüğünde kara haber Güzlük köyüne ilk ulaştığında, köylüler gözyaşlarını birbirlerinden gizlediler. Gizli bir gurura da kapılmadan edemediler. Şehidin annesi metin olmaya çalışıyor, durmadan “Ne mutlu bana ki şehit anası oldum. Bu gururu bana oğlum verdi.” diyordu. Evinin köşesine boş çuval gibi yıkılmış baba ise kalınca sardığı sigarasını her zamanki alışkanlıkla, derin derin üflüyor, ağlamamak için kendini zor tutuyordu. Uzun uzun duvarlara baktı. Metin olmaya çalışıyordu. Kalkıp karısının yanına gitti. Titreyen sesiyle onu teselli etmek istedi:

– Üzülme, dedi.

- Üzölmek mi! Seviniyor ve gurur duyuyorum, dedi kadın.
- Şehit anası oldun hanım.
- Çok şükür...
- Şükür ya...

Mehmet Ağa rafta duran bir kutuyu aldı. İçinden kemik saplı bir çakı çıkardı.

Sonra eşine şunları anlatmaya başladı:

– Bu çakı, Kadir’imin çakısı. Bilirsin onu hiç yanından ayırmazdı. Onunla dal keser, düdük, kaşık, kepçe yapardı. Askere giderken “Baba bu çakıyı sana hediye edeyim.” demişti. Ben de almıştım. Onu emanet olarak kutuya koydum. Eğer dönseydi kendisine geri verecektim.

Hanımına baktı. Sonra yine konuşmasına devam etti:

- Askere nasıl gittiği dün gibi aklımda.
- Sen pek ayak sürüdüñ askere geç gitsin diye ama sonra ben ısrar ettim de gitti.
- İlk gidenlerden oldu.
- İlk gidenlerden ya... Ben onu daha emzirirken büyüsün, askere gitsin, ak sütümü ona helal ederim, derdim. Aslan oğlum bizim alnımızı ak eyledi. Gâvura karşı vatan için, millet için, Kur’an için çarpışmadı mı? Emanet canını Çanakkale’de teslim etti yavrum. Dal gibiydi. Onu gördüğümde sanki dünyam aydınlanırdı. İçim rahatlar, gönlüm esenlik kazanırdı. Hele bir ata binişi vardı ki... Şöyle bir zıpladı mı kendini atın üstünde bulurdu. Kuru fasulyeyi, pilavı, erik hoşafını çok severdi.

O günden sonra Mehmet Ağa’nın sofrasına daima boş bir tabak ve bir tahta kaşık kondu.

* * *

Sonraları Kertezogullarından Hasan oğlu Hüseyin, Sarıogullarından Hacıahmet oğlu Yusuf gibi bayraklarla yollanan erlerin, deriden künyeleri ve şehit olduklarını belirten sarı kâğıtları gelmeye başladı köye. Güzlük köylüleri gelen her haberde Çanakkale denen mahşerin ne denli büyük bir mahşer olduğunu anlıyorlardı.

Daha sonra Çıkırıkçioğullarından Kâmil, ağır yaralı olduğu gerekçesiyle köye yollanmıştı. Bütün köylü, Kâmil'e bir kahraman gibi davranıyordu. Koca çınarın altında otururken arkasına yastık koyuluyor, ayağını uzatması için köylüler oturdukları sandalyeyi Kâmil'e veriyorlar, Çanakkale'yi anlatsın diye ağzına bakıyorlardı.

Kâmil, ilk geldiğinde hiç konuşmuyordu. Aklını yitirdiğine kanaat getirilmişti.

Ancak bir gün Kâmil kendiliğinden konuşmaya başladı ve şunları söyledi:

– Usta erlerin söylediklerine göre şehit olacaklar akşamdan belli olurmuş. Hepsini bir neşe, bir sevinç kaplarmış. Tarif edilemeyecek kadar mutlu olurlar, güler ve eğlenirlermiş.

Ben de buna şahit oldum. Hücum zamanı yaklaştıkça şehit olacak erlerin neşeleri artardı. Huylanmış aslanlar gibi atlardılar düşmanın üzerine. Sonra yanımızda bir bomba patlardı.

Koca çınar ağacının altında Kâmil'in anlattıklarını pür dikkat dinleyen Âşık Aziz şunları mırıldanırdı:

Çanakkale içinde vurdular beni

Ölmeden mezara koydular beni

Of gençliğim eyvah!

- Ne mırıldanıyorsun, diyen olursa,
- Boş verin, derdi Âşık Aziz. Boş verin...

Ama onlar Aziz’in bir şeyler mırıldandığını iyi bilirlerdi.

Günler geçtikçe Aziz’e bir hâl olmaya başladı. Sazını koca çınara astı.

- Gayrı bu parmaklar tellere vurmaz, dedi.

Köylülerin hepsi buna şaşıtlar. Aziz, çok sevdiği sazını bırakmıştı. Ne zaman Çanakkale kelimesini duysa hemen heyecanlanmaya başlardı. Gelip gidenlerin dalga dalga yayılan haberlerini dinler sonra da dağlara kırlara çıkar, mırıldanırdı.

Çanakkale köprüsü dardır geçilmez

Al kan olmuş suları bir tas içilmez

Of gençliğim eyvah!

Çanakkale içinde bir dolu testi

Anneler babalar ümidi kesti

Of gençliğim eyvah!

Çanakkale’den çıktım yan basa basa

Ciğerlerim kurudu kan kusa kusa

Of gençliğim eyvah!

Çanakkale içinde sıra sıra söğütler

Komutanlar durmuş da asker öğütler

Of gençliğim eyvah!

Köylüler, Aziz’in kahveden neden ayrıldığını merak ediyorlardı. Onun yeni bir türkü yakmak üzere olduğunu tahmin ediyorlardı.

Meraklarını yine koca çınarın altına toplandıklarında giderdiler. Burada toplanmış Çanakkale’ye ait hikâyeleri birbirlerine anlatırlarken Aziz çıkıp

geldi. Herkes Âşık Aziz'in ne yapacağını beklerken daha önce yazdığı şiiri okuyuverdi.

Köyde okuma yazma bilenlerden biri bu şiiri hemen kâğıda yazdı.

Sonra her Çanakkale'ye uğurlanan genç bu şiiri ezberledi.

Anafartalar cephesine gidenler şu dördlüğü de eklediler:

“Çanakkale'den çıktım başım selamet

Anafarta'ya varmadan koptu kıyamet

Of gençliğim eyvah!

Nişanlılar, evliler cephede memleket hasretiyle yanarken şu dördlkle hâllerini anlattılar:

Çanakkale içinde sıra selvi

Kimimiz nişanlı kimimiz evli

Of gençliğim eyvah!

ÇANAKKALE'DEKİ GELİNCİK YARALARI

Edremit'in zeytin denizini andıran bir ovasındaki taş evin tavanına birçok eşya atılmıştı.² Bu eşyaları zaman zaman fareler kemirip duruyordu. Eşyaların bulunduğu ceviz kaplamalı koca sandık, yıllardan beri hiç açılmamış, üzeri örümcek ağlarıyla ve tozlarla örtülmüştü. Sandık, tavan arasına atıldığı günden beri yerinden milim oynatılmamıştı. Evdekiler sandık içinde bir cesedin var olduğu düşüncesindeydiler sanki. Ne sandığı açıp bakabilmişler ne de çöpe atabilmişlerdi.

Taş evin sahiplerinin İstanbul'daki torunu her yaz bu eve gelişinde, tozlu sandığı açmak için inanılmaz bir istek duyar ama evde kimsenin elini

sürmediği sandığı açmaya bir türlü cesaret edemezdi. Fakat duyduğu merak, zehirli yılan gibi beynini kemirir dururdu.

Evin torunu bir gün yine tavan arasına çıktı. Ötede beride kalmış eşyaları karıştırdı. Pirinçten bir kahve değirmeni, köstekli Rus malı bir Serkisoff saat, arkasında hâlâ horoz resmi duran yuvarlak bir ayna, öküz boynuzundan yapılmış bir çakı, orakta kullanılan tahta ellikler ve kara lastikten çizmeler ve daha neler neler... Taş evin tavan arası sanki bir çifit çarşısıydı... Evin torunu olan çocuk, bunları karıştırıp ilgiyle incelerken yine sandığı açma hevesine kapılmadan edemiyordu. Bu gizemli havada iliklerine kadar ürperiyordu. Kapağı açarsa, ki daha açıp açamayacağını bile bilmiyordu, içinden evdekilerin düşündüğü ama hiçbir zaman dillendirmedikleri bir hortlak fırlayacakmış gibi geliyordu.

Eliyle bir gözünü kapattı. Diğer eliyle sandığın tozlu yüzeyini silip yavaşça yokladı. Sandık açılmadı. Elini gözünden çekti. Bu kez iki eliyle açmayı denedi. Çok korkmasına rağmen her sene yaşadığı bu gerilimin ve merakın kendisini mengeneyle sıkkan kollarından kurtulmak istiyordu. İki eliyle sandığın kapağını kaldırmak istedi. Biraz daha zorlayınca kapağın aralandığını gördü. Elleri terlemeye ve titremeye başladı. Fakat kapağı bırakmadı. Biraz daha araladı. Sandığın içinden ekşimsi bir koku yayıldı. Bunun üzerine sandığın kapağını hızla kapattı. İçinde bir ceset mi vardı ki böyle kokuyordu? Yoksa bir hortlak mı vardı? Zira bu yörede hortlak hikâyeleri dilden dile dolaşırdı. İçinde ne olursa olsun sandığı boşaltmalıydı. Tekrar kapağı açmaya başladı. Az önceki ekşimsi koku yine etrafa yayıldı. Birazdan karşı karşıya kalacağı manzaranın gizeminden dolayı gözleri irileşti. Sonra da heyecandan tekrar kısılmaya başladı.

Gözleri karanlığa iyice alışıyordu. Aralık duran kiremitlerin arasından ince yollar bulan gün ışığında, tozlar uçuşuyordu. Bu ışık yollarında incecik örümcek ağları ayan beyan belli oluyordu.

Bir eliyle sandığın içini karıştırırken iyice ürperdi. Eline sertleşmiş bir deri parçası ilişti. Çıkarıp baktı. Bu bir çarıktı. Onu bir kenara koydu. Sonra bir asker başlığı çıktı. Başlık iyice solmuştu ama sarı renkli, paslanmış hilali hâlâ duruyordu. Bu sanki Çanakkale Savaşı'nda askerlerin giydiği şapkaya benziyordu, bir enveriye idi. Merakı iyice artmış ve şaşırmış olduğundan hızla sandıktakileri çıkarmaya başladı. Bir asker ceketi buldu. Ceketin sol tarafı, göğsünden eteğine kadar simsiyahtı. Belli ki bu siyahlık kanın kurumamasından kaynaklanıyordu. Sonra bir de pantolon vardı. Fakat sol bacağın diz kısmından sonrası yoktu. Bir makasla ya da bıçakla kesilmiş gibiydi. Bundan çok etkilendi ve dalıp gitti. Elbisenin sahibi, belki bir deriyle sallanıp duran dizini “Şunu bıçakla kesiver gitsin Komutan'ım!” demiş olabilirdi. Ya da bunu diyecek zamanı bile olamamıştı. Belki sol göğsüne bir süngü girmiş ve arkasından çıkmıştı. Belki de göğsünde bir şarapnel infilak etmişti.

Sandıktan ceset falan çıkmamış, bir tarih çıkmıştı. Eşyaları aldı, merdivenlerden hızla inerek bahçeye gitti ve dedesini aramaya başladı. Dedesi ise biraz ileride, zeytinlerin ağırlığından eğilen dallara destek olması için çatallı sopaları toprağa saplamaya çalışıyordu.

– Dede! Dede! Bak ne buldum, diye bağırdı.

Dedesi cevap vermedi. Çocuk tekrar,

– Bunlar kimin, diye sordu.

– Babamın...

Bu bir kelimelik cevapta seksen beş yıllık bir pişmanlık ve suçluluk var gibiydi.

– Niye bunları bir sandığa sakladınız ki?

– ...

– Niye dede?

– Bir sebebi yok evlat! Ben daha iki yaşındayken bir çıkın içinde babamın eşyalarını getirip anneme vermişler. Babam şehit olmuş Çanakkale’de.

– Bunlara ara sıra hiç bakmadınız mı?

– Bakmadık evlat! Geçmiş gitmiş zaman işte.

Yaşananlar bir hayal olmuş. Baksak ne değişecek ki!

– Nerede şehit olmuş büyük dedem?

- Çanakkale’de dedik ya.
- Onu anladım. Hangi mıntıkada? Conkbayı-rı’nda mı? Arıburnu’nda mı? Seddülbahir’de mi? Nerede?
- Nereden bileyim evlat?
- Oralara gitmedin mi? Aha şuracıkta hemen.
- Gitmedik. İş güç... Vakit olmadı.

Hatıralara sahip çıkmayan bir varisin pişmanlığını duyarak konuşan dedesinin bu cevapları üzerine, çocuk daha fazla soru sormadı. O da sustu. Artık ne diyebilirdi ki? Heyecanını yenmek ve şehidin elbiselerine yakından bakmak için bahçenin en uç köşesine gidip daha önce toprağa düşmüş ve çoktan toprak olmuş elbiseleri yeniden toprağa serdi. İlk önce taş gibi sertleşmiş çarığı düzeltmek istedi ama bunu başaramadı. Çarığı ve enveriyeyi avludaki kazıkların birine geçirdi. Elbiselerin tozlarını süpürgeyle bir güzel temizledi. Bir yandan da şöyle düşünüyordu: “Büyük dedem hangi muharebede, hangi mıntıkada vuruldu bir bilsem! Bir bilsem de mezarını araya araya bulsam! Mezarına yüzümü sürsem!”

Birden omzuna bir el konduğunu hissetti. Gelen dedesiydi ve şunları söyledi:

- Neler hissettiğini gayet iyi biliyorum. Bizi suçlama! Ben çok küçüktüm ama yine de neler olduğunu hissedebiliyordum. Çok acı çektik. Hem de dayanılmaz acılar... Bu acıları taş çekseydi çatlardı evlat. Ben daha sonra annemin çektiği acılara bulandım. Belki bu acıları unutmak istediğimizden dolayı sandığı hiç açmadık.
- Ama...
- Aması maması yok! Doğruyu söylemek gerekirse her şeyi unutmak

istedik. Belki bundan dolaydır kapı komşumuz olan Çanakkale'ye bile gitmeyişimiz.

– Nerede vuruldu acaba?

– Herhâlde Seddûlbahir'de... Esası var mıdır bilmem? Ama Yahya Çavuş'un takımındaymış.

– Mezarı belli midir?

– Nereden belli olacak?

– Belki ben bulurum.

– Neyi evlat?

– Büyük dedemin mezarını...

– Haydi canım!

– Belki adını bulurum kitabelerde.

– Binlerce şehidin içinden mi?

– Evet!

– İstersen onları yine sandığa koy.

– ...

– Ne oldu yine?

– Elbiseleri ben alabilir miyim?

– Ama onlar bu topraklara ait.

– Peki o zaman bu topraklarda kalsınlar...

* * *

Çocuk sadece dedesinin mezarını nasıl bulabileceğini düşünüyordu. Hâlâ, yağmur yağdığında topraktan çıkan kemik parçalarının, mermilerin, şarapnellerin olduğu, kanla yoğrulan bu topraklarda binlerce kişiden birinin mezarını nasıl bulacaktı?

Ertesi gün sırt çantasını kaptığı gibi soluğu Çanakkale’de aldı. İlk işi Seddülbahir köyü yakınlarındaki Ertuğrul Koyu’na gitmek oldu. Buradaki Yahya Çavuş anıtını ziyaret etti. Bu anıtta üç askerin, hücumla kalkarken heykelleri tasvir edilmişti. Anıtta uzun uzun baktı. Kaidenin üzerindeki dörtlüğü birkaç kez okudu.

Bir kahraman takım ve de Yahya Çavuşlar,

Tam üç alayla burada gönülden vuruştular.

Düşman tümen sanırdı bu şahane erleri,

Allah’ı arzu ettiler, akşama kavuştular.

Demek ki dedesi bir alayla çarpışmış. Tevekkeli değil. Elbisesi kandan görülmüyor. Pantolonun bir parçası yok. Ayağını da bırakmış. Yahya Çavuş için dikilen heykele uzun uzun tekrar baktı. Sanki bu üç askeri çok yakından tanıyordu. Anıtta silahı tutan arkadaki asker ya da sancağı taşıyan asker dedesi olabilirdi. Öndeki de meşhur kahramanlardan Yahya Çavuş olmalıydı.

Anıtın önünde bir dörtlüğün yazıldığı toz içinde kalmış pirinç levhayı, incitmeden suyla temizledi. Sonra çekine çekine üç askerin elini öptü. Şapkalarına baktı uzun uzun. Sandıktan çıkan şapkayla aynıydı. Bir süre daha anıtın gölgesinde oturdu. Askerlerin hücumla kalkarken takındığı yüz ifadesini inceledi. Düşmana karşı zerre kadar korku duymadan “Allah Allah!” diyerek saldırmış olmalıydılar.

Oturduğu yerden kalktı. Az ilerideki çamın bir dalında yemyeşil duran üç kozalağı koparıp çantasına koydu. Anıtın çevresinden bir avuç toprak alıp poşetine doldurdu. Üç tane de çakıl taşı aldı yerden. Seddülbahir köyüne dönmek için yola koyuldu.

Minibüse binip Alçitepe'ye doğru yol almaya başladıklarında az ileride, çamların içinden çıkan bir asker elini kaldırmış, şoföre dur işareti yapıyordu. Şoför, askeri almak için durduğunda herkes çok şaşırdı. Çünkü minibüsü durduran Yahya Çavuş anıtındaki askerlerden biriydi. Elbiseleri, enveriyesi her şeyi tamamdı. Kapıyı sessizce açtı. Tok bir sesle,

– Torunumla konuşacağım, dedi.

Ona soru sormaya kimse cesaret edemezken şoför bütün cesaretini toplayarak sordu:

– Sizin torununuz kim?

– İşte, arkada oturan şu genç.

Çocuk yaşadıklarına inanamıyordu. Belki Yahya Çavuş anıtından çok etkilendiği için hayal görüyordu.

Torununun yanına gidip elini omzuna koydu.

– Sen mezarımı ararmışsın, dedi.

– Eee... Evet, diye karşılık verdi çocuk titrek bir sesle.

– Bak evlat! Bu topraklar bizim mezarımız, bilesin! Ağaçlar örtümüz, yıldızlar yorganımız, bülbüller sırdaşımız... Her yıl toprakta biten gelincikler ise her dem kanayan yaralarımız. Bayrağımız göklerde dalgalandıkça ebedî uyumuzu rahat uyumaktayız. Eğer bayrağımıza gölge düşürürseniz binlerce şehit yerimizden kalkar yine düşmanla çarpışırız. Bizimle ilgili her şeyi, dörtlük çok iyi özetlenmiş. Orada yazdığı gibi “Allah’ı arzu ettik, akşama da kavuştuk”. Haydi eyvallah!..

Sonra kapıyı kapattı ve ormanın içine doğru yürüdü. Çocuk, büyük dedesinin sol dizinin olmadığını gördü. Göğsünden ve dizinden damlayan kan damlaları binlerce gelinciğe dönüşüveriyordu.

ESİR BİR ANZAK SUBAYI

Gecenin sessizliğinde Gelibolu Yarımadası açıklarında bekleyen gemilerdeki Anzak erleri tedirginlik içindeydiler. Hiç bilmedikleri bir ülkeye gelmişlerdi. Birazdan o ülkenin topraklarına ayak basacaklarından dolayı heyecanlıydılar. Ufukta, insanı ürküten bir sessizlikle beraber Yarımada’nın tepeleri belli belirsiz gözükiyordu. Sadece dalgaların sesi duyuluyor, Türklere ait sekiz ışıldaktan birisi ara sıra Boğaz’ın girişini aydınlatıyordu.

Anzak askerleri kahvelerini içmişler, silahlarını kontrol etmişler ve artık kendilerini kıyılara taşıyacak olan çıkarma araçlarına binmek için sıraya girmişlerdi. Onlara Türklerin çok zayıf olduğu, silahlarının yetersiz ve eski olduğu bilgileri veriliyor, kısa sürede Yarımada’nın ele geçirilip İstanbul’a

gidileceği telkin ediliyordu. Özellikle arkalarında kendilerini destekleyen zırhlıları gördükçe gizli bir gurura kapılmaktan kendilerini alamıyorlardı.

Geminin güvertesinden bir subay gür sesiyle süregelen sessizliği dağıttı:

– Herkes ip merdivenlere!.. Haydi sallanmayın!

Bu emir, erlerin bir kez daha tedirgin olmasına yol açtı ama arkalarında zırhlıların olduğunu düşününce duydukları tedirginlik kayboluyordu. Hiç gürültü etmeden çıkarma araçlarına biniyorlar ve motorlar tarafından sahile doğru çekiliyorlardı.

Ay batmıştı. Şimdi gecenin en karanlık anıydı. Zaten çıkarma, ayın batmasından sonra planlanmıştı. Anzak askerleri ani bir baskınla Türkleri gafil avlamayı, Conkbayırı ve Yarımada'nın en yüksek tepesi olan Çimentepe'yi ele geçirmeyi, Seddülbahir'den gelecek kuvvetlerin Alçitepe'yi ele geçirmesinden sonra da Gelibolu Yarımadası'nda üstünlük kurmayı düşünüyorlardı. Plan buydu. Planı gerçekleştirmek üzere çok sayıda donanımlı asker vardı. Silahları son modeldi. Başarısız olmaları imkânsızdı. İşte bu güven, Yarımada'ya çıkacak olan her er ve subayda vardı. Türkleri kolayca yeneceklerdi.

Bir çıkarma aracının başında Teğmen Lutit bulunuyordu. Teğmen, botun uç kısmında gözlerini bir noktaya dikmiş bir hâlde duruyordu. Çıkılacak yer hakkında kendisine bilgi verilmişti. Burası geniş ve düz bir kumsaldı. Ancak motor yaklaştıkça düzlüklerden çok tepeler dikkati çekiyordu. Teğmen bunu görünce motoru kullanan Başçavuş'a usulca sordu:

– Doğru yere geldiğimizden emin misin?

– Eminim efendim, dedi Başçavuş.

– Ama bize düzlük bir yere çıkacağımız söylenmişti. Karşımızda ise tepeler var. Bir yanlışlık olmasın?

– Bize söylenen koordinatlara göre doğru yere çıkıyoruz efendim.

– Peki...

Teğmen Lutit şüphelenmeye başlamıştı. Bir yerde yanlışlık yapıyordu ama nerede?

Kendilerini taşıyan çıkarma aracı neredeyse sahile gelmek üzereydi. İşte bu sırada Teğmen Lutit bağırdı.

– Haydi çocuklar, gidiyoruz!

Anzak erleri silahları havada olduğu hâlde bellerine dek gelen suya atladılar. Yavaş yavaş ilerlerken gözlerini tepelere dikmişlerdi. Hiç ses çıkmıyordu. Kumsala ayak basan Teğmen Lutit’in ilk işi, haritasına bakmak oldu. Sanki biraz daha kuzeye çıkmışlardı. Kendilerine, önlerinde bir düzlük olacağı söylenmişti ama karşılarında dik tepeler vardı. Bir Anzak eri, Arıburnu tepesinin zirvesine baktı.

– Tıpkı sfenks gibi, dedi.

– Evet, dedi bir diğeri. Mısır’daki sfenkslere çok benziyor.

Bir diğeri ise,

– Hani Türkler her yeri tutmuştu? Bakın buralarda kimse yok, dedi.

Bir süre sonra tepelere doğru koşmaya başladılar. İşte o anda tepelerden bir yayılım ateşi açıldı. Neye uğradıklarını şaşırان Anzak erleri ve Teğmen Lutit kendilerini yere attılar. Hemen bir tümsek arkasına sığındılar.

Erlerden birisi öfkeyle bağırdı:

– Hani Türkler yoktu?

– Bize, düzlüğe çıkacağımız söylenmişti ama karşımızda duvar gibi duran

tepeler var. Buralara nasıl çıkacağız?

– Kesin sesinizi, dedi Teğmen Lutit. Burada bir süre oyalanıp diğer kuvvetlerin de sahile çıkmasını bekleyebiliriz. Amacımız ilerlemek. Ne olursa olsun ilerlemek. İster düzlük olsun isterse tepe.

Anzak askerleri durmadan sahile çıkıyordu. Kısa sürede çok büyük bir kuvvet sahile yığılmıştı. Bu kuvvet, Türklerin sahili gözetlemekte olan keşif ve gözetleme birliklerini kolayca geri atmaya başlamıştı. Anzak askerleri donanmanın da desteği ile rahatça ilerleyebiliyorlardı. Türk birlikleri tarafından zayıf kuvvetlerle tutulan yerleri Türklerden alarak ilerliyorlardı. Türk tarafının bir an önce yeni kuvvetleri cepheye sürmesi gerekiyordu. Bunun için 27. Alay, Arıburnu'na doğru yola çıkmıştı. Ancak çok sayıda Anzakla 27. Alay erlerinin çarpışması sürerken yerinde duramayan ve mutlaka Çimentepe tarafından Conkbayırı'na doğru yürüme kararında olan biri daha vardı. O da Yarbay Mustafa Kemal'di. 19. Tümen'in 57. Alayını üstlerinden izin almadan derhâl cepheye sürdü.

57. Alay erleri, başta komutanları Yarbay Hüseyin Avni Bey olmak üzere hızla ilerleyen Anzak askerlerine karşı hücumla geçmişlerdi. Eğer Anzak askerlerini durduramazlarsa Türkler çok zor durumda kalacaktı. İşte bunun bilincinde olan 57. Alay'ın erleri Anzak askerleri ile çarpışıyor, onları bir an önce sahile atmak için ellerinden geleni yapıyordu. Bir süre sonra Anzak askerleri, Türk askerlerinin önünde duramayınca yeniden sahile doğru kaçmaya başlamışlardı. Türkler de peşlerinden geliyordu. Sahile yığılan Anzak askerleri açıkta bekleyen gemilere işaret veriyor,

– Bizi bu cehennemden kurtarın, diyorlardı.

Kumsal yaralılarla dolmuştu. Motorlar, gemilerden sahile durmadan

asker taşımaya devam ediyor, şiddetli bombardıman sürüyordu. Tepeler âdeta havaya savruluyor ama Türk askeri canını dişine takarak çarpışmaya devam ediyordu.

Teğmen Lutit ise erlerine kaçmamaları ve çarpışmaları konusunda uyarıda bulunuyordu.

– Durun! Geri çekilmeyin! Karşı koyun!

Ancak Anzak erleri kendisini dinleyecek durumda değildi. Bir an önce kendilerini sahile atıp açıkta bekleyen gemilere binmek istiyorlardı.

Teğmen Lutit ise şaşkıındı. Türkler bir anda, tepelerden kartal gibi nasıl karşılarına çıkmışlardı? Teğmen güçlükle askerin önüne çıkıp onların kaçışına engel olmak istiyordu ama artık bu mümkün değildi. Dağdan kopan selin önünde durmak nasıl imkânsız ise teğmen de geri çekilen erlerin önünde duramadı. Yalnız kalacağını anlayınca o da geri çekilmek zorunda kaldı. O da erlerinin arkasından koşmaya başladı. Teğmen çalılıkların etrafından dolanıyor ve kayaların üstünden atlayarak sahile doğru hızla koşuyorken keskin bir Türk nişancısı tarafından sağ bacağından vurularak yere düştü. Kurşun, adalesini sıyırmıştı. Bacağı çok acıyordu. Tekrar kalkmak istedi ama tam o sırada bir el omzundan tuttu. Gitmesine engel oldu.

Teğmen korkuyla dönüp baktığında bunun bir Türk subayı olduğunu gördü.

– Bir yere gidemezsiniz! Yaralısınız, dedi.

Teğmen ise bir şey diyemedi.

Türk subayı:

– Merak etmeyin, sıhhiyelerimiz birazdan yaranıza bakarlar, dedi.

Teğmen şaşkıındı. Türk subayı kendisini öldürmediğı gibi yarasının sarılacağını söylüyordu. O da çaresiz Türklere teslim oldu.

Türk subayı, Teğmen Lutit'in koluna girerek onu sargı yerine götürdü. Yarasının sarılmasına nezaret etti.

Yarayı saran sıhhiye eri:

– Efendim, kurşun bacağını sıyırmış. Önemli bir şeyi yok. Biraz dinlendiğinde bacağı eskisi gibi olur, dedi.

Daha sonra Türk subayı, teğmeni geri hatlara götürmüş ve burada kendisine bir de sıcak çay ikram etmişti. Teğmen şaşkındı. Türklerin barbar olduğunu ve esirlere kötü davrandıklarını düşünmekle ne kadar hata ettiğini anlamıştı.

Bir süre dinlenen teğmene, genç Türk subayı:

– Seni Alay Komutanı’ma götüreceğim, dedi.

Türk subayı yine teğmenin koluna girdi. Kısa bir yürüyüşten sonra vadi içinde 57. Alay Komutanı Yarbay Hüseyin Avni Bey’in çadırına geldiler.

Teğmen, Hüseyin Avni Bey’in karşısına çıkarıldığında tedirgin olmaya başlamıştı. Kendisine bir şeyler yapılmasından korkuyordu.

Yarbay Hüseyin Avni Bey, Teğmen Lutit’i buyur etti. Teğmen zoraki bir selam verdi. Sonra titremeye başladı. Gözlerinde bir çekingenlik vardı. Elleri ayakları titriyordu. Türk subaylarının kendisine işkence yapıp daha sonra onu öldüreceklerini düşünüyordu. Teğmen, Türk subayının kendisine özellikle yardım ettiğini ama şimdi bin bir türlü işkence ile kendisini konuşturacaklarını, harekât hakkında bilgi alacaklarını, daha sonra da kendisini öldüreceklerini düşündükçe titremesi artıyordu. Aklına kötü düşünceler geliyor “Keşke barbar Türklere yakalanmasaydım!” diye hayıflanıyordu. Teğmenin rengi gittikçe sararıyordu.

Onun bu hâlleri 57. Alay Komutanı Hüseyin Avni Bey’in de dikkatini çekmişti.

Ona,

– Teğmen, neden titremektesiniz, diye sordu.

– Korkuyorum.

– Neden?

– Bana işkence yapacaksınız. Sizlerin esirleri acımasızcasına öldürdüğünüzü söylediler.

– Daha başka ne dediler?

– Sizler barbar ve yamyammışsınız.

– Barbar ve yamyam mı?

– Evet!

– Peki sizce yamyama benzer bir hâlimiz var mı?

– Yok.

– Biz insan yemeyiz teğmen. Bizim, hangi milletten olursa olsun, insana saygımız sonsuzdur. Şundan emin olunuz ki teğmen, İngilizler sizin beyninizi yıkamışlar. Sakın bizden korkmayınız. Değil işkence etmek, kılınıza bile dokunulmayacaktır. Ayrıca hiçbir kötü söz ve harekete de maruz kalmayacaksınız. Siz bugünden itibaren bizim misafirimizsiniz. Bizler ne yiyorsak onlardan yiyecek, ne içiyorsak onlardan içeceksiniz. Şunu da unutmayınız ki bu bir savaştır ve esir düşmek normaldir. Tekrar ediyorum, siz bizim esirimiz değil misafirimizsiniz. Kaldı ki Türkler dünyada misafirperver olarak bilinir.

– Teşekkür ederim!

Teğmen Lutit'in titremesi azalmıştı. Yarbay Hüseyin Avni Bey'in konuşması ve ona güvence vermesi korkusunun dağılmasını sağladı.

Yarbay Hüseyin Avni Bey, sözüne devam etti:

– Teğmen, özür dilerim ama üzerinizi aramak zorundayız. Tabancanızı da almamız gerek.

Emir subayı, Teğmen Lutit'in üstünü aradı. İlk önce tabancasını sonra dürbününü, yanında taşıdığı küçük İncil'ini, haritasını ve not defterini aldı.

Bunları Komutanı'na verdi.

Teğmen, karşısındaki yarbaya dikkatle bakıyordu. Onun gözlerini, kaşlarını, yüz hatlarını inceliyor, bu yüz hatlarını âdeta beynine kazıyordu.

* * *

1945 yılında, Arıburnu çıkarmasından tam otuz yıl sonra Teğmen Lutit, sık sık Avustralya'da o günleri anıyor, esir olduğu günleri yeniden yaşıyor ve kendisini esir alan subayı merak ediyordu. Hele Anzak Koyu'nu ziyaret etme isteği son zamanlarda iyiden iyiye artmıştı. O, savaştığı yerleri tekrar görmek, o günleri tekrar yaşamak ve ölen arkadaşlarını ziyaret etmek istiyordu. Hatta bazı geceler bu isteği rüyasına bile giriyor, Conkbayırı'na saldırışını, teslim oluşunu, rüyalarında yeniden yaşıyordu.

İçinde Arıburnu'nu ziyaret etme isteği o kadar ağır bastı ki bu konuyu eşine açtı. Başka bir subay arkadaşıyla birlikte, eşlerini de alıp Türkiye'ye gelmek üzere uçağa bindiler. Ankara'ya gelip bir otele yerleştiler.

1945 yılında Çanakkale harp sahaları yasak bölgeydi. Savaş alanları ancak özel izinle gezilebilmekteydi.

Bu durumu öğrenen Anzak subayları çaresiz kaldılar. Oysa ta Avustralya'dan sadece Arıburnu'nu görmek için gelmişlerdi. Orayı görmeden geri mi döneceklerdi?

Teğmen Lutit, Arıburnu'nda çarpıştığına dair Avust-ralya askerî yetkililerinden aldığı belgeyle Genelkurmay'a başvurdu. Eskiden Arıburnu'nda savaştığını, şimdi ailesi ve arkadaşıyla oraları görmek istediğini anlattı. Bu sebeple kendisine izin verilmesini istedi.

Genelkurmay yetkilileri bu dilekçeyi hemen o zamanki Hava Daire Başkanı olan, 57. Alay Komutanı Hüseyin Avni Bey'in de oğlu olan

Orgeneral Tekin Arıburun'a havale ettiler. Zaten Çanakkale hatıraları ile dolu ve babası şehit düştüğü zaman sekiz yaşında olan Tekin Arıburun, bu iki Anzak subayının Arıburnu'nu ve Yarımada'yı gezebilmesi için gerekli olan izni aldı. Çanakkale'ye gitmek için sabırsızlanan ve yaptıklarından dolayı kendisine teşekkür etmek isteyen Anzak subaylarına şöyle dedi:

– Sizden bir ricam var!

– Nedir o rica Bay Arıburun?

– O yerleri geziniz! Sonra da benim evimde misafir olunuz. Size bir Türk kahvesi ikram etmek isterim. Hem o günlerden bahseder, bilmediğimiz şeyleri paylaşıyoruz. Ne dersiniz?

– Ne diyelim! Bu davetinizden memnun olduk. Dönüşte görüşmek dileği ile... Hoşça kalın!

– Hoşça kalın!

İki Anzak subayı eşleriyle birlikte Çanakkale'ye geldiler. Çanakkale'deki askerî yetkililerin de yardımıyla karşıya geçtiler. Kendilerine tahsis edilen bir ciple Gelibolu Yarımadası'nı gezmeye başladılar.

İlk gitmek istedikleri yer Arıburnu oldu. 1915 yılında Teğmen olan Lutit, eşine deniz yoluyla nasıl geldiklerini, tepelere nasıl tırmandıklarını ve Türklerin nasıl taarruza geçtiğini âdeta o günü yaşarcasına bütün ayrıntılarıyla anlattı. Orada deniz kıyısında Arıburnu sahilinde gezdiler, tepelere tırmandılar. Teğmen, otuz yıl sonra yeniden bu topraklara ayak bastığı için çok duygulandı. Tekrar geçmişi yaşadı, hatıraları tazelendi. Dolu dolu geçirdiği üç günden sonra Ankara'ya döndüler. Akıllarına ilk önce Orgeneral Tekin Arıburun'un daveti geldi. Teşekkür etmek amacıyla Genelkurmay binasına geldiler ve Tekin Arıburun'u buldular. Kendisine

yardımlarından dolayı çok teşekkür ettiler.

Orgeneral Tekin Arıburun ise onları evine götürmek için daireden ayrıldı. Biraz sonra geldikleri evde onları salona davet etti.

Misafirlerine,

– Siz şöyle oturup rahatınıza bakınız, dedi. Ben size kendi ellerimle birer Türk kahvesi yapayım.

– Teşekkür ederiz, çok nazıksınız, diye karşılık verdi onlar da.

İki Anzak subayı salona oturdu. Teğmen Lutit o günlere dönmüş gibiydi. Salonda 57. Alay Komutanı Hüseyin Avni Bey'in kalpaklı fotoğrafını görünce donup kaldı. Bu subayı bir yerlerden hatırlıyor gibiydi. Yüzü ona hiç yabancı gelmiyordu. Birden bu resmin, kendisini esir alan subaya ait olduğunu anladı.

Oturduğu yerden kalktı. Fotoğrafa yakından, daha dikkatli bir şekilde baktı. Bu subay, gerçekten de kendisini esir alan subaydı. Birden heyecanlandı. Gözlerinin önünde 1915 yılında Hüseyin Avni Bey'in kendisine söyledikleri bir bir canlandı.

Sonra eşine ve arkadaşına dönerek,

– İşte beni esir alan kumandan buydu, dedi.

O sırada mutfakta olan Orgeneral Tekin Arıburun ise duyduğu bu söz üzerine hemen salona geldi.

– Özür dilerim, az önce söylediğiniz şeyi tekrar eder misiniz, dedi.

– Elbette! Beni 1915 yılında esir alan subay buydu. Sizin neyiniz olur?

– Babam.

– Babanız mı?

– Evet.

– Siz de babanız gibi nazıksınız.

Tekin Arıburun babasının hatıralarını arkadaşlarından çok dinlediği için o eski günleri hatırladı. Hemen şöyle dedi:

- Babamın çadırında korkudan titreyen subay siz olmalısınız.
- Evet bendim.
- Neden babamın karşısında titrediniz?
- Bunun sebebi aslında çok gülünçtür. İngilizler, devamlı Türkler için

kötü sözler söylüyorlardı. Türklerin yamyam olduğunu, insan eti yediklerini, bu yüzden onlara teslim olmanın çok korkunç bir şey olacağını belirtiyorlardı.

– Gördüğüm kadarıyla babam sizi yememiş Bay Lutit.

– Elbette yemedi! Aksine bana misafiriymişim gibi davrandı. Beni teselli etti. O zaman kendisine teşekkür etmiştim. Şimdi de oğluna bir kez daha teşekkür ediyorum.

Daha sonra Orgeneral Tekin Arıburun hemen başka bir odaya gitti. Fildişi kaplı bir İncil ile bir de tabanca getirip Bay Lutit’e gösterdi. Bunları göstermesiyle Anzak subayı hayretten dona kaldı. Sadece,

– İncil’im! Tabancam, diyebildi.

– Bunları kıymetli bir hatıra gibi sakladık. Şimdi bu kıymetli eşyaların sahibi geldiğine göre bunları size verebilirim.

– Bay Arıburun, size ne kadar teşekkür etsem yine de azdır! Eşim ve arkadaşlarımın huzurunda bunu bir kez daha tekrarlamak isterim.

– Buyrun!

– Bakın bugün hayattayım; diğer arkadaşım da Avustralya’da yaşıyor. Babanız, bize bir misafir gibi muamelede bulundu. Bugünümüzü ona borçluyuz. Çadırındaki bu asil muameleden sonra hicap duydum; bunu bizzat babanıza söylemedim. Fakat bizi esir alanlara işaretle anlatmışım. Şimdi de burada size anlatıyorum. Çıkartmadan bir gün önce Limni Adası’nda bizlere hitap eden Ordu Komutanı “Sakin Türklere teslim olmayın, onlarla ölene dek çarpışın! Çünkü Türkler yamyamdır, sizi yerler.” demişti. Bizler de o gün esir düştüğümüzde çadırda yenileceğimiz saati beklerken hiç beklemediğimiz bir centilmenlikle karşılaştık. Bu savaşta asil

bir milleti yakından tanımış, vatanları için ne büyük fedakârlıklara katlanmış olduklarını gördük.

* * *

Bu yaşanmış hikâyeyi, bir zamanlar Avustralya Genel Valiliği yapmış ve Çanakkale’de teğmen olarak çarpışmış olan Lord Casey’in dedikleriyle bitirelim.

“Bizler, o Yarımada’dan kahraman Türk milletine duyduğumuz takdirle ayrılmışızdır... Sonuç olarak belirtmek isterim ki sizler kahraman olduğu kadar, insan ve uygar bir milletin evlatlarıdır.”

* * *

Sevgili çocuklar ve gençler! Sizler de o “kahraman olduğu kadar insan ve uygar bir milletin” torunları olduğunuzu sakın unutmayınız!

FENERBAHÇELİ ASTEĞMEN ARİF

Fenerbahçeli Asteğmen Arif’in

nezdinde bütün sporcu şehitlerimize...⁽¹⁾

Kadıköy’de, Papazın Çayırı denilen yerde Fenerbahçe ile Galatasaray futbol takımları maç yapıyordu.⁸ Futbolcular, bütün gayretleriyle topun peşinden koşturup gol atma çabası içindeydiler. Seyirciler, çayırlığın dört bir yanına dizilmiş, çekişmeli bir şekilde oynanmakta olan maçı ilgiyle izliyorlardı. Kendi takımları lehinde durmadan bağıryorlardı.

Seyirciler böyle kendilerinden geçmiş bir hâlde bağırıp çağırırken hepsinin gözleri bir futbolcunun üstünde odaklanıyordu. Bu futbolcu, Fenerbahçe defansının sağ kanadında oynayan, gözünü budaktan

sakınmayan, daima kazanmak için çabalayan ve her zaman sportmence davranan Arif'ti. Rakip takımın seyircileri bile özellikle onu izlerler, varını yoğunu ortaya koyarak oynadığını iyi bilirlerdi.

Papazın Çayırı'nda her cuma günü, ikindiden sonra futbol maçları oynanırdı. Burada takımlar birbiriyle karşılaşırđı. Ancak Çanakkale Harbi başladığından bu yana maçlar daha seyrek yapılır olmuştı. Önceki maçlara gelen çok sayıdaki taraftar son maçlarda iyice azalmıştı. Futbola ilgi duyan gençler ya cepheye gitmekte ya da askerlik şubelerinde talim yapmaktaydı. Bu yüzden maçlardaki seyirci durmadan azalmaktaydı ama takımlar birbiriyle maçlara seyrek de olsa devam ediyorlardı. Atılan her golden sonra futbolcular çok fazla sevinemiyorlardı. Çünkü Çanakkale'den şehit haberleri geldikçe üzüüyorlardı. Bazen maçlara siyah formalarla çıkıyorlardı. Hele 19 Mayıs saldırısında tıbbiyeliler ile İstanbul Lisesi öğrencilerinin şehit olduğı haberi gelince Fenerbahçe-Galatasaray maçından önce saygı duruşu yapılmıştı. Asıl şaşkınlık ise iki takım sahaya çıktığında yaşanmıştı. Çünkü rakip futbolcular üzüntülerini belirtmek için kendi takımlarının forma renklerini değil de tamamen siyah formalarla sahaya çıkmışlardı.

Bu durum sahada karışıklığa yol açabilirdi. Onun da çözümünü buldular. Fenerbahçe takımı beyaz fanilayla tıbbiyelileri; Galatasaray takımı ise sarı fanilayla İstanbul Lisesi öğrencilerini temsil etmek için maça başladılar.

O günkü maçta, atılan her golde hiçbir sevinç gösterisi yapılmamıştı. Seyirciler bile bir iki cılız tezahürat dışında bağırmamışlardı. Yüzlerindeki kederle, gönüllerindeki hüüzünle ve donuk gözlerle maçı izlemişlerdi. Ama maç bitiminde seyirciler ile futbolcular sarmaş dolaş, gözleri dolu dolu, vatan marşını söylemişlerdi.

Annem beni yetiştirdi bu ellere yolladı.

Al sancağı teslim etti Allah'a ısmarladı.

Boş oturma alış dedi hizmet eyle vatana.

Sütüm sana helal olmaz saldırmazsan düşmana.

Daha sonra “Çanakkale geçilmez! İstanbul düşmez!” diye bağırarak dağılmışlardı.

* * *

Fenerbahçeli Arif, terden sırlıklam olmuş formasını katlayıp çantasına koyarken düşünceliydi. Kendi kendine söyleniyordu âdeta. “Biz burada futbol oynuyoruz. Ama gençlerimiz cephede savaşıyor. Bizim de yapabileceğimiz bir şeyler olmalı. Bu vatan, bu bayrak, bu millet için biz futbolcular da bir şeyler yapmalıyız. Şimdi vatanımız zor durumda. Evet benim için sarı lacivert forma çok önemli. Fakat vatan için bir şeyler yapmalıyız. Cepheye koşmalıyız.”

Evine gitti. Formasını, şortunu ve tozluklarını bir güzel yıkadı. Onları kurumaları için ipe astı. Sonra büyük bir kararlılıkla Harbiye Nezaretine bir dilekçe yazmaya başladı.

“Harbiye Nezaretine,

Fenerbahçe’nin kuruluşundan beri futbol oynamaktayım. Vatanımızın zor durumda olduğı şu günlerde, cepheye gönüllü gidip savaşmak istediğimi bildirir, gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Fenerbahçe sağ beki Arif Bey”

Arif Bey düşünu bile almadan doğruca Harbiye Nezaretine gitmek için yola ıktı. Bir kayığa bindi, karşıya geçip Beyazıt’a vardı. Ancak öyle şaşkındı ki bu kadar askeri bir arada hiç görmemişti. Askerler talim

yapıyordu. Askerin bir kısmı gidiyor, bir kısmı ise geliyordu. Gönüllüler uzun bir kuyruk oluşturmuş bekliyordu. Arif de çaresiz kuyruğa girip beklemeye başladı. Neden sonra bir er sırayı dolaşıp dilekçeleri topladı. Gönüllü cepheye gitmek isteyenlere de şöyle seslendi:

– Şimdi hepiniz evinize gidin! Size çağrı yapılacak, evlerinize mektup gönderilecektir.

Gönüllüler sessizce dağılıp evlerinin yollarını tuttular. Fenerbahçeli Arif bundan sonra bekleyecekti. Hem formda kalmak hem de askere alınırsa talimlerde zorlanmamak için kendi kendisine idman yapmaya başladı. Saatlerce Kadıköy sahilindeki kumlarda koşuyor, sonra tepelere tırmanıyor, daha sonra da çimenler üzerinde şnav ve mekik çekiyordu.

Bir gün evine döndüğünde, dış kapının arasına bir zarfın sıkıştırılmış olduğunu gördü. Hemen zarfı alıp heyecanla açtı. Harbiye Nezaretinden gönüllü olma isteğine cevap verilmişti.

“Ulvî bir düşünce ile vatan savunması için gönüllü olma isteğiniz kabul edilmiştir. Üç gün içerisinde Davutpaşa Kışlası’na müracaat ediniz.”

Fenerbahçeli Arif Bey “Beklemeye ne gerek var.” diye düşündü. Hemen düşünüyordu. Çantasını hazırlamaya başladı. İki kat temiz çamaşır koydu. Sonra arkadaşlarına verilmek için bir mektup yazdı. Tam kapıdan çıkarken bir şey unutmuş gibi geri döndü. Balkonda asılı duran yeni kurumuş iki numaralı Fenerbahçe formasını bir güzel katladı, iç çamaşırlarının yanına koydu. “Çarşıdan bir de bayrak aldım mı tamamdır.” dedi ve dışarı çıktı.

Arif, Davutpaşa Kışlası’na gitti. Onu da diğer gönüllülerden oluşan bir bölüğe verdiler. Talimleri hiç zorlanmadan yaptı. Çünkü kendisi durmadan idman yapmıştı. Doğruyu söylemek gerekirse tüfeği ilk eline aldığı anda biraz

ürpermişti. Ancak daha sonra alışmış, keskin bir nişancı olup çıkmıştı.

Çanakkale’de, vatanın okumuş, eğitim görmüş, ömrünün baharını yaşayan gençlerini bir can değirmeni âdeta öğütüyordu. Durmadan cepheye asker sevk ediliyor, temel eğitimlerini tamamlayan gönüllüler bekletilmeden ileri hatlara yollanıyordu. Arif Bey de bağlı olduğu alay ile İstanbul’dan trene binmiş, tren ise istasyonlarda dura dura, asker toplayarak Uzunköprü istasyonuna dek gelmişti. Oradan da Keşan, Bolayır, Maydos güzergâhında günlerce yürümüşlerdi. Denizden sevkiyat yapılamıyordu. İtilaf Devletlerinin denizaltıları Marmara Denizi’ndeki asker, erzak ve cephane taşıyan gemileri batırıyorlardı. Bu yüzden asker karadan yürütülüyordu. Yürüyüşler daima geceleri yapılıyordu. Cepheye asker yollandığını bilen düşman tayyare ve balonlarla gözetleme yapıyordu. Gördükleri birliklerin yerini gemilere bildiriyorlardı. Gemiler de menzillerinin yetişebildiği her yeri bombalıyorlardı. İşte bu güç şartlar altında savaşmak ve bin bir güçlkle cepheye varmak gerekiyordu.

Fenerbahçeli Arif Bey tahsilli olmasından, talimlerde gösterdiği üstün başarı ve disiplinden dolayı asteğmen olarak görevlendirilmişti. Şimdi Çanakkale’de düşmana karşı vatanını müdafaa edecekti. Bunu düşününce Arif Bey güldü.

“Hayatımız savunma ile geçiyor. Takımda da sağ tarafı karşı takımlara savunuyor, gol yememek için mücadele ediyordum. Şimdi de Anafartalar Cephesi’nin sağ kesimini takımımınla düşmana karşı savunmaktayım. Vatanımız bayrağımız ve milletimiz için elbette her şeyi yapacağız.”

Bazen, Papazın Çayırı’nda yaptığı maçları, kâh yenildikleri kâh da yendikleri maçları tebessüm ederek hatırlıyordu. Ara sıra futbolcu

arkadaşlarından gelen mektupları büyük bir heyecan ve hasretle okuyordu. Sonra da onlara cephenin durumunu anlatan mektuplar yazarak cevap veriyordu.

Sık sık düşmanla çarpışıyorlardı. Bazen saldırıda bulunuyor bazen de siperlerini savunuyorlardı. Cephedeki günler bu şekilde sürüp giderken Fenerbahçeli Arif bir gün arkadaşlarından kısa bir mektup aldı.

“Arif, Galatasaray ile çok önemli bir maçımız var. Maç, on beş gün sonra Papazın Çayırı’nda oynanacak. Biliyorsun, birçok arkadaşımız cepheye gitti. Burada hem moralleri yüksek tutmak hem de en büyük rakibimizi yenmek için Galatasaray ile maç yapacağız. Sağ hattımızda oynayacak hiç kimseyi bulamadık. Eğer izin alabilirsen bu maça gelmeni istiyoruz.

Allah’a emanet ol!”

Arif, mektubu bir daha okudu. Şu an vatan müdafaasında bulunurken maç için izin almak doğru olur muydu? Bunu uzun uzun düşündü. Sonra vazgeçti. Gitmeyecekti. Erlerini, silah arkadaşlarını nasıl yalnız bıraktı. Ama günler geçip gittikçe Galatasaray gibi büyük bir rakiple maç yapacak olmaları onu heyecanlandırıyordu. Zira o her Galatasaray maçı öncesinde heyecanlanır, Galatasaraylı arkadaşları da Fenerbahçe’yle maç yapacakları için heyecanlanırdı. Bu heyecan, iki takım futbolcuları arasındaki tatlı rekabetten kaynaklanıyordu. Oyuncular maçlarda bir kerecik olsun birbirlerine kötü söz etmezlerdi. Kötü söz etmek, akıllarına bile gelmezdi ki. Onlar saha içinde ve dışında kardeş gibiydiler.

Anafartalar’da savaş duraklamaya, siper savaşlarına dönmeye başlamıştı. Arif hem maça gitmek hem de cephede kalmak istiyordu. Günlerdir bu konuyu düşünüyordu. Ama cephedeki savaş iyice tavsamaya başlamıştı.

Sıkıcı siper hayatı sürüp gidiyordu. Arif işte bu durumunu dikkate alarak kumandanının karşısına çıktı. Büyük bir mahcubiyet içerisinde durumu komutanına anlattı.

– Komutan’ım, biliyorum söyleyeceklerimi hayretle karşılayacaksınız. Böyle bir zamanda, nasıl böyle düşünebilirsiniz, diye de belki bana kızacaksınız.

– Söyle bakalım Arif. Sözü dolaştırdın durdun.

– Evet, zira söze nereden başlayacağımı bilemiyorum. Önümüzdeki cuma, Papazın Çayırı’nda en büyük rakibimiz Galatasaray ile maçımız var. Bana birkaç gün izin vermenizi rica ediyorum. Bunu, cephede savaşın yavaşlaması sebebiyle söylüyorum. Aksi hâlde izin isteğimi dile getirmekten bile hayâ ederdim. Ancak arkadaşlarım benim mevkimde oynanacak iyi birini bulamamışlar.

– İstanbul’a birkaç gün içinde nasıl gideceksin Arif?

– Atla giderim Komutan’ım!

– İstanbul’a, at sırtında?

– Evet efendim.

– Şaka etmiyorsun değil mi?

– Hayır efendim, çok ciddiym.

– Sana ancak üç gün izin verebilirim. Üçüncü günün akşamı siperlerde olman gerekir. Daha fazla izin veremem. Düşmanın ne yapacağı belli olmaz.

– Üç gün bana yeter.

– Peki.

– Sağ olun Komutan’ım.

Arif, içinde gizli bir sevinç duyarak komutanının yanından ayrıldı. Hemen takımının yanına gitti. Erlerine sadece üç gün için buradan ayrıldığını anlattı. Sonra da çok iyi bir at buldu. İstanbul'a gitmek için cephe yollarında dört nala at sürmeye başladı.

Gelibolu Yarımadası'ndan ayrılıncaya dek, çok dikkatli bir şekilde ağaçlık yelerden, vadi içlerinden ve gizli siper yollarından geçti.

Daha sonra rahat bir şekilde at koşturmaya başladı. Tam yirmi altı saat at üstünde yolculuk yaptıktan sonra Papazın Çayırı'na yaklaştı.

Arkadaşları ise Arif'in geleceğini tahmin etmiş gibi onun formasını çimenlere sermişler, kendileri formalarını giymiş ısınma hareketlerine başlamışlardı. Uzaktan tozu dumana katan bir atlının geldiğini görenler, bunun kim olduğunu merak ediyorlar, dikkatle bakıp tanımaya çalışıyorlardı. Sonra atlının bir forma salladığını görenler, bunun asteğmen Arif olduğunu hemen anladılar.

– Gelen Arif!

– Arif mi?

– Arif ya!

– Yaşasın!

– Aslanım benim!

– Çanakkale'de vatani, burada da Fener'in defansını savunacak!

Galatasaraylı futbolcu arkadaşları bile Arif'in gelişine sevinmişlerdi. Arif çayıra yaklaşınca hemen atından atladı. Fenerbahçeli ve Galatasaraylı arkadaşları ile sarmaş dolaş oldu.

Arif at sırtından indiği gibi sahaya çıkmış, elinden geleni yapmış Galatasaray ile berabere kalmışlardı. O akşam arkadaşları ile beraber

sabaha dek sohbet etmişlerdi. Seher vaktinde Arif Bey yine atına atlamış, yirmi altı saat süren yolculuktan sonra Anafartalar'daki siperlere gelmiş ve takımının başına geçmişti.

* * *

Anafartalar'da durmadan gece keşifleri yapılıyor, düşmanın durumu hakkında bilgiler toplanmaya çalışılıyordu. Gece karanlığında büyük bir sessizlik içinde düşman siperlerine yaklaşıyordu. Bu keşifler gerçekten tehlikeli oluyordu. Çünkü düşmanın üstün silah gücü sebebiyle çok zor anlar da yaşanıyordu.

İşte bu keşiflerden birini bu gece Fenerbahçeli Asteğmen Arif ve takımından altı er gerçekleştirecekti. Keşif saatini beklerken Arif Bey erlerinin hazırlıklarını gözden geçirdi. Kendileriyle ayrı ayrı konuştu. Onlara moral ve güven verici sözler söyledi. Sonra kendi iç dünyasına gömüldü.

“Bu akşam belki hayatımın maçını oynayacağım. İstanbul'da Fenerbahçe'nin kalesini savunuyordum. Burada da Anafartaları savunuyorum. Birazdan keşfe çıkacağız. Bu sefer, sanki İngilizlerin kalesine gol atmak için santrafor oynayacakmışım gibi geliyor. Mevlam sen bana yardım et. Ben ki bugüne dek vatan için elimden geleni yapmaya çalıştım. Bu akşam da çalışacağım. Canımı sakınmam söz konusu elbette değildir. Sen, her şeye kadirsin. Bana yardım et!”

Gece vakti hava bulutlu olduğundan yıldızlardan bir teki bile gözükmüyordu. Anafartalar Ovası'na koyu bir karanlık çökmüştü. Bu karanlığı gören Arif Bey sevindi. Artık keşfe çıkmak için hazırdılar. Arif Bey, erlerine kısa bir konuşma yaptı. Sonra büyük bir sessizlik içinde siperlerden

çıkmaya başladılar. Hedefleri, ovadaki İngiliz siperleri idi. Mümkin olduğu kadar düşmanın ileri hatlarına sokulacak, onların ne tür hazırlıklar içinde olduklarını öğrenmeye çalışacaklardı. Onları esir alabilirlerse daha iyi olacaktı.

Başta Arif Bey olduğu hâlde erler yavaş yavaş sürünerek İngiliz siperlerine yaklaşmaya başladılar. Ara sıra tüfek ve makineli sesini duyuyorlar, soluklarını tutup bir süre bekliyorlar sonra yine ilerlemeye çalışıyorlardı. Karanlıklar içinde bazı sesler duymaya başlamışlardı. Kulak kesildiler. Bunlar, İngiliz erlerinin konuşmasıydı. İlerideki bir makineli tüfek yuvasında görevliydi. Arif Bey erlerine işaret ederek burada bir süre beklemelerini istedi. Kendisi makineli tüfek yuvasına sokulmayı düşünüyordu.

Arif Bey sanki maça çıkacakmış gibi heyecan duyuyordu. Bu arada aklına çantasındaki iki numaralı Fenerbahçe forması geldi. Onu çıkardı. Ceketinin üstüne geçirdi. Cepheye gelirken almış olduğu bayrağı da koynuna koydu. Daha sonra erlerine gelmeleri için işaret verdi. Erleri ile birlikte sürüne

sürüne ilerlemeye başladı. Ancak onların hareketlerinden şüphelenen İngilizler sağa sola ateş etmeye başladı. Ardından da bir aydınlatma fişegi atıldı. Her taraf gündüz gibi aydınlandı. Arif Bey ve erleri hemen çalılıkların içine saklandılar. İngilizler ise şüphelenmişlerdi. Onlar da bir keşif kolu çıkararak bu gürültülerin sebebini öğrenmek istiyorlardı.

Arif Bey beklerken ileriden İngiliz askerlerinin geldiğini görüyordu. Arada sırada aydınlatma fişekleri atılıyordu. Artık geriye dönemezlerdi.

Keşif takımı, gelen İngiliz askerlerinden saklanmaya çalışacak, eğer onları görülürlerse de çaresiz vuruşacaklardı. Şimdi herkes çalıllıkların içinde soluğunu tutmuş gürültü çıkarmamaya özen göstererek İngiliz erlerini izliyordu. Elleri tetikteydi. Süngüleri takılmıştı. Her an bir aslan gibi ileri atılmak üzere hazır bekliyorlardı. Arif Bey ise koynuna soktuğu bayrağı yokladı.

“İşte şimdi hiç alışık olmadığım bir mevkide oynayacağım. Şimdi candan geçmek anıdır.” diye düşünürken İngilizler iyice yaklaşmıştı. Kendisine dikkatlice bakan erlerine,

– Saldırın, dedi.

Çalıllıklardan çıkıp İngilizlerin üzerine atılmak için ileri fırladılar. İngilizler de önlerindeki çalıllıklardan çıkan askerlerin varlığından dolayı kısa bir süre şaşkınlık yaşadılar. Sonra her iki tarafın askerleri birbirine girdi. Arada sırada aydınlatma fişekleri atılıyordu. Arif Bey boğaz boğaza çarpışırken Papazın Çayırı’ndaki sahada gole gittiğini, topun arkasından koştuğunu hayal ederek vuruşuyordu. Haykırışlar, yaralananlar, inleyenler, yardım isteyenler oluyordu. Türk erleri gecenin karanlığında İngilizlerin üzerine atılıyor, sürüp giden boğuşma sırasında tabancalar ve tüfekler pathıyordu. Neden sonra Arif Bey sırtında bir sıcaklık duydu. Bu sıcaklık gittikçe bütün sırtına yayılıyordu. Sonra bu sıcaklığı sağ göğsünde de hissetti. Ancak yaralarından yayılan sıcaklıkların zamanla soğumaya başladığını, üşüdüğünü fark ediyor ama yine de düşmana karşı çarpışmaya gayret ediyordu. Ancak mecali gittikçe azalıyordu. Âdeta toplara kafa vurduğunu hatırlıyordu. Önüne gelen askerlere kafa ile vurmaya kalkıyor, bir yandan da süngüsünü saplamaya çalışırken meşin yuvarlağa tekme

vurur gibi düşmanlara tekme vurmaya çalışıyordu. Yere düşen her İngiliz askerinden sonra, “Gooool!” diye bağırarak sevinç yaşamak istiyor gibiydi. Sanki rakip kaleye yaklaşıyordu. Teğmen Arif Bey, makineli tüfek yuvasına doğru iyice yaklaşmıştı. Son bir gayretle kendisine koridor açıp makineli tüfek yuvasına doğru koşan Arif Bey, göğsüne asılı el bombasını aldı. Fırlatırken var gücüyle bağırdı:

– Gooooool!

Bu ses karanlıkta yankılandı. Arif Bey, el bombasından sonra gol sevincini yaşarcasına ellerini iki yana açmış, seyirciye doğru koşar gibi onları selamlamak ister gibi İngiliz siperlerine doğru koşuyordu. Ancak daha fazla ilerlemesi mümkün olamadı. Şiddetli bir tüfek ateşiyle vuruldu.

Yere düşerken çimen kokusunu değil de toprağın barut ve kan kokan o ağır kokusunu duymuştu. “Hayatımın gölünü attım.” diye zorlukla mırıldandı. Vücudundan akan kanlar, sırtındaki sarı lacivert formasını kırmızıya boyamaya başlamıştı.

* * *

İstanbul’da ise güneşli bir cuma günü yaşanıyordu. Fenerbahçeli futbolcular o gün oynanacak İdman Yurdu maçı için Papazın Çayırı’na gelmeye başlamışlardı. Ancak hepsinin gözleri yoldaydı. Arkadaşları Arif’in yine bir at sırtında maça gelebileceğini umuyorlardı. Bu beklenti içinde yavaş yavaş soyunup sahada ısınmaya başladılar. Gözleri hep yoldaydı.

Ama ne gelen vardı ne giden. Saha kenarında çimlerin üzerine serdikleri iki numaralı sarı lacivert forma sahibini bekliyordu. Yedekteki diğer futbolcuların hiçbirisi bu iki numaralı formayı giymek istemiyordu. Gözler hep yoldaydı. İdman Yurdu futbolcuları bile yola bakıyorlardı. Ama Arif

Bey görünürlerde yoktu. Görünürlerde atlı da yoktu. Futbolcuların yavaş yavaş ümitleri kırılmaya başlamıştı. Arif şehit mi olmuştu? Yoksa komutanından izin mi alamamıştı? İşte bu ikilem içinde titreyen kalpleriyle maça başladılar. Sonra birisi Arif Bey'in kanlı formasını getirdi ve üzücü haberi herkese verdi.

– Arif şehit olmuş arkadaşlar...

Sahadaki futbolcular, kenardaki seyirciler bu duruma çok üzüldüler. Gerek Fenerbahçeli gerekse de İdman Yurdu futbolcuları orta sahadaki yuvarlağa gelerek sarmaş dolaş olup Arif Bey için göz yaşı döktüler.

Maçın her şeye rağmen yapılması kararlaştırıldı. Ancak seyircilerin anlamadığı bir olay olmuştu. Fenerbahçe takımından bir oyuncu çıktı. Sahaya bir sandalye koyuldu. Bu sandalye müdafaanın sağ tarafına yerleştirilmişti. Üzerine de Arif'in kanlı sarı lacivert forması serilmişti.

O gün, o maçta İdman Yurdu, Fener kalesine sağ taraftan hiç hücum etmedi. Arif Bey'in forması bile başarılı bir savunma yapmıştı sanki.

Maç, gözyaşları içinde oynandı ve bitti. Futbolcular oynarken seyirciler de seyrederken ağladılar. Ağlayanlar arasında kenarda maçı izlemekte olan Fenerbahçe Birinci Kâtibi Ömer Nazım da vardı. Kendisi Arif için şu şiiri okudu.

“Azim, sebat, metanet, işte bu.

Futbolu can etmişti şahsında.

Ey arkadaş! Kimdir bu?

Şehit Arifimiz karşında

Dur ve ağla, elin bağla yanında.

En mukaddes şehittir bu.

*Öldürdüler vazifesi başında,
Ah fener ne acıklı hâldir bu.”⁹*

ANAFARTALAR KAHRAMANI

İtilaf Ordusu Başkomutanı Hamilton, Sed-dülbahir'e ve Arıburnu'na ne kadar hücum ederlerse etsinler artık başarı sağlanamayacağını anlamıştı. Üstelik silah ve cephane bakımından çok üstün oldukları hâlde... Türkler kendilerinden hiç beklenmeyen bir güç ile onlara karşı koyuyorlardı. Bu yüzden başka bir plan yapmalıydı. Yardımcılarıyla birlikte bir hücum bota binerek Gelibolu kıyılarını bir baştan bir başa gezdi. Kuruyan tuz gölü ardındaki ovayı görünce buradan bir taarruz planı yapmayı düşündü. Plan, çeşitli araştırma ve takviyelerle olgun hâle gelecekti. Anzaklar bulundukları siperlerden Conkbayırı'na doğru hücumla geçerek Türkleri şaşırtacaklardı. Suvla ve diğer yakın koyalara hızla ilerleyecek, zayıf bir şekilde tutulduğu düşünülen K. Anafarta ve B. Anafarta köylerine girecek ve Kocaçimen Tepesi'ne doğru yürüyeceklerdi. İstihbarat raporları Türklerin burada çok kuvvetli olmadığını, ani bir hücumla kolaylıkla yenilebileceğini bildiriyordu.

Ordu Komutanı Liman Paşa hâlâ, Bolayır'a büyük bir çıkarma yapacağını düşünüyordu. Daha sonraları kendisine, İtilaf Devletleri askerlerinin Suvla Koyu'na çıkarma yaptığı, bu yüzden Bolayır'daki Türk birliklerine derhâl kuvvet göndermek gerektiği yönünde haberler gelmeye başladı. Çıkarma orada yapılacağını iyice anlaşılması üzerine Liman Von Sanders iki tümenin yola çıkarılmasını istedi. Tümenler, Bolayır'dan Anafartalar'a dek yürüyecekler ve derhâl savaşa gireceklerdi. Asker dinlenmeye fırsat bile bulamayacaktı.

7 Ağustos sabahı Saroz Grup Komutanı Albay Fevzi Bey komutasındaki

7. ve 12. Tümen'ler hemen harekete geçtiler. Ordu Komutanı Anafartalar'a gelecek tümenlerin 8 Ağustos'ta hemen hücumla geçmesini istiyordu. Ama Grup Komutanı Albay Fevzi Bey askerlerin cepheye henüz gelmiş olacağını, biraz olsun dinlenmesi gerektiğini ve ertesi gün ancak hücumla geçebileceklerini söyleyince Liman Von Sanders onu görevden almıştı. Şimdi Albay Fevzi Bey'in yerine kim atanacaktı? Üstelik de İtilaf Kuvvetlerinin ilerleyişi durdurulması gerekirken... Ordu Komutanı sıkıntılıydı. Derhâl cesur bir komutan bulmalı ve görevi ona vermeliydi. Sonunda Kurmay Başkanı Albay Kâzım (İnanç) Bey, Albay Mustafa Kemal'i aradı ve durumu ona anlattı. Neler yapılması gerektiğini sordu.

Albay Mustafa Kemal telefonda kesin bir şekilde şöyle dedi:

– Bölgedeki bütün kuvvetleri emrime verin!

Bunun üzerine Albay Kâzım:

– Bu kadar kuvvet çok gelmez mi, diye sordu.

Mustafa Kemal hiç tereddüt etmeden ekledi.

– Az bile gelir!

Sonra telefonu kapadı ve siperlere döndü. Karşı koya bakmaya başladı. Düşünceliydi. Acaba Ordu Komutanı kendisine böyle ağır bir görevi verecek miydi? Başka çözüm yolu da yoktu. Birlikler kendi emri altında olursa onları etkili bir şekilde yönetebilirdi. Zaten Anafartalar ve civarını gayet iyi tanıyordu. İtilaf ordusu askerlerinin nereden geleceklerini tahmin ediyordu. Sabırsızlanıyordu. Daha fazla geç kalmamaları gerekliydi. Siperlerde sıkıntılı sıkıntılı dolaşıyor, ara sıra da emir subayına soruyordu.

– Telefon gelmedi mi?

– Gelmedi efendim!

Bunun üzerine tekrar sabırsızlanmaya başlıyordu.

– Vakit kaybediyoruz. Düşünecek zaman mı?

Biraz sonra emir subayı gelip,

– Efendim, sizi telefonda istiyorlar, dedi.

Albay Mustafa Kemal Bey âdeta koşarak telefonun başına geldi.

Telefondaki kişi:

– Efendim, Anafartalar Grup Komutanlığına atandınız. 19. Tümen Komutanlığını derhâl başkasına bırakınız, diyordu.

O akşam Grup Komutanlığına atandığı emrini alan Albay Mustafa Kemal, o gece saat 21.45'te 19. Tümen'i Yarbey Şefik Bey'e (Aker) teslim etti.

– Nice kahramanlıklar gösteren tümenim eminim ki sizin komutanız altında da kahramanlıklarına devam edecektir. Buna bütün kalbimle inanıyorum, dedi.

Taarruz, Türkler tarafından 9 Ağustos günü yapılacaktı. 8 Ağustos gecesi her iki taraf da hazırlık yapmaya başladılar.

O gece Mustafa Kemal, saat 23.00'te atına binerek Anafartalar bölgesinde bulunan Çamlıteke'deki karargâhına giderken kafasında taarruz planını oluşturmaya çalışıyordu. Ne yapıp edip Anafartalar'a saldıracak olan düşmanın çok fazla ilerlemesini engellemeliydi. Daha sonra da Conkbayırı'na dönmeli, buradan da, ilerleyecek olan Anzak askerlerini

durdurmalıydı. Aslında ağır bir sorumluluğun altına girdiğini biliyordu. Ama o hem kendisine hem de Türk askerine güveniyordu. Kısacası ellerinden ne gelirse yapacaklardı.

Mustafa Kemal, bu kararlılıkla yol alıp saat 01.30'da Çamlıtekke'deki karargâhına geldi. Derhâl çalışmaya başladı. Masaya serdiği haritalara baktı. Taarruz planını harita üzerine işledi. Daha sonra hiç uyumadan, komutanları yanına çağırarak onlara da hücumun nasıl yapılacağını anlattı.

Ertesi sabah Türk askeri büyük bir cesaretle düşmanın karşısına çıkmış ve düşmanın daha fazla ilerlemesine engel olduğu gibi günün ilerleyen saatlerinde de onları geriye, sahile yakın yerlere dek geri çekilmeye mecbur etmişti. Anafartalar Grup Komutanı Mustafa Kemal'e bağlı birlikler

düzenlenen plana harfiyen uyarak İtilaf ordusu askerlerini iyice geriye atmışlardı.

Düşman yine kıyıda, topçu desteği sayesinde zorlukla tutunabilmişti. En kritik dakikalarda dahi soğukkanlılığını koruyan Albay Mustafa Kemal biraz olsun rahatlamıştı. Anafartalar'da durum iyiye giderken Anzak askerlerinin Conkbayırı'na olan hücumları olanca şiddetiyle devam ediyordu. Uzaktan, Conkbayırı'ndaki top seslerini duyan Albay Mustafa Kemal, atıyla Conkbayırı'na doğru yola çıkmadan önce Kocaçimen ve Conkbayırı'ndaki birlik komutanlarına, saldırının sabahleyin yapılacağını söylemiş ve gerekli hazırlıkların o zamana kadar yapılmasını istemişti. Bir yandan da şöyle düşünüyordu: “Komutanların hakları vardı. Fakat bu başarıyı fazla kuvvete sahip olmaktan çok elimizde bulunan kuvvete azim ve şiddet vermekte ve onları benim tasarladığım gibi kullanabilmekte görüyorum. Geçirilecek zaman, bizden çok, düşmana yarayacaktır. Onun için hemen taarruz etmeliyiz.”

Komutanlar, ertesi günü saldırıya geçilirse askerin biraz olsun dinlenebileceğini söylediklerinde “Kaybedecek vaktimiz yok!” demişti. Kaç gecedir uyku uyumamıştı. Zaten şimdi uyumak zamanı değildi.

Conkbayırı'na doğru gelirken bir düşman uçağı Mustafa Kemal ve subaylarının üzerine ateş açmaya başladı. Bunun üzerine dört bir yana dağılan subaylar kendilerini uçaktan gizlemek isterken Mustafa Kemal atıyla ileride gitmekte olan Süvari Teğmeni Zeki Efendi'nin arkasından geliyor, bir sağa bir sola saparak ateşten korunmaya çalışıyor, Kocaçimen üzerinden Conkbayırı'na gitmek istiyordu. Fakat şiddetli ateş nedeniyle daha güneyden dolanmak zorundaydı. Conkbayırı'nın doğu yamaçlarındaki

8. Tümen'in karargâhına vardı. Çadıra girip yapılan planları gözden geçirdi sonra da birliklerini denetledi. Çok yorgundu. Gecenin serinliğinde üşür gibi oldu, artık gözleri kendiliğinden kapanıyordu. “Bir iki saat uyursam kendime gelirim.” dedi. Yere uzandı. Emir subayına,

– Beni bir iki saat sonra uyandır, dedi.

– Peki efendim!

Bir süre sonra uyandırıldığında neredeyse saat 03.30'a geliyordu. Albay Mustafa Kemal, birliklerine tam 04.30'da hücumla geçmelerini ve hızla hareket etmelerini emretti. Saatine baktı, neredeyse hücum saati gelmişti.

Düşmana kesinlikle tüfek ve topla atış yapılmayacaktı. Erler süngü takacak, kararlaştırılacak zamanda savaş düzenindeki erler hücum yürüyüşü ile düşmanın üzerine atılacak ve önündeki avcı hattı da onlara katılacaktı. Bir dakika içinde durum çözülmüş olacaktı.

Tümen Komutanı, Kurmay Başkanı, diğer bütün komutan ve subaylar her türlü takdirin üstünde bir gayretle hücum hazırlıklarını bütün gece sürdürdüler.

Kendisi de geceyi pek rahatsız ve uykusuz geçirdi.

...

Şafak sökmek üzere idi. Çadırının önüne çıktı. Hücumla kalkacak erleri görüyordu. Hücumun yapılmasını bekleyecekti.

Gecenin her şeyi örten karanlık perdesi tamamen kalkmıştı. Artık hücum zamanı idi. Saatine baktı. Dört buçuğa geliyordu. Birkaç dakika sonra ortalık tamamen aydınlanacak ve düşman askerlerimizi görecek. Düşmanın piyade ve makineli tüfek ateşi başlarsa kara ve deniz toplarının mermileri bu sık düzende duran askerlerimizin üzerinde patlarsa hücumun

yapılmasına imkân yoktu.

Hemen ileri koştu, Tümen Komutanı'na rastladı. Onun ve kendisinin yanında bulunanlarla beraber hücum safının önüne geçti. Gayet çabuk kısa bir denetleme yaptı. Erlere selam verdi ve dedi ki,

– Arkadaşlar, karşınızdaki düşmanı yeneceğinize hiç şüphem yoktur. Fakat siz acele etmeyin, önce ben ileri gideyim. Siz, ben kırbacımla işaret verdiğim zaman hep birden düşmanın üzerine atılırsınız!

Bu emirden sonra hücum birliklerinin önünde bir yere kadar gidip oradan kırbacını havaya kaldırarak hücum işaretini verdi. Bu esnada bütün askerler, subaylar artık her şeyi unutmuşlar, bütün dikkatleri-

ni, verilecek olan işarete bağlamışlardı. Süngülerini ileriye uzatmış olan

erlerimiz ve onların önlerinde, tabancaları ve kılıçları ellerinde olan subaylar, kırbacının aşağıya inmesiyle birbirine kenetlenmiş bir kitle hâlinde aslanca bir saldırıyla ileri atıldılar. Bir saniye sonra düşman siperleri içinde göklere yükselen seslerden başka bir şey işitilmiyordu.

– Allah Allah!

Askerler süngü hücumuna kalktığında Conkbayırı yakınlarına dek gelen Albay Mustafa Kemal Bey askerlerine bağıyor, onları kırbacıyla sağa sola sevk ediyordu. Amansız bir şekilde sürüp giden savaş sırasında Arıburnu açıklarındaki gemilerden top atışları başlamıştı. Atılan bir mermi, Albay Mustafa Kemal’e isabet etti. Aniden elini göğsüne götürdü. Yanında bulunan Subay M. Nuri Bey komutanının vurulduğunu görünce şaşkınlık ve heyecan içinde,

– Efendim, vuruldunuz, dedi.

Mustafa Kemal eliyle hemen M. Nuri Bey’in ağzını kapadı. Çünkü o, bu olayın askerler tarafından duyulup onların dikkatini dağıtmasını ve moralini bozmasını istememişti.

– Sus, dedi.

Elini tekrar göğsünün sağ tarafına götürdü. Cebinde bulunan saat paramparça olmuştu. Kendisini bir daha yokladı. Vurulmadığını fark etti. Bir şarapnel parçası saatine isabet etmiş, kendisi de yaralanmaktan kurtulmuştu. Derin bir soluk alan Mustafa Kemal Bey, hiçbir şey olmamış gibi hücumu izlemeye devam etti.

Conkbayırı Türk erlerinin eline geçtikten sonra düşman, karadan ve denizden yönelttiği şiddetli top ateşi ile Conkbayırı’nı cehenneme çevirmişti. Gökten şarapnel ve demir parçaları yağıyordu. Büyük çaplı deniz toplarının

mermileri, yerin içine girdikten sonra patlıyor, her tarafta çukurlar açıyordu. Bütün Conkbayırı dumanlar ve ateşler içinde kalmıştı.

Her iki taraf arasında devam eden çarpışmalar akşama doğru biraz olsun hafiflemişti. Anzak askerleri kıyıya dek sürülmüştü. Ordu Komutanı Liman Von Sanders ise Tekke Tepe karargâhında Conkbayırı taarruzunu heyecan içinde izliyordu. Hızla ilerleyen Türk askerinin nereye dek gittiklerini soruyor, çarpışmanın seyri hakkında sık sık telefonla bilgi alıyordu.

Bu şekilde geçen saatler sonunda Mustafa Kemal, yanında kurmayı İzzetin Bey (Çalışlar) olduğu hâlde ordu, komutanın karşısına geçerek selam verdi. Gözlerinden okunan sevinç ile Fransızca açıklama yapmaya başladı:

– Bütün cephe üzerinde piyademiz, Conkbayırı’nda tutunmaya çalışan düşmana karşı benim verdiğim işaretle süngü hücumuna geçti ve düşmanı denize kadar sürdü. Bu esnada benim göğsüme bir mermi isabet etti. Saatimi kırdı. Bu saat benim hayatımı kurtardı. İzin verirsiniz bugünkü başarının anısı olarak bu saati size sunayım, dedi.

Bu olayı duyan Ordu Komutanı Liman Von Sanders çok şaşırdı. Kendisine uzatılan saati alırken âdeta kendinden geçmişti. Saati alıp uzun uzadıya inceledikten sonra,

– Büyük geçmiş olsun! Sizin bu nazik hareketinize karşılık ben de size günün anısına bir hediye vermek isterim. Siz de benim pek büyük takdir ve tebriklerimin nişanesi ve büyük başarınızın hatırasını yaşatacak olan şu saatimi kabul ediniz, diyerek saatini Mustafa Kemal’e uzattı.

Mustafa Kemal daha sonra karargâhına dönerken yanındaki subaylara şöyle dedi:

– İngilizler, Arıburnu çıkarmasında bu cephedeki savaşlarda, kendi

komutanlarının kendi askerlerinin gösterdiği cesareti, dayanıklılığı son derece övücü bir dille birbirine aktaracaklardır. Fakat düşünün ki bütün savaş araçlarıyla en iyi şekilde donatılmış olarak büyük bir inat ve azimle Arıburnu kıyılarına ayak basan düşmanımız gene o kıyının kenarlarında kalmak zorunda kalmıştı. Bundan dolayı subaylarımız askerlerimiz vatanseverlikleri ve dinî hisleriyle, milletlerine yaraşır yiğitlikleriyle bu derece kuvvetli olan düşmana karşı İstanbul kapılarını korumakla, gerçekten övünmeye değer bir yer kazanmışlardır. Komuta ettiğim bütün kıt'aların subaylarını erlerini birer birer takdir ederim. Bu büyük amaç uğrunda canlarını kahramanca feda eden şehitlerinizi derin ve sonsuz bir saygı ile anarım!

* * *

İngiliz savaş Muhabiri Ellis Ashmed Barlette, 10 Ağustos Conkbayırı Muharebeleri hakkında şu notu düşmüştür:

“Gelibolu Yarımadası üzerinde meydana gelen muharebelerin en kanlısı Conkbayırı Muharebesi’ydi. Fakat Türkler büyük bir kuvvet ile karşı taarruza geçerek tepeler üzerinde bulunan cesur askerlerimizi bayırın eteklerine sürmüşlerdi. Bu savaş, devler memleketinde bir devler savaşı idi.

...

Türkler bugün, şüphesiz pek büyük cesaret ve yiğitlikle savaştılar. Conkbayırı’nı bize kaptırmamaya çalıştılar ve bunu başardılar!”

Aslında Sığındere.

keşşaf: İzci.

28 Haziran - 5 Temmuz arasında, Zığındere’de tam 16.000 kayıp verilmiştir. Bu rakam, Çanakkale Savaşlarındaki en yüksek rakamdır. *Bu hikâye, Temmuz 2004 tarihli Türk Edebiyatı dergisinde yayınlanmıştır.*

enveriye: I. Dünya Savaşı’nda Osmanlı askerlerinin giydiği başlığa verilen isimdir.

Yukarıda hikâyesini yazmaya gayret ettiğimiz olayı, Balkan ve Çanakkale Savaşlarında doktor olarak görev yapan Hikmet Arda, hatıralarında nakletmiştir. Kendisi Çanakkale’den sonra İran’a gitmiş, İstiklâl Savaşı’na katılmış ve madalya ile taltif edilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra Cerrahpaşa

Hastanesinde klinik ŧefi olarak görev yapmış, 1927’de İstanbul Vilâyeti Meclis üyeliğine seçilmiş ve 1939’da tekrar orduya katılmıştır. 1954-1960 yılları arasında ise şehitler Abidesi’nin yapımında görev almıştır.

Yukarıda hikâye edilen olaylar gerçek olmayıp Çanakkale Türküsü’nün aslında bir Kastamonu türküsü olduğunu ve orada yakıldığını vurgulamak, Güzlük köyünün de en çok şehit veren (25 kişi) köy olduğunu belirtmek için kaleme alınmıştır.

Bu hikâye, Türk Edebiyatı dergisinin Mart 2002 sayısında yayımlanmıştır.

Ali Sami Alkış, şehit Futbolcular Belgeseli, Hürriyet Gazetesi, Temmuz 1992.

Aynı yazı dizisi: Kıymetli okuyucularım şimdi Galatasaray ve Beşiktaş’tan da şehit futbolcu yok mu diye sorabilir ve Fenerbahçeli Arif Bey’i takım tuttuğum için özellikle kaleme aldığını düşünebilirsiniz. Kaynaklarda Arif Bey hakkında daha ayrıntılı bilgi verildiği için onun hikâyesi yazılmıştır. Bu sebeple Arif Bey’den başka, Fenerbahçe’den Zeki, Hüsnü, Neşet; Galatasaray’dan Kaleci Hamdi, Hasnun Galip, Neşet, Refik Ata, Mehmet Ali, Kürt Celâl, Beşiktaş’tan da Kaptan Kazım Çanakkale’de şehit düşen futbolcularımızdır. Onları da anmak ve hatırlatmak gayesi ile futbolculara ait hikâye yazılmıştır...

KAYNAKÇA

Alkış, A. Sami, *şehit Futbolcular Belgeseli*, Hürriyet Gazetesi, Temmuz 1992.

Atatürk, M. Kemal, Yayına Haz. Uluğ İğdemir, *Arıburnu Muharebeleri Raporu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, C XVI, S. 8, 1968, s. 200.

Atatürk, M. Kemal, Yay. Haz.: Uluğ İğdemir, *Çanakkale Hatıraları*, Anafartalar Hatıraları, C 1, Arma Yayınları, 2001, s. 15-160.

Çolak, İsmail, *Çanakkale’nin Kahraman Mekteplileri*, Lamure Yayınları, 2006, s. 127.

Ebüzziya, Ziya, *Bedeli Çanakkale’de Ödenmiştir*, Zaman Gazetesi, 19 Mart 1995.

İlgar, İhsan, *Çanakkale Savaşları*, 1915.

İbrahim Refik, *Çanakkale’nin Ruh Portresi*, İstanbul Ofset, 1998, s. 183.

Mahmut Sabri, *Çanakkale Hatıraları*, Seddülbahir Muharebeleri Hatıraları, Arma Yayınları, 2003, C 3, s. 63-81.

HARİTA KORUYUCULARI

Älemler arası geçişı sağlayan haritalar... Hem zamanlar arası internet bağlantısını sağlayan hem de haritalardaki geçişlerin yerini saptayan pusulalar... Biri 16. yüzyılda, üçü 21. yüzyılda yaşıyan dört harita koruyucusu...

GEÇMİŞTEN GELEN

Harita Koruyucuları tarafından seçilen Mahir'in görevi, çalınan haritayı bulmak ve 16. yüzyıla geri götürmektir. Bu zorlu görevde Mahir'in yardımcısı Erdem, Yusuf ve Nil'dir. Haritayı çalan kişiyi bulmak ve haritanın yerini tespit etmek için zorlu bir maceraya dâhil olmak ister misiniz?

216 sayfa

ZAMAN MİSAFİRLERİ

Bu macerada Harita Koruyucularının görevi, Hağhaşiler tarafından çalınp 20. yüzyıla getirilen haritayı bulmak ve 16. yüzyıla geri götürmektir. Haritayı çalan kişiyi ve haritanın yerini bulmak için kahramanlarımızı zorlu bir maceraya bekliyor?

208 sayfa

MÜHÜRDAR

Harita koruyucularının bu seferki görevi Kudüs ele geçirilmeden Hz. Süleyman'ın mührünü güvenli bir zamana ve mekâna götürmek. Mahir kendisine yardımcı olmaları için Erdem, Yusuf ve Nil'i almak üzere 16. yüzyıldan 21. yüzyıla gelir. Dört harita koruyucusu, harita ve pusula yardımıyla 20. yüzyıla gider. Dört arkadaşı yine zorlu bir macera beklemektedir.

192 sayfa

Esra Bahadır Cesar

12,5x21 cm 10+ Yaş

erdemyayinlari.com.tr

erdem
cocuk